ORTAOKUL VE

İMAM HATİP ORTAOKULU

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

8

DERS KİTABI

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı (ekli listenin 234'üncü sırasında) kurul kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

YAZARLAR

Fikri ÖZDEMİR

Selahattin ÇAMYAR

ISBN
978-605-74477-9-1

Dil Uzmanı
Necla ŞANAL

Görsel Tasarım Uzmanı
Aysel GÜNEY TÜRKEÇ

Kavacık Subayevleri Mah. Fahrettin Altay Cad. No.: 4/5 Keçiören/ANKARA

tel.: (0.312) 318 0 318 • belgegeçer: (0.312) 318 0 318

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

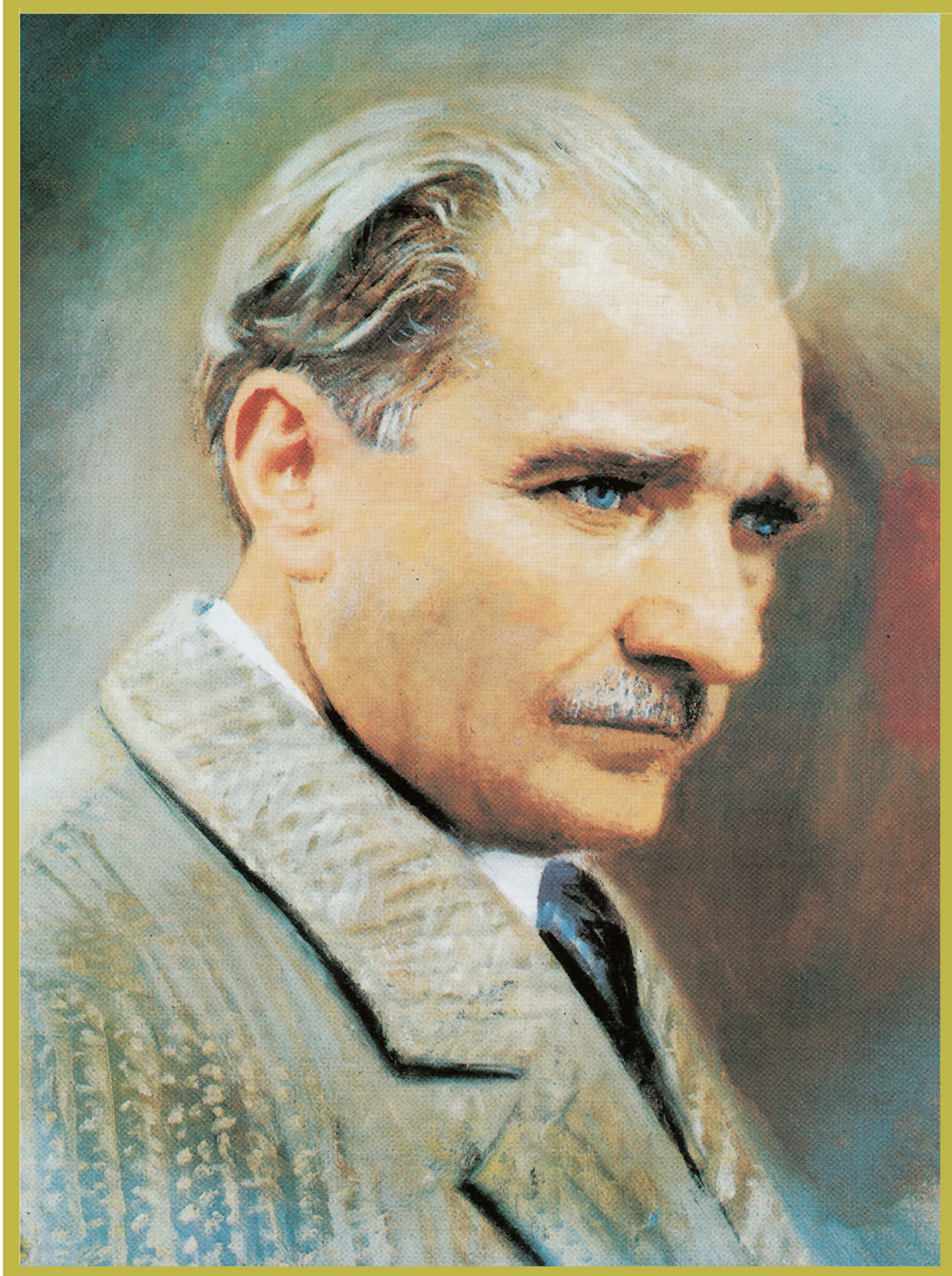
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal ATATÜRK
(1881-1938)

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI

Ünite numarasını gösterir.

Ünite adını gösterir.

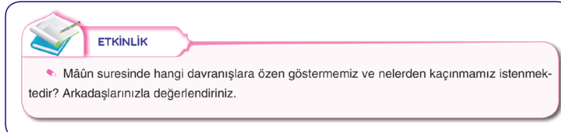
Ünite kapağı ile ilgili görsel ögeyi gösterir.

Ünite ile ilgili hazırlık çalışmalarını gösterir.

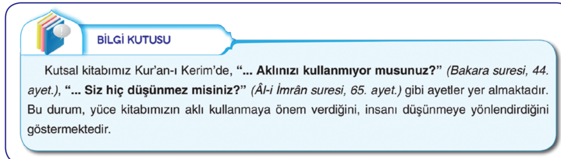
Sayfa numarasını gösterir.

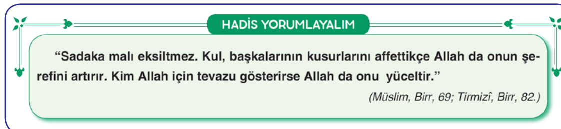

Öğrencilerin konuya dikkatlerini çekmeye yönelik motivasyon sorularının yer aldığı “Düşünelim-Söyleyelim” bölümünü gösterir.

Konu ile ilgili yapılacak çeşitli “Etkinlik” çalışmalarının yer aldığı bölümü gösterir.

Konu ile ilgili özlü bilgilerin yer aldığı “Bilgi Kutusu” bölümünü gösterir.

Konu ile ilgili yorumlanması istenen hadisleri gösterir.

Konu ile ilgili yorumlanması istenen ayetleri gösterir.

1. ÜNİTE

KADER İNANCI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kaza, kader, sünnetullah, irade, tevekkül ve rızık kavramlarının anlamlarını araştırınız.
2. Bir Kur'an-ı Kerim mealinden, kâinattaki ölçü ve düzeni konu alan iki ayetin anlamını bulup defterinize yazınız.
3. Kaderle ilgili deyim ve atasözleri bulup arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Bir Kur'an-ı Kerim mealinden, Kasas suresinin 3-14. ayetlerini okuyunuz. Bu ayetlerde Hz. Musa (a.s.) hakkında ne gibi bilgiler verilmektedir? Defterinize not ediniz.
5. Ayete'l-Kürsi'nin, hangi surenin kaçıncı ayeti olduğunu öğreniniz. Kur'an-ı Kerim mealinden, bu ayetin anlamını bularak defterinize yazınız.

1. KADER VE KAZA İNANCI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

📖 Tabiata ve kâinata baktığınızda varlıklardaki ölçü ve düzenle ilgili neler gözlemliyorsunuz? Tespitlerinizi defterinize not ediniz.

Kader kelime olarak belirlemek, takdir etmek, bir plan, ölçü ve düzen içinde yaratmak gibi anlamlara gelmektedir. Nitekim A'lâ suresinde, **"Yaratıp düzene koyan, takdir edip yol gösteren Yüce Rabb'inin adını tesbih et."**[1] buyrulmaktadır.

Dinî bir terim olarak kader; Allah'ın (c.c.)*, sınırsız ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sonsuza kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması, varlıkları istediği şekilde yaratması, her şeyi önceden bilip takdir etmesi ve bir plana göre düzenlemesi demektir.[2]

Kaza ise kelime olarak hükmetme, karara bağlama, emretme, muhakeme etme, meydana gelme gibi anlamlara gelir. Dinî terim olarak da Yüce Allah'ın (c.c.) önceden belirleyip takdir ettiği olayların, yeri ve zamanı geldiğinde, onun bilgisi ve iradesi dâhilinde meydana gelmesine denir.[3] Kaza ve kadere iman, dinimizin inanç esaslarından biridir. Peygamberimiz (s.a.v.)**, çeşitli hadislerinde iman esasları hakkında açıklamalar yapmıştır. Örneğin bir gün Hz. Peygamber'e (s.a.v.) "İman nedir?" diye sorulmuştur. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.v.) iman esaslarını şöyle sıralamıştır: **"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, hayır ve şerriyle kadere inanmandır."**[4]

BİLGİ KUTUSU

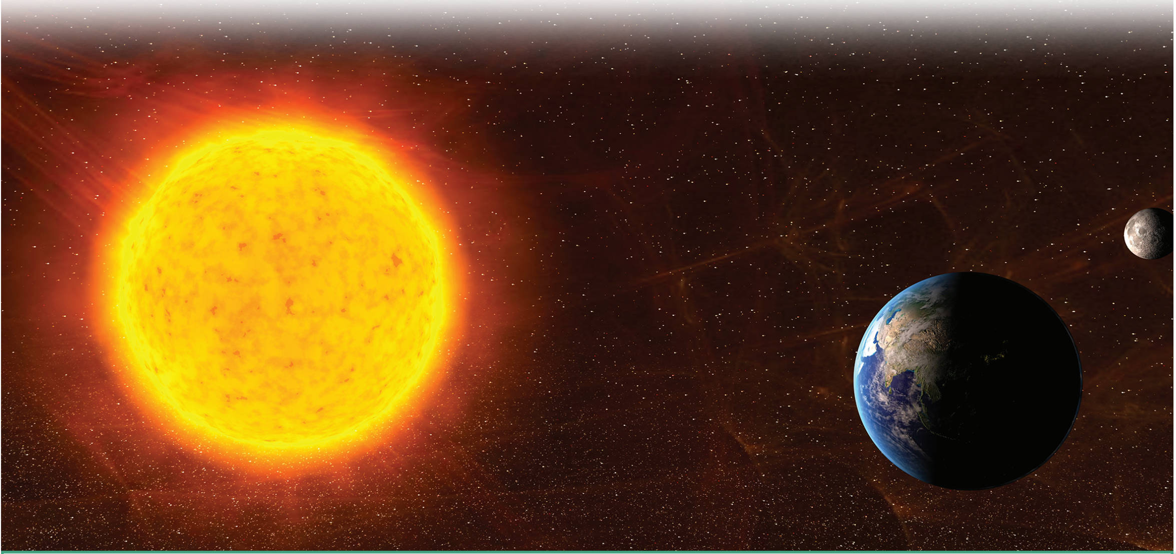
Kaza ve kadere inanmak İslam'ın temel inanç esaslarından biridir. Dinimizde yer alan temel inanç esasları şunlardır:

- Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanmak,
- Meleklerin varlığına inanmak,
- Allah'ın (c.c.) göndermiş olduğu kitaplara inanmak,
- Peygamberlere inanmak,
- Ahiret gününe inanmak,
- Kader ve kazaya inanmak.

1. Â'lâ suresi, 1-3. ayetler.
* c.c.: "Celle celâlühû." ifadesinin kısaltılmış şeklidir. Yüce Allah için kullanılır ve "şanı yüce olan" anlamına gelir.
** s.a.v.: "Sallallâhü aleyhi vesellem." ifadesinin kısaltılmış şeklidir. "Allah'ın selamı, iyiliği ve esenliği onun üzerine olsun." anlamına gelir.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 188.
3. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 265.
4. Buhârî, İman, 37.

Evrendeki Ölçü ve Düzen

Çevremizdeki varlıkları incelediğimizde her şeyin bir ölçü ve düzen içinde yaratıldığını görürüz. Örneğin dağları, nehirleri, gölleri, denizleri, çeşit çeşit bitki ve ağaçlarıyla tabiat mükemmel bir uyum içinde yaratılmıştır. Tabiatta olduğu gibi kâinattaki her şeyde de hassas bir ölçü ve düzen vardır. Gezegenler yüzyıllardır hem kendi yörüngelerinde hem de Güneş etrafında birbirlerine çarpmadan belli bir hızla dönmektedir. İçinde yaşadığımız Dünya, Güneş'ten yaklaşık 150 milyon km uzaklıkta bulunmaktadır. Bu mesafe daha yakın ya da uzak olsaydı Dünya'daki yaşam tehlikeye düşerdi.

Yüce Allah (c.c.), kâinattaki her şeyi bir ölçü ve düzen içinde yaratmıştır.

Dünya'nın kendi etrafında dönmesiyle gece ve gündüz, Güneş etrafında dönmesiyle de mevsimler meydana gelmektedir. Hem mevsimler hem de gece ile gündüz düzenli olarak birbirini takip etmektedir.

Dünya'nın etrafını çepeçevre saran bir atmosfer tabakası bulunmaktadır. Bu sayede tüm canlılar Güneş'in zararlı ışınlarından korunmakta ve gök taşlarının Dünya'mıza çarpıp zarar vermesi önlenmektedir. Acaba kâinattaki bu mükemmel düzen nasıl meydana gelmiştir? Evrendeki düzenin kendiliğinden meydana gelmesi mümkün müdür? Kâinattaki hiçbir varlık ve olay kendiliğinden meydana gelmemektedir. Öyle ise kâinattaki bütün bu eşsiz düzeni sağlayan yüce ve üstün bir güç olmalıdır. Hiç şüphesiz bu güç, her şeye kadir olan Yüce Allah'tır (c.c.).

AYET YORUMLAYALIM

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu..."

(Enbiyâ suresi, 22. ayet.)

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de kâinattaki ölçü, düzen ve uyuma vurgu yapan birçok ayet yer almaktadır. Bunlardan birinde şöyle buyrulmaktadır: **"Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık."**[1]

1. Kamer suresi, 49. ayet.

Başka bir ayette de **“...O, her şeyi yaratmış ve yarattığı şeyleri bir ölçüye göre takdir etmiştir.”**[1] buyrularak Allah’ın (c.c.) her şeyi ölçülü yarattığı belirtilmektedir.

ETKİNLİK

“O ki birbiri ile ahenktar yedi göğü yaratmıştır. Rahman olan Allah’ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?”

(Mülk suresi, 3. ayet.)

“Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar (döner). İşte bu, Azîz ve Alîm olan Allah’ın takdiridir. Ay için de birtakım menziller (yörüngeler) tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı (hilal) gibi olur da geri döner. Ne Güneş Ay’a yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzer.”

(Yasîn suresi, 38-40. ayetler.)

Yukarıdaki ayetlerden, kâinattaki düzenle ilgili ne gibi ilkeler çıkarılabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tabiattaki ve kâinattaki düzen, başta insanlar olmak üzere tüm canlıların hayatı için büyük önem arz etmektedir. Güneş, temiz hava, ağaçlar, nehirler, denizler, çeşit çeşit bitkiler, hayvanlar sağlıklı ve mutlu bir yaşamın temel unsurlarıdır. Yüce Rabb’imiz (c.c.), doğal çevreyi ve tüm kâinatı en güzel şekilde yaratmış ve her şeyi insanın istifadesine sunmuştur. Her insan bunun bilincinde olmalı, tabiattaki ve kâinattaki düzeni korumaya önem vermelidir. Çevreye, doğal dengeye zarar verecek davranışlardan kaçınmalıdır. Yüce Allah (c.c.) bu konuyla ilgili olarak Kur’an-ı Kerim’de bizleri şöyle uyarmaktadır: **“Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) o koydu. Sakın dengeyi bozmayın.”**[2]

Tabiattaki eşsiz güzellik ve uyum, Allah’ın (c.c.) varlığının ve birliğinin delillerindendir.

1. Furkân suresi, 2. ayet.
2. Rahmân suresi, 7-8. ayet.

ETKİNLİK

"Deme niçin şu şöyle.
Yerincedir ol öyle.
Bak sonunu seyreyle.
Mevla görelim n'eyler.
N'eylerse güzel eyler."

(Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri)
(Semih SERGEN, Tasavvuf Şiirleri Antolojisi, 171.)

Yukarıdaki dizelerin vermek istediği mesaj nedir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

....
....
....
....
....
....
....

Evrenin Yasaları (Sünnetullah)

Evrendeki tüm olaylar, Yüce Allah'ın (c.c.) belirlediği yasalar çerçevesinde meydana gelmektedir. Evrendeki düzenli işleyiş bunun en önemli kanıtıdır. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de evrenin yasaları, **sünnetullah** kavramıyla ifade edilir. Bu kavram, Allah'ın (c.c.) evrendeki canlı ve cansız tüm varlıklarla ilgili koyduğu kuralları, tabiat kanunlarını ifade eder.[1] Bu konuyla ilgili olarak Yüce Rabb'imiz (c.c.) bir ayette şöyle buyurur: **"...Bizim kanunumuzda hiçbir değişiklik bulamazsın."**[2]

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 335.
2. İsrâ suresi, 77. ayet.

Evrendeki yasaların ortak özelliklerini konu alan bir şema

Rabb'imiz (c.c.) tarafından belirlenen evrenin yasalarını üç başlık altında inceleyebiliriz:

a. Fiziksel yasalar: Allah (c.c.) kâinatta; maddenin ve enerjinin oluşumu, maddeler arası etkileşimle ilgili bazı yasalar belirlemiştir. Bunlara fiziksel yasalar adı verilir. Suyun kaldırma kuvveti, yer çekimi kanunu, ısıtılan metallerin genleşmesi, suyun 100 derecede kaynaması, gezegenlerin kendi yörüngelerindeki ve Güneş etrafındaki hareketleri hep birer fiziksel yasayı ifade etmektedir. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, fiziksel yasalara işaret eden ayetlerden birinde şöyle buyrulur: **"Güneş ve Ay bir hesaba göre hareket etmektedir."**[1] Yine Kur'an'da, **"Denizde dağlar gibi yüzen gemiler, onun (Allah'ın) varlığının delillerindendir. O, dilerse rüzgârı durdurur da onlar denizin üstünde durakalırlar. Elbette bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır."**[2] buyrularak fiziksel yasalara işaret edilir.

Gezegenler, Güneş etrafındaki hareketlerini Allah'ın (c.c.) belirlediği fiziksel yasalara göre sürdürmektedir.

1. Rahmân suresi, 5. ayet.
2. Şûrâ suresi, 32-33. ayetler.

b. Biyolojik yasalar: Canlıların doğumu, üremesi, büyümesi, temel özellikleri, yaşamının sona ermesi gibi durumlarla ilgili yasalardır. Örneğin “Kalıtsal özellikler genler vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılır.” ifadesi biyolojik bir yasayı belirtmektedir. Allah (c.c.), insan başta olmak üzere bütün canlıların hayatlarının başlangıcından ölümlerine kadar olan biyolojik gelişim ve değişimleri belli yasalara bağlamıştır. Kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim’de de bu duruma vurgu yapan ayetler vardır. Örneğin canlıların yaratılışıyla ilgili olarak bir ayette, **“Allah her canlıyı sudan yarattı...”**[1] buyrulur. Her canlının bir sonunun olduğu da **“Her canlı ölümü tadacaktır...”**[2] ayetiyle ifade edilir.

c. Toplumsal yasalar: Toplumsal hayattaki değişme, gelişme, gerileme ve benzeri tüm olaylar bir sebep sonuç ilişkisi içinde, belirli yasalara bağlı olarak gerçekleşmektedir. Örneğin çalışkan toplumların kalkınıp güçlenmesi; adalet, hak ve hukukun hâkim olduğu toplumlarda sosyal barışın sağlanması; ahlaksızlık, haksızlık, zulüm, düşmanlık, tembellik gibi kötü davranışların arttığı toplumların geri kalması birer toplumsal yasaya dayanmaktadır. Bunların hepsi Allah’ın (c.c.) evrende belirlediği bir sünnetullahtır. Kur’an-ı Kerim’de bu hususa vurgu yapan ayetlerden birinde şöyle buyrulur: **“Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Oysa kötü tuzak ancak sahibini kuşatır. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah’ın kanununda asla bir değişme bulamazsın. Allah’ın kanununda asla bir sapma da bulamazsın.”**[3] Başka bir ayette de **“Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder.”**[4] ifadesi yer alır.

ETKİNLİK

“... Bir toplum kendisinde bulunanı (iyi davranışları) değiştirmedikçe Allah, onlara verdiği bir nimeti değiştirmez...”

(Enfâl suresi, 53. ayet.)

“O, Güneş’i bir ışık (kaynağı), Ay’ı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılan, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için ona menziller (yörüngeler) takdir edendir. Allah, bunları (boş yere değil) ancak gerçek ile (hikmeti gereğince) yaratmıştır...”

(Yunus suresi, 5. ayet.)

“(Ey insanlar!) Biz sizi basit bir sudan yaratmadık mı? İşte o suyu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik, sonra da ona ölçülü bir biçim verdik. Biz ne güzel biçim verenleriz!”

(Mürselât suresi, 20-23 ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetlerde hangi yasalara vurgu yapılmaktadır? Bu ayetlerden çıkarılabilecek ilkeleri sınıfınızda değerlendiriniz.

1. Nur suresi, 45. ayet.
2. Âl-i İmrân suresi, 185. ayet.
3. Fâtır suresi, 43. ayet.
4. Şûrâ suresi, 30. ayet.

2. İNSANIN İRADESİ VE KADER

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

İnsanın iradesi dâhilinde olan ve olmayan hususlar nelerdir? Bu konudaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yüce Allah (c.c.), insana kâinattaki diğer canlılardan üstün ve ayrıcalıklı bir konum vermiştir. İnsanı akıl, düşünme yeteneği ve özgür irade gibi başka varlıklarda olmayan üstün özelliklerle donatmıştır. İnsan, Allah'ın (c.c.) kendisine vermiş olduğu akıl sayesinde okuyup araştırır, yeni bilgiler edinir, ilim öğrenip kendini geliştirir. İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan ayırt eder. Davranışlarını bilinçli bir şekilde ortaya koyar. Hayatın amacını sorgular. Birçok zorluğun üstesinden gelip çeşitli konularda başarılar elde eder. Aklıyla hayatına, geleceğine yön vermeye ve yaşamını anlamlı hâle getirmeye çalışır.

İnsan, aklını ve iradesini kullanarak istediği her şeyi yapabilir mi? Onun iradesinin ve gücünün bir sınırı var mıdır? İnsan, hayatta bazen iradesini ve gücünü aşan durumlarla da karşılaşabilir. Örneğin o; deprem, çeşitli hastalıklar ve ölüm gibi durumlar karşısında âciz kalabilir çünkü insan, gücü ve iradesi sınırlı bir varlıktır. Kişi, istediği her şeye güç yetiremez. Bu sebeple insanın iradesine **cüzi irade** denir. Allahü Teâlâ'nın iradesi ise **külli irade** olarak adlandırılır çünkü Rabb'imiz (c.c.) sonsuz güç ve irade sahibidir. Allah (c.c.) istediği şeyi, dilediği yer ve zamanda istediği gibi gerçekleştirebilir. Onun iradesini ve gücünü aşan hiçbir şey yoktur.

İnsan iş, davranış ve ibadetlerini kendi özgür iradesi ile yerine getirir.

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın (c.c.) güç ve iradesine vurgu yapan birçok ayet yer alır. Bunlardan birinde şöyle buyrulur: "**Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak 'Ol!' demektir. O da hemen oluverir.**"[1] Başka bir ayette de "**Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. Allah sizi onunla sorguya çeker de dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder.**

1. Yâsin suresi, 82. ayet.

Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter."[1] buyrulur. İnsanın sınırlı bir iradeye sahip olduğu ve kişinin, davranışlarını ancak Allah'ın (c.c.) dilemesiyle gerçekleştirebileceği ise bir ayette şöyle belirtilir: **"Siz ancak Rabb'inizin dilemesi (izin vermesi) sayesinde (bir şey) dileyebilirsiniz. Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir."**[2]

Allah (c.c.) insana hem akıl ve irade vermiş hem de peygamberler ve kutsal kitaplar göndererek ona doğru yolu göstermiştir. Ardından da insanı, iradesi dâhilinde olan hususlarda özgür bırakmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle belirtilir: **"Biz ona iki yolu, iyi ve kötüyü gösterdik."**[3], **"Kim doğru yolu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur kim de doğruluktan saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr başkasının günahını üstlenmez..."**[4]

AYET YORUMLAYALIM

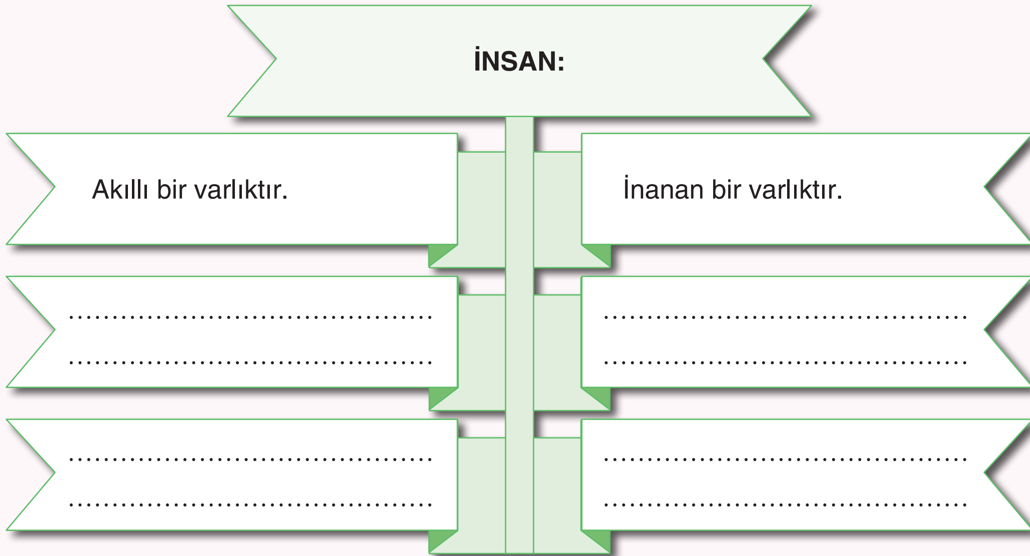
"Şüphesiz biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör."

(İnsan suresi, 3. ayet.)

ETKİNLİK

✎ Verilen örnekleri dikkate alarak aşağıdaki şemayı doldurunuz.

İnsanın en önemli özelliklerinden biri de özgür bir varlık olmasıdır. **Özgürlük;** kişinin hiçbir baskı ve zorlama altında olmaksızın karar vermesi, başkalarının haklarını da gözetip onlara saygı göstererek davranışlarını serbestçe yerine getirebilmesidir. **Sorumluluk** ise insanın özgür iradesiyle yaptığı davranışların ve verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi anlamına gelir.

1. Bakara suresi, 284. ayet.
2. İnsan suresi, 30. ayet.
3. Beled suresi, 10. ayet.
4. İsrâ suresi, 15. ayet.

Akıl ve irade sahibi bir varlık olan insan, Yüce Allah'a (c.c.) inanıp inanmamaya ve onun emirlerine, yasaklarına uygun davranıp davranmamaya kendi özgür iradesi ile karar vermektedir. İyiyi ve kötüyü akıllı bir varlık olması sayesinde bilmektedir. Edindiği bilgiler ve ilim sayesinde dinî ilkeleri öğrenip kavrayabilmektedir. İlim öğrenebilen, bilgi edinebilen bir varlık olması sebebiyle de yapacağı işlere ve davranışlara kendi özgür iradesiyle karar vermektedir. Bu sebeple de o, yaptığı davranışların sonucundan sorumludur. Bir ayette Rabb'imiz (c.c.), **"... Yaptıklarınızdan mutlaka sorumlu tutulacaksınız."**[1] buyurmaktadır. Zilzâl suresinde de insanın yaptığı en küçük iyiliğin ve kötülüğün karşılığını göreceği şöyle haber verilmektedir: **"Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür."**[2] Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: **"Kişi, kıyamet günü şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılmayacaktır: Ömrünü nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede yıprattığından, malını nereden kazandığından, kazandığını nereye harcadığından, bildiği ile amel edip etmediğinden."**[3]

Rabb'imiz (c.c.), insanın sorumluluğunu gücü ile sınırlı tutmuştur. Kişiyi, yerine getiremeyeceği ve gücünü aşan durumlardan sorumlu kılmamıştır. Bu durum bir ayette şöyle ifade edilir: **"Allah her şahsı ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) kendinedir..."**[4] Müslüman bir kimse, özgür olmadığında dinimizde emredilen bazı ibadetleri yerine getirmekten sorumlu tutulmamaktadır. Örneğin tutuklu olan bir kimse cuma namazı kılmaktan ve hac ibadetini yerine getirmekten sorumlu değildir. Bütün bunlar, insanın özgürlüğü oranında sorumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

ETKİNLİK

"De ki: Hak Rabb'inizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin..."

(Kehf suresi, 29. ayet.)

"Kim iyi bir iş yaparsa bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabb'in kullarına asla zulmedici değildir."

(Fussilet suresi, 46. ayet.)

✎ Yukarıdaki ayetlerde insanın kaderi ile ilgili hangi kavramlara vurgu yapılmaktadır? Bu ayetleri insanın özgürlüğü ve sorumluluğu açısından yorumlayınız.

Akıl ve irade sahibi olması, ilim öğrenip kendini geliştirebilmesi, insanın kaderi ile yakından ilişkilidir. Bir konuda bilgi sahibi olmak ve özgür irade sahibi olmak insanın geleceğini, hayatını ve kaderini etkiler. Çünkü insan, öğrendiği ilim sayesinde ve aklını doğru yönde kullanarak hayatını iyi bir şekilde sürdürebilir. Doğru davranış ve tercihlerde bulunabilir. Başına gelebilecek olumsuzluklara karşı önlem alabilir. Bunun aksine bilime ve öğrenmeye önem vermeyen, aklını ve iradesini doğru yönde kullanmayan kişiler birçok olumsuzlukla karşılaşır. Böyle durumlarda kişinin, karşılaştığı sorunları, yaşadığı olumsuz durumları kadere yüklemesi ve kendi sorumluluğunu göz ardı etmesi doğru değildir.

1. Nahl suresi, 93. ayet.
2. Zilzâl suresi, 7-8. ayetler.
3. Tirmizî, Kıyamet, 3.
4. Bakara suresi, 286. ayet.

3. KADERLE İLGİLİ KAVRAMLAR

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

Kaderle ilgili hangi kavramları biliyorsunuz?

Toplumsal hayatta insanların yaşadığı bazı olaylardan hareketle kaderle ilgili pek çok kavram kullandığına şahit oluruz. Ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık kavramlarını buna örnek olarak verebiliriz.

Ecel ve Ömür

Ecel; hayatın son bulması, ölüm vaktinin gelmesi, dünyadaki yaşamın sona erdiği an gibi anlamlara gelir. **Ömür** ise tüm canlıların dünyadaki yaşam süresine denir.

Dünyaya gelen her canlının hayatı belli bir süre sonra sona ermektedir. Örneğin doğan her insan, dünyada uzun ya da kısa, belli bir ömür sürdükten sonra vefat etmektedir. İlkbaharda tabiattaki ağaçlar yaprak açmakta, bitkiler canlanıp yemyeşil olmaktadır. Sonbaharla birlikte de tabiat canlılığını yitirmekte, ağaçlar yapraklarını dökmekte ve bitkiler kuruyup toprağa karışmaktadır. Doğan her hayvanın hayatı bir süre sonra son bulmaktadır. Bu, canlılar için Yüce Allah'ın (c.c.) belirlediği bir kanundur. Ömür bitip ecel geldiğinde her canlı mutlaka ölür. Bu, Allah'ın (c.c.) tüm canlılar için takdir ettiği bir kaderdir. Rabb'imiz (c.c.) bir ayette şöyle buyurmaktadır: **"Her canlı ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz."**[1] Başka bir ayette de **"Allah, eceli geldiğinde hiç kimsenin ölümünü ertelemez. Allah yaptıklarınızdan haberdardır."**[2] ifadesi yer almaktadır.

Acaba ecel ve ömür yalnızca canlıların hayatıyla mı ilgilidir? Bu iki kavram başka varlıklar için de kullanılır mı?

Kâinattaki canlıların bir eceli olduğu gibi toplumların, devletlerin ve milletlerin de bir eceli yani sonu vardır. Tarih boyunca dünyanın farklı bölgelerinde çok sayıda devletin kurulması, yeryüzünde çeşitli toplumların ve milletlerin hüküm sürmesi buna örnektir. Bu konuyla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Her ümmetin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi ne bir an geri kalabilirler ne de öne geçebilirler."**[3] Başka bir ayette de **"...Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri geldiği zaman artık ne bir saat geri kalırlar ne de ileri giderler."**[4] buyrulur.

Her insanın dünyadaki hayatı bir gün mutlaka sona erer.

1. Ankebut suresi, 57. ayet.
2. Münâfikûn suresi, 11. ayet.
3. A'raf suresi, 34. ayet.
4. Yunus suresi, 49. ayet.

ETKİNLİK

“Sizi çamurdan yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden ancak O’dur. Bir de O’nun katın- da belirlenmiş bir ecel (kıyamet) vardır...”

(En’âm suresi, 2. ayet.)

“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır...”

(Nisâ suresi, 78. ayet.)

✎ Ecel ve ömür konusunda, yukarıdaki ayetlerden ne gibi ilkeler çıkarılabilir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Sabahleyin yatağımızdan sağlıklı bir şekilde kalkmamız, insanlarla konuşabilmemiz, temel ihtiyaçlarımızı karşılayarak hayatımızı sürdürebilmemiz Allah (c.c.) tarafından bize verilmiş bir nimettir. Genel olarak bakıldığında ise yaşamayı, hayatın kendisini de bir nimet olarak görmemiz gerekir. Allah (c.c.) bizim için belirli bir yaşama süresi yani ömür takdir etmiştir. Ancak hiç kimse, dünyadaki hayatının ne zaman biteceğini, ömrünün ne zaman sona ereceğini bilemez. Bu sebeple her insan, hayatını tehlikeye atabilecek durumlara karşı tedbir almalıdır. Örneğin trafik kazası, iş kazası gibi olumsuzluklarla karşılaşmamak için gerekli tedbirleri alarak hayatını sürdürmeye özen göstermelidir. Gerek çalışma şartlarıyla ilgili gerekse trafik kurallarıyla ilgili gerekli tedbirleri almayıp ölüm, yaralanma, sakat kalma gibi olumsuzluklarla karşılaşan kimselerin, “Kader böyleymiş, ecele çare yok.” gibi söylemlerle sorumluluktan kaçmaları doğru bir yaklaşım değildir. Örneğin madende çalışan ya da inşaat işinde çalışan kişilerin gerekli güvenlik önlemlerini almamaları sebebiyle karşılaştıkları olumsuzlukları, ölüm ve yaralanmaları, sakatlıkları “Alın yazısı böyleymiş, kısmetsizlik, bahtsızlık, adamın bahtı karaymış.” gibi ifadelerle açıklamaya çalışmaları İslam’ın kader anlayışıyla bağdaşmaz.

Doğal afetlere karşı gerekli önlemleri almadan, yaşanan olumsuzlukları kadere bağlamak doğru bir yaklaşım değildir.

AYET YORUMLAYALIM

"Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabb'i-nin zatı baki kalacak."

(Rahmân suresi, 26-27. ayetler.)

Bizler bu dünya hayatının geçici olduğunu unutmayalım. Rabb'imizin (c.c.) bizim için takdir ettiği ecelin ne zaman geleceğini bilemediğimizden, yaşamımızı en güzel şekilde devam ettirmek için gerekli önlemleri alalım. Hayatımızı Rabb'imizin (c.c.) rızasına uygun bir şekilde sürdürelim. Ömrümüzü en iyi şekilde değerlendirelim. Yüce Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına uygun davranalım. İbadetlerimizi zamanında ve tam olarak yerine getirmeye önem verelim. Günah ve haram olan davranışlardan uzak duralım. Başkalarının canına, hayatına zarar verecek davranışlardan kaçınalım. Dinimizde insanların yaşama hakkına zarar vermenin haram olduğunu bilelim.

AYET YORUMLAYALIM

"Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder."

(Şûrâ suresi, 30. ayet.)

Rızık

Allah'ın (c.c.) tüm canlılara kendi katından verdiği yenilen, içilen, giyilen, maddi ve manevi olarak faydalanılan mallar, çocuklar, eşler, ilim, iman gibi şeylerin hepsine **rızık** denir.[1] Yüce Allah (c.c.), başta insanoğlu olmak üzere tüm canlıların rızkını var etmiştir. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **"Yeryüzünde yaşayan her canlının rızkı yalnızca Allah'ın üzerindedir..."**[2] Başka bir ayette de **"Nice canlı var ki rızkını (yanında) taşımıyor. Onlara da size de rızık veren Allah'tır..."**[3] buyrulur. Rabb'imizin (c.c.) takdir etmiş olduğu rızkı bulup elde etmek, hayatta başarıya ulaşmak insanın çabasına, emek harcamasına bağlıdır. Allah (c.c.), Necm suresinde şöyle buyurmaktadır: **"Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur ve çalışması da ileride görülecektir."**[4] Başka bir ayette de Rabb'imiz (c.c.), **"Boş kaldın mı hemen başka bir işe koyul."**[5] buyurarak bizleri çalışmaya yönlendirmektedir.

ETKİNLİK

"Emeksiz yemek olmaz.", "Yazın başı kaynamayanın kışın aşı kaynamaz." atasözlerinin vermek istediği mesaj nedir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 306.
2. Hûd suresi, 6. ayet.
3. Ankebût suresi, 60. ayet.
4. Necm suresi, 39-40. ayetler.
5. İnşirâh suresi, 7. ayet.

HADİS YORUMLAYALIM

"İki günü birbirine eşit olan aldanmıştır."

(Ahmed bin Hanbel, C 3, s. 247.)

Yüce dinimiz İslam; tembel tembel oturmayı, dilenmeyi, başkasının sırtından geçinmeyi uygun görmez. Gereken çalışmaları yapmayıp "Ben çalışmasam da Allah bana rızkımı verir.", "Kaderde varsa olur, yoksa olmaz.", "Nasibimde varsa o beni arayıp bulur." gibi düşünceleri doğru bulmaz. Bunun yerine dinimiz insanlara çalışmayı, geçimini helal yollardan, emek harcayarak sağlamayı ve üretken olmayı tavsiye eder. Allah Resulü (s.a.v.) bir hadisinde, **"Hiç kimse kendi elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir."**[1] buyurarak çalışmanın, emek harcayarak ve alın teri dökerek rızık elde etmenin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) başka bir hadisinde de **"Sizden birinizin, sırtına bir bağ odun yüklenip satması, dilenmesinden daha iyidir..."**[2] buyurarak Müslümanları çalışmaya, rızkını kendi emeği ile sağlamaya yönlendirmiştir.

Dinimiz İslam, insanlara geçimlerini alın teri dökerek ve çalışarak sağlamalarını tavsiye eder.

AYET YORUMLAYALIM

"Allah'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin. Eğer yalnız ona ibadet ediyorsanız Allah'ın nimetine şükredin."

(Nahl suresi, 114. ayet.)

Tarih boyunca Yüce Allah'ın (c.c.) gönderdiği tüm peygamberler çalışmayı, rızkını helal yollardan aramayı ilke edinmiştir. Ailesinin geçimini çalışarak sağlamıştır. Örneğin Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) çocukluğunda çobanlık yapmış, daha sonra da ticaretle uğraşmıştır. Hz. Davud (a.s.)* demircilik, Hz. İdris (a.s.) de terzilik yapmıştır.

Müslüman, rızkını elde etmek, geçimini helal yollardan sağlamak için çalışmalıdır. Tembellik etmenin, başkalarının sırtından geçinmenin yanlış olduğunu bilmelidir. "Nasıl olsa Allah (c.c.) benim rızkımı verir. Çalışmasam da rızkım beni bulur." gibi yanlış düşüncelerin dinimizin ilkelerine aykırı olduğunu bilmelidir.

1. Buhârî, Büyû, 15.
2. Buhârî, Zekât, 50.
* a.s.: "Aleyhisselam." ifadesinin kısaltılmış şeklidir. "Allah'ın selamı, iyiliği ve esenliği onun üzerine olsun." anlamına gelir.

ETKİNLİK

Adamcağızın biri, geceyi tenha bir kırda geçirmek zorunda kalmış. Fakat yırtıcı hayvanlardan korktuğu için büyük bir ağaca çıkmış. Bakmış ağacın dibinde bir sakat tilki yatıyor. Bu tilki acaba ne yer, ne içer, diye merak etmiş.

Biraz sonra bakmış ki uzaktan bir aslan geliyor. Ağzında da bir ceylan var. Aslan ağacın dibine gelmiş, ceylanı parçalamış, yiyeceği kadarını yemiş sonra da çekip gitmiş. Arkadan tilki sürüne sürüne ceylanın yanına varmış, artıkları yiyerek karnını doyurmuş. Ağacın üstündeki adam:

"Ya!.. Demek ki sakat bir tilkinin yiyeceğini Allah ayağına gönderiyor, onu aç bırakmıyor. Öyleyse ben niye böyle çalışıp duruyorum? Bundan sonra ben de bir köşeye çekilip bekleyeyim..." diyerek yolun üzerindeki bir mağaraya çekilmiş. Bir gün, iki gün, üç gün beklemiş gelen giden yok. Açlıktan baygın düşüp uyumuş. Rüyasında kendine şöyle denildiğini işitmiş:

"Ey budala adam! Ne yatıp duruyorsun, kalk. Vücudun sağlam iken bu miskinlik niye? Niçin kendini sakat tilkinin yerine koyuyorsun? Git aslan gibi ol da avının artığıyla başkaları geçinsin."

(MEVLÂNÂ)

(Mesnevi Hikâyeleri, s. 36-37.)

✎ Yukarıdaki metni, emek ve rızık ilişkisi açısından yorumlayınız. Bu metinden çıkarılabilecek mesajı arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Tevekkül

Tevekkül; kelime olarak güvenmek, bağlanmak, vekil tayin etmek gibi anlamlara gelir. Dinî terim olarak ise insanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesi demektir.[1]

İnsan, yapacağı işlerde öncelikle kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirip işini en iyi şekilde yaptıktan sonra Allah'a (c.c.) tevekkül etmelidir. Örneğin bir öğrenci sınavlarda başarılı olabilmek için derslerine çalışmalı, sınava en iyi şekilde hazırlanmalıdır. Tarlaya buğday, fasulye, mısır, nohut, vb. eken bir çiftçi iyi ürün elde edebilmek için sulama, gübreleme vb. çalışmaları zamanında yapmalıdır.

Dinimiz İslam, insanın üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirip Allah'a (c.c.) tevekkül etmesini ister.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 365.

Ardından da Rabb'ine (c.c.) dua edip tevekkül etmelidir. Kişinin çalışmadan, herhangi bir çaba sarf etmeden "Ben Allah'a güveniyorum.", "Kaderimde ne varsa başıma o gelir." gibi bir anlayışa sahip olması doğru değildir.

Yüce dinimiz İslamiyet bizden çalışkan ve üretken olmamızı ister. Yapacağımız işlerde sorumluluklarımızı yerine getirerek tevekkül etmemizi emreder. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, müminlerden yalnızca Allah'a (c.c.) güvenip dayanmaları istenir. Bu husus bir ayette şöyle belirtilir: **"Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayan..."**[1] Başka bir ayette de **"...Müminler ancak Allah'a tevekkül etsinler."**[2] buyrulur.

BİLGİ KUTUSU

Bir gün sahabilerden biri Peygamberimizi (s.a.v.) Mescid-i Nebi'de ziyarete gelir. Sahabi, Allah Resulü'nün (s.a.v.) yanına girdiğinde Peygamberimiz (s.a.v.) ona, devesini ne yaptığını sorar. Bu sahabi de Allah'a (c.c.) tevekkül edip dışarıya salıverdiğini söyler. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurur: **"Önce deveni bağlayıp öyle tevekkül etseydin ya!"**

(Tirmizî, Kıyamet, 60.)

AYET YORUMLAYALIM

"... Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah kendisine dayanıp güvenenleri sever."

(Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.)

ETKİNLİK

"Çalış dedikçe şeriat, çalışmadın, durdun.
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun.
Sonunda bir de tevekkül sokuşturup araya,
Zavallı dini çevirdin maskaraya.

Allah'a dayandım, diye sen çıkma yataktan.
Manayı tevekkül bu mudur? Hey gidi nadan!
Ecdadını zannetme asırlarca uyurdu,
Nereden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?"

(Mehmet Âkif ERSOY, Safahat, s. 153.)

✎ Yukarıdaki dörtlükten İslam'ın tevekkül anlayışıyla ilgili nasıl bir sonuç çıkarılabilir? Sınıfınızda değerlendiriniz.

1. Furkân suresi, 58. ayet.
2. İbrahim suresi, 11. ayet.

Başarı ve Başarısızlık

Çevremize baktığımızda herkesin bir işle meşgul olduğunu, çalıştığını görürüz. Çünkü çalışmak, üretmek hayatın bir gerçeğidir. Çalışan insan mutlu olur, kendini daha dinç ve enerjik hisseder. Atalarımız, "İşleyen demir pas tutmaz." diyerek çalışmanın önemine dikkat çekmişlerdir. Çalışan insan hem kendisine hem de başkalarına faydalı bir iş yapmış olur. Çalışkan olmayı ilke edinen kişiler üretken olurlar. Ürettikleriyle de topluma, vatana, millete faydalı bir birey olurlar. Başkalarına muhtaç olmadan, onurlu bir hayat yaşarlar. Ayrıca böyle kişiler hayatta başarılı olurlar.

Başarılı olmak için planlı, düzenli ve çok çalışmak gerekir.

Çalışmak başarılı olmanın temel şartıdır. Çünkü hayatta her başarı çalışmaya bağlıdır. Bu nedenle işinde, mesleğinde başarılı olmak isteyen kişi her şeyden önce planlı ve çok çalışmalıdır. Bir esnaf, kazancını artırmak için iş yerini zamanında açmalı, kaliteli ürün satmalı, müşteriye güler yüzlü davranmalı ve dürüst olmalıdır. Bir öğrenci sınavlarda başarılı olmak için derslerine planlı bir şekilde çalışmalıdır.

Meşhur bilim adamları, yöneticiler, sporcular başarılarını planlı ve çok çalışmaya borçludurlar. Günümüzde dünyanın kalkınmış ve sanayileşmiş ülkeleri, bulundukları seviyeye; çalışmaya, üretmeye verdikleri önem sayesinde ulaşmışlardır. Bütün bunlar, hiçbir başarının tesadüf eseri gerçekleşmeyeceğini göstermektedir.

Dinimiz İslam çalışmaya büyük önem verir ve insanlardan zamanlarını iyi değerlendirmelerini ister. Bu konuyla ilgili bir ayet-i kerimede, **"Boş kaldın mı hemen başka işe koyul."**[1] emri yer alır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de pek çok hadis-i şerifinde çalışmanın önemine dikkat çeker. Örneğin Peygamberimiz (s.a.v.), bu hadislerinden birinde, "**Geçim için çalışıp helalinden kazanmak farzdır.**"[2] buyurarak bizleri çalışmaya teşvik eder.

Müslüman toplumlarda bazı kişiler, başarısız olduklarında bu durumu kadere bağlamaktadırlar. İslam'a göre bu yanlış bir düşüncedir. Hayatta başarılı olabilmek için çalışmak gereklidir. Çalışmayıp tembellik eden kimsenin başarılı olması mümkün değildir. Allah'ın (c.c.) belirlediği yasalara uygun davranmayıp başarısız olan kimsenin, uğradığı başarısızlığı, "Kader böyleymiş, ne yapalım!" diyerek savunmaya çalışması, İslam dininin ilkelerine aykırıdır.

1. İnşirah suresi, 7. ayet.
2. Ahmet bin Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 177.

Sağlık ve Hastalık

Sağlık, Yüce Allah'ın (c.c.) insana verdiği en değerli nimetlerden biridir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu durumu bir hadis-i şerifinde şöyle belirtir: **"İki nimet vardır ki insanların çoğu bunların değerini bilmez: Sağlık ve boş vakit."**[1] Öyleyse insana düşen öncelikli görev, Allah'ın (c.c.) verdiği bu nimetlerin değerini bilmektir.

Bazı insanlar sağlıklarını korumak için gereken önlemleri almamakta, hastalanınca da bunu, "Allah'ın takdiri böyleymiş, ne yapalım!" diyerek kadere bağlamaktadır. Böyle bir anlayış, dinimizin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. İslam dininde bu şekilde bir kader anlayışının yeri yoktur.

ETKİNLİK

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Her derdin bir devası vardır. Hastalığın ilacı bulunduğu zaman (hasta kişi) Yüce Allah'ın izni ile iyileşir."

(Müslim, Selam, 69.)

Peygamberimiz (s.a.v.) başka bir hadis-i şerifinde de **"Bir yerde veba olduğunu duyarsanız oraya girmeyin..."** buyurmuştur.

(Buhârî, Tıb, 30.)

✎ Sizce insan, sağlığını korumak ve sağlıklı yaşamak için neler yapmalıdır? Yukarıdaki hadis-i şerifleri de dikkate alarak arkadaşlarınızla konuşunuz.

Dinimiz insanlardan sağlıklarını korumalarını, bunun için her türlü önlemi almalarını ve hastalandıklarında tedavi olmalarını istemiştir. Örneğin Allah Resulü (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: **"Ey Allah'ın kulları, tedavi olunuz. Çünkü Allah, yaratmış olduğu her derdin devasını da yaratmıştır."**[2]

Dinimiz bizden, hastalandığımızda tedavi olmamızı ve sağlığımızı korumamızı ister.

1. Buhârî, Rikak, 1.
2. Ebû Davud, Tıb, 1.

Hz. Ömer (r.a.)* bir keresinde Şam'a giderken şehirde veba salgını olduğunu duyunca geri dönmeye karar verdi. Bu sırada İslam ordusunun komutanlarından biri olan Ebu Ubeyde bin Cerrah, "Ey Ömer, Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.) ona şu cevabı verdi: "Evet, Allah'ın kaderinden, yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz. Sen, develerini otlatmak için, biri verimli diğeri kıraç iki yamaçlı bir vadiye götürsen ve onları ister otu bol yerde ister çorak yerde otlatsan, sonuçta her iki yerde de Allah'ın kaderiyle otlatmış olmaz mısın?"[1] Böylece Hz. Ömer (r.a.), insanın özgür iradesiyle yaptığı işlerin sonucunda karşılaştığı olumlu yahut olumsuz durumların, onun kaderi olduğunu belirtmiştir. Bu örnek olay, Müslüman'ın sağlık ve kader konusunda nasıl bir anlayışa sahip olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Buna göre Müslüman, sağlığını korumak için gereken tedbirleri almalı, hastalandığında tedavi olmaya çalışmalıdır. Ayrıca iyileşmek için Yüce Allah'a (c.c.) dua etmeli, ondan şifa dilemelidir.

ETKİNLİK

- "Alın yazısı", "baht", "kısmet", "kara talih" ifadelerinin anlamlarını araştırınız.
- Aşağıya, içinde bu ifadelerin geçtiği birer cümle yazınız.

Alın yazısı: ....

Baht:..

Kısmet:..

Kara talih:..

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. MUSA (A.S.)

DÜŞÜNELİM-YORUMLAYALIM

Hz. Musa'nın (a.s.), bir mucize olarak asası ile Kızıldeniz'i ikiye ayırması hakkında neler biliyorsunuz?

Yüce Allah (c.c.) tarafından İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber olan Hz. Musa (a.s.), Mısır'da dünyaya gelmiştir. Annesi kanalıyla soyu Hz. İbrahim'e (a.s.) kadar uzanan Hz. Musa'nın (a.s.) doğduğu dönemde Mısır Kralı Firavun, İsrailoğullarının yeni doğan erkek çocuklarını öldürüyordu.[2] Hz. Musa (a.s.) da o sıralarda doğdu. Çocuğunu dünyaya getiren Hz. Musa'nın (a.s.) annesi büyük bir korkuya kapıldı. Bunun üzerine Yüce Allah (c.c.) ona, çocuğunu emzirmesini, başına bir şey gelmesinden korktuğu vakit onu bir sandığa koyarak Nil Nehri'ne bırakmasını vahyetti.[3]

1. bk. Müslim, Selam, 98; Muvatta, Câmi, 7; Ayrıca tercüme için bk. Hadislerle İslam, C 1, s. 601.
2. Kasas suresi, 4. ayet.
* r.a.: "Radiyallâhü anhü." ifadesinin kısaltılmış şeklidir. "Allah ondan razı olsun." anlamına gelir.
3. bk. Kasas suresi, 7. ayet.

Şartlar iyice kötüleştiğinde Hz. Musa'nın (a.s.) öldürüleceğinden endişe eden annesi İmran, bebeğini bir sandığa koyup Nil Nehri'ne bıraktı. Kızından da sandığı takip etmesini istedi. Sandık, akıntıyla birlikte suda sürüklenerek Firavun'un sarayının kıyısına kadar geldi. Sandığı bulan Firavun'un adamları, çocuğu Firavun'a getirdiler. Firavun'un çocuğu yoktu. Firavun'un karısı, eşine bu çocuğu öldürmemesini söyledi. Bebeği evlat edinmek istediğini belirtti. Firavun da bu isteği kabul etti. Firavun'un karısı, bebeğin bakımı ve emzirilmesi için bir sütanne aramaya başladı. Bunun için saraya birçok kadın geldi. Ancak bebek, bunlardan hiçbirini emmedi. Kardeşini takip eden Hz. Musa'nın (a.s.) ablası, Firavun'un eşine, **"...Size onun bakımını, sizin adınıza üstlenecek ve ona içtenlik ve şefkatle davranacak bir aile göstereyim mi? dedi."**[1] Bu teklifin kabul edilmesi üzerine Hz. Musa'nın (a.s.) annesi saraya getirildi ve bundan sonra sarayda bebeğinin bakımını o üstlendi. Bütün bunlar, Allah'ın (c.c.) bir lütfuydu. Bir ayette bu durum şöyle açıklanır: **"Böylece biz, anasının gözü aydın olsun ve üzülmesin, Allah'ın vaadinin hak olduğunu bilsin diye onu anasına geri döndürdük. Fakat onların pek çoğu bunu bilmezler."**[2]

BİLGİ KUTUSU

Hz. Yakup'un (a.s.) lakabı İsrail'di. Onun soyundan gelenlere de İsrailoğulları deniyordu. İsrailoğulları, Hz. Yakup'un (a.s.) oğlu Hz. Yusuf (a.s.) zamanında Mısır'a gelip yerleşmiş ve bundan sonra Mısır'da yaşamaya başlamıştı. Zamanla bu topluluk, Mısır'ı yöneten firavunlar tarafından köleleştirilmiş ve ağır işlerde çalışıtırılan, aşağı sınıf bir topluluk durumuna düşürülmüştü.

(Baki Adam, "Yahudilik", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 205-210.)

BİLGİ KUTUSU

İslam kültüründe Hz. Musa (a.s.) Kelimullah olarak da nitelendirilmektedir. Çünkü o, Yüce Allah (c.c.) ile aracısız şekilde konuşmuş ve Allah (c.c.) ona vahyini doğrudan, aracısız biçimde konuşarak bildirmiştir.

(Ömer Faruk Harman, "Musa", TDVİA, C 31, s. 212.)

Allah'ın (c.c.) lütfu ile Hz. Musa (a.s.), Firavun'un sarayında büyüdü ve gençlik çağına ulaştı. Bir gün çarşıda dolaşırken bir Mısırlı ile İsrailoğullarından birinin kavga ettiğini gördü. Onları ayırmaya çalışırken istemeden Mısırlının ölümüne sebep oldu. Bu olaydan sonra kendi hayatından endişe ederek Mısır'dan ayrıldı ve Medyen'e gitti. Burada yıllarca Şuayp Peygamber'in (a.s.) hayvanlarını güdüp çobanlık yaptı. Bu arada Hz. Şuayp'ın (a.s.) kızlarından biriyle evlendi. Evlendikten bir süre sonra yanına ailesini de alarak Mısır'a geri dönmek üzere Medyen'den yola çıktı. Dönüş yolunda Yüce Allah (c.c.) onu peygamber olarak görevlendirdi. Hz. Musa (a.s.) kendisine yardımcı olmak üzere kardeşi Harun'un (a.s.) da peygamber olarak görevlendirilmesini istedi. Allah (c.c.), onun bu isteğini kabul etti. Onlardan, Firavun'a gidip onu hak yola çağırmasını istedi. Ayrıca İsrailoğullarına yaptığı baskılara son vermesi için de Firavun'u uyarmalarını söyledi.

Hz. Musa (a.s.) ile Hz. Harun (a.s.), Firavun'a gelip ona Allah'ın (c.c.) buyruklarını ilettiler. Onların yaptığı her türlü uyarıya rağmen Firavun ne Hz. Musa'nın (a.s.) peygamberliğine ne de Allah'a (c.c.) iman etti. İsrailoğullarına yaptığı baskıdan da vazgeçmedi.

1. Kasas suresi, 12. ayet.
2. Kasas suresi, 13. ayet.

Hz. Musa (a.s.) ve Firavun arasında birçok tartışma yaşandı. Allah'ın (c.c.) peygamberi, Firavun'un doğru yolu bulması için uzun süre onunla mücadele etti. Bu süreçte birçok mucize de gösterdi. Mesela Hz. Musa (a.s.) asasını yere attığında asa büyük bir yılan şekline dönüştü ve sihirbazların, insanları etkilemek için ortaya attığı bütün hünerleri ve nesneleri yakalayıp yuttu.[1]

Hz. Musa (a.s.), Firavun'u Allah'a (c.c.) imana ikna etmek için sihirbazları mağlup etme dışında başka mucizeler de ortaya koydu. Kur'an'da bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulur: **"Biz de ayrı ayrı mucizeler olarak onların üzerine tufan, çekirge, haşere, kurbağalar ve kan gönderdik; yine de büyüklük tasladılar ve günahkâr bir kavim oldular."**[2] Firavun, Hz. Musa (a.s.) tarafından ortaya konulan hiçbir mucizeyi kabul etmedi. Ne kendisi iman etti ne de halkını Allah'a (c.c.) inanmaya yönlendirdi. Çünkü Firavun, kavmini saptıran, onlara doğru yolu göstermeyen kötü bir liderdi. Yüce Allah (c.c.), bu durumu bir ayette şöyle belirtmiştir: **"Firavun halkını saptırdı, onlara doğru yolu göstermedi."**[3]

BİLGİ KUTUSU

Yüce Allah (c.c.) Hz. Musa'ya (a.s.) Sina Dağı'nda temel dinî ve ahlaki ilkeleri içeren ilahi emirleri levhalar hâlinde vermiştir. Ona Tevrat adlı ilahi kitabı vahyetmiştir. Bir ayette şöyle buyrulmuştur:

"Musa için Tevrat levhalarında her şeye dair bir öğüt ve her şeyin bir açıklamasını yazdık ve ona şöyle dedik: Şimdi onları kuvvetle tut, kavmine de emret. Onları en güzeliyle alsınlar (uygulasınlar). Yakında size fasıkların yurdunu göstereceğim."

(A'râf suresi, 145. ayet.)

Zamanla Firavun'un, Hz. Musa'nın (a.s.) çağrısını kabul etmeyeceği iyice kesinleşti. Üstelik Firavun, Hz. Musa'ya (a.s.) ve İsrailoğullarına baskılarını, eziyetlerini iyice artırdı. Bunun üzerine Allah (c.c.), Hz. Musa'dan (a.s.) İsrailoğullarını da yanına alarak Mısır'dan çıkmasını istedi. Hz. Musa (a.s.) da İsrailoğullarıyla birlikte gizlice Mısır'dan ayrıldı. O ve İsrailoğulları, saatlerce süren yolculuktan sonra Kızıldeniz sahiline geldiler. Bu sırada Firavun da askerleriyle onları takip ediyordu. İsrailoğulları telaşlandılar ve **"...İşte yakalandık! dediler."**[4] Hz. Musa (a.s.), Allah'ın (c.c.) emriyle asasını denize vurdu ve denizde hemen geniş bir yol açıldı. Hz. Musa (a.s.) ve İsrailoğulları, açılan yoldan güvenle karşıya geçtiler. Onları takip eden Firavun ve askerleri de bu yoldan yürümeye başladılar. Fakat onlar denizin ortasına geldiğinde sular tekrar birleşti. İnkârcılar denizde boğulup helak oldular.[5]

Kölelik hayatı sona ermesine rağmen Firavun'un baskı ve zulmünden kurtulan İsrailoğulları ile Hz. Musa (a.s.) arasında birçok tartışma yaşandı. İsrailoğulları, Hz. Musa'ya (a.s.) çeşitli güçlükler çıkardılar. Onlar, Hz. Musa (a.s.), Allah'tan (c.c.) vahiy almak üzere Sina Dağı'na çıktığında altından bir buzağı heykeli yaparak ona tanrı diye tapmaya başladılar.[6] Allah'ın (c.c.), kendilerine verdiği her türlü nimete rağmen İsrailoğulları, Hz. Musa'ya (a.s.) karşı alaycı, küçümseyici ve nankörce bir tutum sergilediler. Bir ayette, İsrailoğullarına verilen nimetler ve onların tutumu hakkında şöyle buyrulur: **"Biz onları on iki kabile hâlinde topluluklara ayırdık. (Tîh Sahrası'nda susuzluktan sıkılan) kavmi Musa'dan su istediğinde biz ona, 'Asanı taşa vur.' diye vahyettik. (Vurunca) taştan on**

1. bk. A'râf sresi, 115-120. ayetler.
2. A'râf suresi, 133. ayet.
3. Tâhâ suresi, 79. ayet.
4. Şuarâ suresi, 61. ayet.
5. bk. Şuarâ suresi, 63-65. ayetler.
6. bk. A'râf suresi, 148. ayet.

iki pınar fışkırdı. Herkes (kendi) su içeceği yeri bildi. Üzerlerine bulutu da gölgelik yaptık ve onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. 'Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin iyi ve temiz olanlarından yiyin.' (dedik). Onlar bize zulmetmediler fakat kendi nefislerine zulmediyorlardı."[1]

Allah (c.c.), İsrailoğullarından, kendilerine vadedilen Filistin topraklarına gitmelerini istedi. Ancak İsrailoğuları, o topraklarda yaşayan insanlarla savaşamayacaklarını söyleyerek Hz. Musa'ya (a.s.) karşı çıktılar. Allah'ın (c.c.) peygamberini yalnız bıraktılar. Tüm çabalarına rağmen İsrailoğullarını ikna edemeyen Hz. Musa (a.s.), Allah'a (c.c.) dua etti ve **"Rabb'im! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına hâkim olamıyorum; bizimle bu yoldan çıkmış toplumun arasını ayır, dedi."**[2] Allah (c.c.), Hz. Musa'nın (a.s.) yakarışı üzerine, **"O hâlde orası onlara kırk yıl haram kılınmıştır. Bu süre içinde yeryüzünde şaşkın şaşkın dönüp dolaşacaklar. Artık böyle yoldan çıkmış kavme üzülme."**[3] buyurdu. Rabb'imiz (c.c.) İsrailoğullarını cezalandırdı. Onlar, Sina Çölü'nde yıllarca yokluk içinde ve perişan bir şekilde yaşamak zorunda kaldılar. Bu süreçte İsrailoğullarından pek çok kişi helak oldu.

Hz. Musa (a.s.), hayatı boyunca tevhit inancını hâkim kılmak için çalıştı. Gerek Firavun ve halkıyla gerekse İsrailoğullarıyla mücadele eden Hz. Musa (a.s.), Allah'ın (c.c.) takdir ettiği ömrü tamamlayıp eceli geldiğinde vefat etti.

ETKİNLİK

Hz. Musa (a.s.) kıssasından ne gibi dersler çıkarabiliriz? Düşüncelerinizi aşağıdaki şemaya yazınız.

Hz. Musa (a.s.) kıssasından çıkarılabilecek sonuçlar:

....

....

....

....

....

1. A'râf suresi, 160. ayet.
2. Mâide suresi, 25. ayet.
3. Mâide suresi, 26. ayet.

5. BİR AYET TANIYORUM: AYETE'L-KÜRSİ VE ANLAMI

Ayete'l-Kürsi, adını içinde geçen "kürsi" sözcüğünden almıştır. **Kürsi;** taht, hükümranlık, ilim, kudret gibi anlamlara gelir. Ayete'l-Kürsi, Bakara suresinin 255. ayetidir.

Peygamberimiz (s.a.v.), Kur'an-ı Kerim'in en büyük ayetinin Ayete'l-Kürsi olduğunu söylemiştir.[1] Bu ayeti, "Kur'an ayetlerinin en faziletlisi" olarak nitelemiştir.[2] Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.) yatmadan önce Ayete'l-Kürsi'yi okuyan kişilere şeytanın bir zarar veremeyeceğini ifade etmiş, böyle kişileri Allah'ın (c.c.) koruyacağını haber vermiştir.[3]

İslam kültüründe Ayete'l-Kürsi'nin yatarken, yolculuğa çıkarken, mezarlık ziyaretlerinde, bir işe başlarken vb. durumlarda okunmasına önem verilir. Ayrıca bu ayet, namazlardan sonra tesbih çekmeden önce de okunur.

AYETE'L-KÜRSİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌۜ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِۜ مَنْ ذَا الَّذ۪ي يَشْفَعُ عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِه۪ۜ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْد۪يهِمْ
وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَلَا يُح۪يطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِه۪ٓ اِلَّا بِمَا شَٓاءَۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَۚ وَلَا يَؤُ۫دُهُ حِفْظُهُمَاۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظ۪يمُ

OKUNUŞU

Bismillâhirrahmânirrahîm.
Allâhü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm. Lâ te'huzühû sinetün ve lâ nevm.
Lehû mâ fis-semâvâti vemâ fil ard. Menzellezî yeşfeu indehû illâ biiznih.
Ya'lemü mâ beyne eydîhim ve mâ halfehüm.
Velâ yühîtûne bişey'in min ilmihî illâ bimâ şâ'.
Vesia kürsiyyühüssemâvâti vel ard. Velâ yeûdühû hıfzuhümâ ve hüvel aliyyül azîm.

1. bk. Ebû Davud, Salat, 352.
2. bk. Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'an, 2.
3. bk. Buhârî, Vekâlet, 10.

ANLAMI

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlarım).

"Allah, O'ndan başka ilah yoktur. O hayydır, kayyumdur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi onundur. İzni olmadan onun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. Onun bildirdiklerinin dışında insanlar onun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. Onun gücü, kudreti gökleri ve yeri kapsar. Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür."

ETKİNLİK

✎ Ayete'l-Kürsi'de geçen ilah, hay, kayyum, şefaat, kudret, ilim kavramlarının anlamları hakkında bir araştırma yapınız.

✎ Ayete'l-Kürsi'ye göre Allah (c.c.) ne gibi özelliklere sahiptir? Aşağıya yazınız.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kâinatta her şeyin bir ölçü ve düzen içinde olmasıyla kader arasında nasıl bir bağlantı kurulabilir? Düşüncelerinizi ifade ediniz.

2. İnsanın akıllı, ilim ve irade sahibi bir varlık olmasıyla kaderi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

3. Yüce Allah'ın (c.c.) kâinatta belirlediği fiziksel ve toplumsal yasalar hakkında bilgi veriniz.

4. Eceli geciktirmek mümkün müdür? Niçin? Görüş ve düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Sağlık ve hastalığın kaderle nasıl bir ilişkisi vardır? Açıklayınız.

6. Başarısız olmasını kadere bağlayan bir insanın düşüncesini doğru bulur musunuz? Niçin? Belirtiniz.

7. Tevekkül ne anlama gelmektedir? İslam'ın tevekkül anlayışını örneklerle anlatınız.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Yüce Allah'ın (c.c.), sonsuz ilmi ve kudreti ile başlangıçtan sonsuza kadar evrende olacak olan her şeyi programlamasına, varlıkları istediği şekilde yaratmasına ve her şeyi önceden bilip takdir etmesine ne ad verilir?

A) Kaza **B)** Kader **C)** Tevekkül **D)** Ömür

2. I. **"Güneş ve Ay bir hesaba göre hareket etmektedir."** *(Rahman suresi, 5. ayet.)*

II. **"Allah her canlıyı sudan yarattı..."** *(Nur suresi, 45. ayet.)*

III. **"Güneş kendi yörüngesinde akıp gider..."** *(Yâsin suresi, 38. ayet.)*

IV. **"...Bir toplum kendilerinde bulunanı (iyi davranışları) değiştirmedikçe Allah, onlara verdiği nimeti değiştirmez..."** *(Enfâl suresi, 53. ayet.)*

Yukarıdaki ayetlerden hangileri fiziksel bir yasaya işaret etmektedir?

A) III, IV **B)** I, II **C)** II, IV **D)** I, III

3. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi, kaderle ilgili **yanlış** bir yargı içermektedir?

A) Kâinattaki tüm canlı ve cansız varlıkların bir kaderi vardır.

B) Yüce Allah (c.c.), insanın yapacaklarını önceden belirlediği için kişinin iyiyi ve kötüyü tercih etmesinde iradesinin bir etkisi yoktur.

C) Eceli gelen her insanın vefat etmesi, Allah'ın (c.c.) insanlar için belirlediği bir kaderdir.

D) İnsanın nerede, ne zaman, hangi anne ve babadan dünyaya geleceğini Allahü Teâlâ önceden takdir etmiştir.

4. I. Mısır'da doğmuştur.

II. Kendisine Tevrat adlı ilahi kitap inmiştir.

III. İsrailoğulları ile birlikte Filistin topraklarına girip yerleşmiştir.

IV. Kardeşi Harun (a.s.) ile birlikte Firavun'u imana davet etmiştir.

Hz. Musa (a.s.) ile ilgili yukarıda verilen bilgilerin kaç tanesi doğrudur?

A) 1 **B)** 2 **C)** 3 **D)** 4

C) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Yüce Allah'ın (c.c.) önceden bilip takdir ettiği olayların, yeri ve zamanı geldiğinde onun bilgisi ve iradesi dâhilinde meydana gelmesine kaza denir.

2. (....) İnsan, davranışlarını bilinçli bir şekilde ve kendi özgür iradesiyle yaptığından dolayı yaptıklarından sorumludur.

3. (....) Ecel yalnızca insanların ölüm anı için kullanılan bir kavramdır.

4. (....) Kâinattaki varlıkların bir ölçü, düzen ve uyum içinde olması, Allah'ın (c.c.) var ve bir olduğunu gösterir.

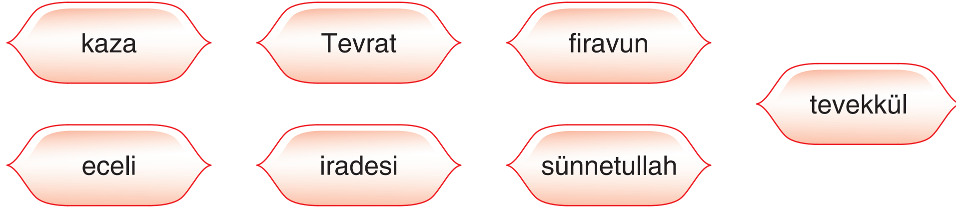
5. (....) İnsan, hayatını sürdürürken Allah'ın (c.c.) evrende belirlediği yasaları dikkate almalıdır.

6. (....) Yüce Allah'ın (c.c.) iradesine külli irade, insanın iradesine ise cüzi irade denir.

7. (....) Başarılı ya da başarısız olmak insanın kaderinde vardır ve kişinin başarılı olmak için çalışması bir anlam ifade etmez.

8. (....) Yüce Allah'ın (c.c.) evrende belirlemiş olduğu yasalar gereğince olaylar, neden-sonuç ilişkisi içinde gerçekleşir.

Ç) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun sözcüklerle tamamlayınız.

1. İnsan, işlerinde üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirdikten sonra Allah'a (c.c.) .... etmelidir.

2. Yüce Allah'ın (c.c.) kâinatta belirlediği olayların yeri ve zamanı geldiğinde, onun iradesi dâhilinde meydana gelmesine .... denir.

3. Her canlının olduğu gibi toplumların, milletlerin de bir .... vardır.

4. İnsan .... dâhilinde olan iş ve davranışlardan sorumludur.

5. Hz. Musa (a.s.) zamanında Mısır, ... denilen krallar tarafından yönetilmekteydi.

6. Hz. Musa'ya (a.s.) .... adlı ilahi kitap verilmiştir.

7. Allah'ın (c.c.) evrende belirlediği yasalar, Kur'an-ı Kerim'de .... kavramı ile ifade edilir.

2. ÜNİTE

ZEKÂT VE SADAKA

Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurur:
"Veren el, alan elden üstündür."
(Müslim, Zekât, 97.)

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Zekât, sadaka, infak, fitre ve mâun kavramlarının anlamlarını araştırıp öğreniniz.
2. Tövbe suresinin 60. ayetinin anlamını bir Kur'an-ı Kerim mealinden bulup defterinize yazınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.), zekât ve sadaka ile ilgili iki hadisini araştırıp defterinize yazınız.
4. Milletimizin yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önemle igili bir araştırma yapınız.
5. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nden "Şuayp" maddesini bulup okuyunuz. Hz. Şuayp (a.s.) hakkında edindiğiniz bilgileri defterinize özetleyiniz.
6. Yardımlaşma ve dayanışmanın, birey ve toplum açısından neden önemli olduğuna dair düşüncelerinizi içeren bir kompozisyon yazınız.

1. İSLAM'IN PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMAYA VERDİĞİ ÖNEM

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Yarım hurma vermek suretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. (Sadaka için) bu miktarı da bulamayanlar, güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar."

(Buhârî, Zekât, 10; Edeb, 34.)

Yukarıdaki hadisin vermek istediği mesaj nedir?

Toplumda insanların gelir durumları, maddi imkânları birbirinden farklılık arz etmektedir. Her toplumda varlıklı kimseler olduğu gibi fakir, yetim, öksüz, hasta, yaşlı, kimsesiz, ihtiyaç sahibi insanlar da vardır. İster zengin ister fakir olsun insanlar başkalarının yardımına ve desteğine ihtiyaç duyarlar. İnsan, maddi konularda olduğu gibi manevi konularda da paylaşmaya ve yardımlaşmaya ihtiyaç duyar. Örneğin kişi bayramlarda, nişan, düğün gibi özel günlerde, önemli bir başarı kazandığında sevincini dost, arkadaş ve yakınlarıyla paylaşmak ister. Çünkü sevinçli anlarını başkalarıyla paylaşmak insana büyük bir huzur ve mutluluk verir. İnsan hastalandığında, kötü bir olay yaşadığında da başkalarının desteğine ve vereceği morale ihtiyaç duyar. Üzüntüsünü, sıkıntılarını sevdikleri ve yakınlarıyla paylaşmayı arzular. Kişinin sorunlarını, sıkıntılarını başkalarıyla paylaşması zorlukları aşmasına katkı sağlar. Yaşama direncini artırır.

Yüce dinimiz İslam bizleri fakirlere, kimsesizlere ve muhtaçlara yardım etmeye, insanlara iyilikte bulunmaya ve başkalarıyla paylaşma içinde olmaya yönlendirir. Bununla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki Allah'a ve ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır."**[1]

Paylaşma ve yardımlaşma içinde olmak toplumu daha güçlü kılar.

1. Bakara suresi, 177. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

“Onların mallarında (yardım) isteyen ve (iffetinden dolayı isteyemeyip) mahrum kalanlar için bir hak vardır.”

(Zâriyât suresi, 19. ayet.)

İslam dini toplumdaki fakirlere, kimsesizlere ve muhtaç durumda olan insanlara yardım etmemizi ister. Sahip olduğumuz imkânları diğer insanlarla paylaşmamızı, yardımlaşma ve dayanışmaya önem vermemizi öğütler. Bunları yaparken hiçbir karşılık beklememememizi, yalnızca Allah’ın (c.c.) rızasını gözetmemizi emreder. Bununla ilgili olarak Allah (c.c.), kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurmaktadır: **“Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler. Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, çetin ve belalı bir günde Rabb’imizden (O’nun azabına uğramaktan) korkarız, derler.”**[1] Rabb’imiz (c.c.) başka bir ayette de **“...Maldan harcadığınız şey ebeveyn, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolcular için olmalıdır. Şüphesiz Allah, yapacağınız her hayrı bilir.”**[2] buyurmaktadır.

Allah Resulü Hz. Muhammed (s.a.v.) de paylaşma ve yardımlaşmaya çok önem vermiştir. Fakirleri, yetimleri, öksüzleri ve muhtaçları daima koruyup gözetmiştir. Onlara yiyecek, giyecek vb. yardımlarda bulunmuştur. Bir tas çorbasını dahi fakirlerle, komşularıyla paylaşmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün kurban kesmiş ve kurbanın etinden komşularına ve yakınlarına da vermiştir. Bu sırada eşi Hz. Âişe’ye (r.a.), **“Ondan (kurbandan) geriye ne kaldı?”**, diye sorduğunda Hz. Âişe (r.a.), “Sadece bir ön kol kaldı ya Resulallah.” diye cevap vermiştir. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), **“Hakikaten bir ön kolu hariç hepsi (bize) kalmış.”**[3] buyurarak paylaşmanın dinimizde ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Müslümanları da paylaşma ve yardımlaşma içinde olmaya, insanlara iyilikte bulunmaya ve cömert olmaya teşvik etmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuyla Allah’ın şöyle buyurduğunu haber vermektedir: **“Ey âdemoğlu, infak et ki ben de sana infakta bulunayım.”**[4] Allah Resulü (s.a.v.) başka bir hadisinde ise **“Cömert kişi Allah’a yakın, cennete yakın, insanlara yakın ve cehenneme uzaktır. Cimri kişi Allah’tan uzak, cennetten uzak, cehenneme ise yakındır...”**[5] buyurmuştur.

HADİS YORUMLAYALIM

“Müminler birbirini sevmede, birbirine merhamet etmede ve birbirini korumada bir vücudun organları gibidirler. Vücudun herhangi bir organı hastalandığında bundan dolayı bütün organlar nasıl rahatsız oluyorsa bir mümin de sıkıntı içinde olduğunda diğerleri bundan etkilenir. Onun sıkıntılarını paylaşır, dertleri ile dertlenir ve üzüntüsü ile üzülür.”

(Buhârî, Edeb, 78; Müslim, Birr, 60.)

1. İnsan suresi, 8-10. ayetler.
2. Bakara suresi, 215. ayet.
3. Timizî, Kıyamet, 33.
4. Müslim, Zekât, 36.
5. Tirmizî, Birr, 56.

Allah Resulü (s.a.v.), maddi ve manevi her konuda insanlarla paylaşma ve yardımlaşmaya önem vermiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) komşularının, akrabalarının ve Müslümanların sevinçli ve üzüntülü anlarında yanında olmaya çalışmıştır. Onların bayramlarını tebrik etmiş, düğün ve sünnet merasimlerine katılarak "Hayırlı olsun." dileklerini iletmiştir. Hasta olan kimseleri ziyaret etmiş ve onlara Allah'tan (c.c.) şifa dilemiştir. Vefat eden ve savaşlarda şehit düşen kimselerin ailelerine başsağlığı dileğinde bulunmuş, şehit yakınlarını her zaman koruyup gözetmiş, onlara yardımını hiç esirgememiştir. Örneğin Hz. Muhammed (s.a.v.), amcasının oğlu Cafer (r.a.), Mûte Savaşı'nda şehit olduğunda hemen onun evine gidip ailesine taziyede bulunmuştur. Onun çocuklarıyla her zaman yakından ilgilenmiş, Cafer'in (r.a.) ailesine yardım etmeye önem vermiştir.[1] Resulullah (s.a.v.) bir gün pazarda alışveriş yaparken çocuklarla birlikte Cafer'in oğlu Abdullah'ın (r.a.) da satış yaptığını görmüş ve hemen onun yanına gidip sohbet etmiştir. Sonra da **"Allah'ım, onun satışını bereketli kıl."**[2] diye dua etmiştir.

İnsanın fakirlere, muhtaçlara yardım etmesi için zengin olması gerekmez. Kişi, imkânları ölçüsünde yoksul ve ihtiyaç sahibi olanlara yiyecek, giyecek, para vb. yardımlarda bulunabilir. Simidini arkadaşlarıyla paylaşabilir. Evinde pişirdiği yemekten komşusuna ikramda bulunabilir. Toplum yararına yapılan okul, cami, sağlık ocağı, Kur'an kursu, köprü gibi yapılara katkıda bulunabilir. Bununla ilgili olarak bir ayette, **"O takva sahipleri ki bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar..."**[3] buyrulur.

Dinimiz, yardımlaşma ve paylaşmaya önem verilmesini ister.

Yüce Allah (c.c.) kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de fakirlere, muhtaçlara yardım eden, malını hayra harcayan ve yardımsever olan kullarını ödüllendireceğini bildirmektedir. Bu durum bir ayette şöyle belirtilmektedir: **"Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarf edenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler."**[4] Bu hususlarla ilgili olarak bir başka ayette de şöyle buyrulur: **"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."**[5]

1. İbn-i Sa'd, Tabakâtü'l-Kübra, C 8, s.159; Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 205.
2. İbn-i Hacer el-Askalânî, el-İsâbe, C 2, s. 280.
3. Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.
4. Bakara suresi, 274. ayet.
5. Bakara suresi, 261. ayet.

ETKİNLİK

“...Veren el, alan elden üstündür.”

(Müslim, Zekât, 97.)

Yukarıdaki hadiste anlatılmak istenen nedir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

....

....

....

....

Bizler hayatımızda paylaşma ve yardımlaşmayı ilke edinelim. Çevremizdeki fakir ve muhtaçları gözetelim. İmkânlarımız ölçüsünde onlara yardım edelim. Okulda yiyeceğimizi, kalem, silgi ve benzeri eşyalarımızı, gerektiğinde dersle ilgili araştırmalarımızı ve öğrendiğimiz bilgileri arkadaşlarımızla paylaşalım. Onlarla yardımlaşma ve dayanışmaya önem verelim. Yakınlarımızın, dost ve arkadaşlarımızın sevinçli ve üzüntülü zamanlarında yanlarında olalım. Paylaşma ve yardımlaşmanın bir ihtiyaç ve erdem olduğunu unutmayalım.

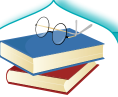

ETKİNLİK

“Bir elin nesi var, iki elin sesi var.”

Yukarıdaki atasözü bize hangi mesajı vermektedir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

2. ZEKÂT VE SADAKA İBADETİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

“Onları arındırmak ve temize çıkarmak üzere mallarından sadaka al! Bir de onlar için dua et; çünkü senin duan onlara huzur verir. Allah her şeyi çok iyi işitmekte ve bilmektedir.”

(Tevbe suresi, 103. ayet.)

Yukarıdaki ayet, zekâtın hangi özelliğini vurgulamaktadır?

Zekât, yüce dinimiz İslam’da farz kılınan ibadetlerden biridir. **Zekât;** kelime olarak artma, çoğalma, bereketlenme, temizlenme, arınma, büyüme, gelişme gibi anlamlara gelir. Dinî terim olarak ise zekât, dinen zengin olan Müslümanların, mallarının ve paralarının belli bir kısmını her yıl ibadet niyetiyle

fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirtmiş olduğu yerlere vermeleridir.[1] Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de zekât vermeyi emreden birçok ayet vardır. Bunlardan birinde şöyle buyrulur: **"Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah yapmakta olduklarınızı görür."**[2] Başka bir ayette de **"Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin."**[3] emri yer alır.

BİLGİ KUTUSU

Kişinin oturduğu evi, arabası, mesleğine ait araç ve gereçleri asli ihtiyaçlarından olduğundan zekâta tabi değildir.

(İlmihâl, Hazırlayan: Komisyon, C 1, s. 432-433.)

Zekât verilecek başlıca mallar şunlardır:

- Para, altın ve gümüş
- Koyun, keçi, sığır, deve gibi küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar
- Ticaret malları, kira getiren gayrimenkuller
- Toprak ürünleri
- Madenler

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, zekâtın şu kimselere verilebileceği belirtilmektedir: **"Sadakalar (zekâtlar); Allah'tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, (zekât toplayan) memurlar, kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlar, (hürriyetine kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda olanlar ve yolda kalmışlar içindir..."**[4]

Müslüman bir kimse, ailesinin bir yıllık yiyecek, içecek, giyecek, eğitim, sağlık vb. temel ihtiyaçlarına ait giderleri ve borçları dışında 80,18 gram[5] altın ya da buna denk paraya ve mala sahip olursa zekât vermekle yükümlüdür. Bu ölçüye zekâtta **nisap miktarı** denir.

Paranın zekât oranı kırkta birdir. Altın, gümüş, ticaret malları ve kira getiren gayrimenkullerin zekât oranı da nakit değerinin kırkta biri oranındadır. Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlarda kırkta bir; sığır cinsinden olan büyükbaş hayvanlarda da otuzda bir zekât verilir. Her beş deve için de bir koyun veya keçi zekât olarak verilir. Yağmur sularıyla sulanan tarım ürünlerinin zekât oranı onda birdir ve buna **öşür** denir. Sulama yapılarak elde edilen tarım ürünlerinin zekât oranı ise yirmide birdir. Madenlerden de beşte bir oranında zekât verilir. Zekâtı verilecek malların üzerinden bir yıl geçmesi gerekmektedir. Ancak bu şart toprak ürünlerinde aranmamaktadır. Her toprak ürününün zekâtı kendi hasat mevsiminde verilmelidir.

BİLGİ KUTUSU

Kişi, bakmakla yükümlü olduğu annesine, babasına, eşine, çocuklarına ve torunlarına zekât veremez. Bunların dışında kardeş, hala, amca, dayı, teyze gibi yakınlarına zekât verebilir.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 398.
2. Bakara suresi, 110. ayet.
3. Bakara suresi, 43. ayet.
4. Tevbe suresi, 60. ayet.
5. Lütfi Şentürk, Seyfettin Yazıcı, İslam İlmihâli, s. 270.

Sadaka; malını Allah (c.c.) yolunda harcama, Allah (c.c.) rızası için fakirlere yapılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik gibi anlamlara gelir.[1] Sadaka vermek için zengin olmak gerekmez. Her insan imkânı ölçüsünde sadaka verebilir, fakirlere çeşitli yardımlarda bulunabilir. Allah (c.c.) kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, sahip olduğumuz imkânlardan, bize verdiği rızıktan hayra harcamamızı, sadaka vermemizi, fakir ve muhtaçlara yardım etmemizi emretmektedir. Rabb'imiz (c.c.) bir ayette şöyle buyurmaktadır: **"Herhangi birinize ölüm gelip de Rabb'im! Beni yakın bir süreye kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam, demeden önce size verdiğimiz rızıktan harcayın."**[2] Bir başka ayette de Allah (c.c.), Peygamberimize (s.a.v.) hitaben, **"...Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. 'İhtiyaçtan arta kalanı.' de..."**[3] buyurmaktadır. Resulullah (s.a.v.) da bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Ey âdemoğlu! İhtiyacından fazla olan malını sadaka olarak vermen senin için hayırlıdır..."**[4]

BİLGİ KUTUSU

Yüce dinimiz İslam'da, Allah (c.c.) rızası için fakirlere, muhtaçlara yapılan her türlü yardım; hayır kurumlarına yapılan bağış, zekât ve sadaka gibi mali ibadetler **infak** kavramıyla ifade edilir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 169-170.)

ETKİNLİK

✎ Başkalarına yardım ettiğinizde neler hissedersiniz? Duygu ve düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dinimize göre sadaka sadece maddi yardımda bulunmayla sınırlı değildir. Güzel söz söylemek, engelli birine yardımcı olmak, insanlara karşı güler yüzlü olmak, dargın olan iki kişiyi barıştırmak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak gibi güzel davranışlar da birer sadakadır. Bununla ilgili olarak Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Güneş'in doğduğu her gün, insanın bütün eklemleri için sadaka vermesi gerekir. İki kişinin arasını bulup barıştırman sadakadır. Bir kimseye bineğine binmede veya eşyalarını yüklemede yardım etmen sadakadır. Güzel söz sadakadır. Namaza gitmek için atılan her adım sadakadır. Yoldan insanlara eziyet veren bir şeyi kaldırman sadakadır."**[5] Hz. Peygamber (s.a.v.) başka bir hadisinde de **"Kardeşinin yüzüne gülümsemen senin için bir sadakadır. İyiliği tavsiye edip kötülüğe engel olmaya çalışman sadakadır. Gözü görmeyen birine yardımcı olman sadakadır."**[6] buyurmuştur.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 315.
2. Münâfikûn suresi, 10. ayet.
3. Bakara suresi, 219. ayet.
4. Müslim, Zekât, 97.
5. Buhârî, Siyer, 128.
6. Müslim, Müsâfirûn, 84.

ETKİNLİK

İnsanlara yaptığımız ne tür yardımlar sadaka sayılır ve bize sevap kazandırır? Aşağıya bu konuyla ilgili örnekler yazınız.

Günlük hayatta insanlara ne tür yardımlar yapmamız sadaka sayılır?

....

....

....

....

....

....

....

HADİS YORUMLAYALIM

Resulullah şöyle buyurdu:

"Her sabah yeryüzüne iki melek iner. Biri:

– Ya Rabbi, infak edip iyilik edenin malının yerine yenisini ver, diye dua eder. Diğeri de:

– Ya Rabbi, cimrilik edenin malını telef et, diye dua eder."

(Buhârî, Zekât, 27.)

Toplum yararına okul, cami, sağlık ocağı, köprü, çeşme gibi yapılar yapmak ya da bunların yapımına maddi ve manevi katkıda bulunmak da dinimizde sadaka sayılmaktadır. İslam dininde bu tür hayırlar, **sadaka-i cariye** olarak adlandırılır. Sadaka-i cariye, kişiye öldükten sonra da sürekli sevap getiren hayır anlamına gelmektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bununla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: **"İnsan, öldüğü zaman amel defteri kapanır. Ancak şu üç kişininki hariç: Sadaka-i cariye sahipleri, faydalanılan bir ilim bırakanlar, kendisine dua eden hayırlı bir evlat bırakanlar."**[1]

Mostar Köprüsü, Bosna-Hersek

III. Ahmet Çeşmesi/İstanbul

Toplum yararına çeşme, köprü gibi yapılar yapmak sadaka-i cariye sayılır.

Zekât, sadaka ve benzeri hayırlar yapılırken malın iyisinden vermeye özen gösterilmelidir. Bununla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Size verilirse gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, infakta bulunmayın. Bilin ki Allah zengindir. Övülmeye layıktır."**[2]

BİLGİ KUTUSU

Ramazan ayında verilen fıtır sadakası da sadaka çeşitlerinden biridir. Buna **fitre** de denir. Fıtır sadakasının miktarı, bir fakirin sabah-akşam bir günlük yiyeceği ya da bunun karşılığı olan paradır. Aile fertlerinden her biri için fıtır sadakası verilmesi gerekir. Maddi imkânı iyi olan Müslümanların fıtır sadakası vermesi vaciptir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 99.)

ETKİNLİK

"Ne verirsen elinle, o gider seninle."

"Dünyada ne ekersen ahirette onu biçersin."

✎ Yukarıdaki atasözleri bize ne anlatmak istemektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Müslim, Vasiyye, 14.
2. Bakara suresi, 267. ayet.

Zekât ve sadaka verilirken fakirleri, ihtiyaç sahibi olanları arayıp bulmaya özen göstermek gerekir. Çünkü Rabb'imiz (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de, bu gibi yardımların öncelikle fakirlerin hakkı olduğunu bildirmektedir. Bu durum bir ayette şöyle belirtilmektedir: **"(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı dilenmedikleri için bilmeyen, onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. Onlar insanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne verirseniz Allah onu bilir."**[1]

Zekât ve sadaka verirken her türlü gösterişten, fakirlerin onurunu kıracak tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Bu konuda Rabb'imiz (c.c.) bizlere şöyle tavsiyede bulunmaktadır: **"Eğer sadakaları (zekât ve benzeri hayırları) açıktan verirseniz ne âlâ! Eğer onu fakirlere gizlice verirseniz işte bu sizin için daha hayırlıdır. Allah da bu sebeple sizin günahlarınızı örter. Allah yapmakta olduklarınızı bilir."**[2] Allah (c.c.) başka bir ayette de şu uyarıyı yapmaktadır: **"Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde malını gösteriş için harcayan kimse gibi başa kakmak ve incitmek suretiyle yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın..."**[3]

3. ZEKÂT VE SADAKANIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL FAYDALARI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."

(Bakara suresi, 261. ayet.)

📖 Yukarıdaki ayette anlatılmak istenen nedir?

Zekât ve sadaka dinimizde emredilen mali ibadetlerdendir. Diğer ibadetler gibi zekât ve sadakanın da hem bireye hem de topluma pek çok yararı vardır. Şimdi kısaca bunları görelim.

Zekât ve sadaka, Allah'ın (c.c.) açık ve kesin emridir. Kişi, zekât ve sadaka vererek ibadet görevini yapmış, Allah'ın (c.c.) emrini yerine getirmiş olur. Böylece Rabb'inin (c.c.) rızasını ve sevgisini kazanır.

Zenginlik ve sağlık, Allah'ın (c.c.) insana verdiği en büyük nimetlerdendir. İnsan, zekât ve sadaka vererek sahip olduğu bu gibi nimetlerin, imkânların şükrünü eda etmiş olur. Allah (c.c.) da sahip olduğu nimetlere şükreden kullarını sever ve onlardan hoşnut olur. Böyle kullarını hem dünyada ödüllendirir hem de onları cennetiyle mükâfatlandırır. Bir ayette şöyle buyrulur: **"Şüphesiz iman edip salih ameller işleyen, namazı dosdoğru kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır."**[4]

1. Bakara suresi, 273. ayet.
2. Bakara suresi, 271. ayet.
3. Bakara suresi, 264. ayet.
4. Bakara suresi, 277. ayet.

Zekât ve sadaka, insanın sahip olduğu malın, zenginliğin artmasını ve bereketlenmesini sağlar. Nitekim Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de, şükreden kullarına verdiği nimetleri artıracağını belirtmektedir. Bu konuyla ilgili bir ayette, **"Hani Rabb'iniz şöyle buyurmuştu: Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir."**[1] buyrulur. Başka bir ayette de **"Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir). Allah hiçbir günahkâr nankörü sevmez."**[2] ifadesi yer alır.

AYET YORUMLAYALIM

"Sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah'a güzel bir ödünç verenlere, verdiklerinin karşılığı kat kat ödenir ve onlara değerli bir mükâfat vardır."

(Hadîd suresi, 18. ayet.)

Zekât ve sadaka veren kişi malını, sahip olduğu imkânları başkalarıyla paylaşma alışkanlığı kazanır. Böylece kişi, hayatının her alanında cömert ve paylaşımcı olmayı ilke edinir. Paylaşımcılığa önem veren kişiler cimrilik, bencillik gibi Müslüman'a yakışmayan olumsuz özelliklerden arınır. Böyle kişileri hem insanlar hem de Allah (c.c.) sever.

HADİS YORUMLAYALIM

"Sadaka malı eksiltmez. Kul, başkalarının kusurlarını affettikçe Allah da onun şerefini artırır. Kim Allah için tevazu gösterirse Allah da onu yüceltir."

(Müslim, Birr, 69; Tirmizî, Birr, 82.)

Toplumda varlıklı insanlar da geçim sıkıntısı çeken yoksullar da bulunur. Dinimiz, zekât ve sadaka gibi ibadetleri emrederek yoksulların gözetilmesini amaçlar. Zenginler zekâtlarını ve sadakalarını verirlerse toplumda yoksulluk azalır. Zenginlerle fakirler arasındaki ekonomik adaletsizlikler ve uçurum gün geçtikçe kaybolur.

Zekât ve sadaka, toplumda yardımlaşma ve dayanışma duygularının gelişmesini sağlar.

Zengin kişiler, sadaka ve zekât vererek muhtaçlara yardım eder, onların ihtiyaçlarını karşılamalarına katkıda bulunurlar. Bu paylaşım, zengin ile fakirin kaynaşmasını, insanlar arasındaki paylaşma, yardımlaşma ve dayanışmanın artmasını sağlar. Toplumda sevgi, saygı, anlayış, kaynaşma gibi güzelliklerin yaygınlaşmasına katkı yapar.

1. İbrahim suresi, 7. ayet.
2. Bakara suresi, 276. ayet.

ETKİNLİK

Aşağıdaki şemada verilen kavramları zekât ve sadaka ibadetleri ile ilişkilendiriniz. Şema üzerinde arkadaşlarınızla konuşunuz.

ZEKÂT VE SADAKA

- Dayanışma
- Kaynaşma
- Paylaşma
- Sosyal adalet
- Diğerkâmlık
- Sevgi
- Temizlenme ve arınma
- Allah'ın (c.c.) rızası
- Cömertlik

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. ŞUAYP (A.S.)

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

Allah (c.c.), insanlara niçin peygamber göndermiştir?

Hz. Şuayp (a.s.), Medyen ve Eyke halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Medyen, Hicaz'ın kuzeybatısından başlayıp Kızıldeniz'in doğu sahiline ve Filistin'e kadar uzanan bölgeye verilen addır. Medyen halkı, genellikle ticaretle uğraşan varlıklı kimselerden oluşuyordu. Ancak onlar, ticarette hile yapmayı alışkanlık hâline getirmişlerdi. Başkalarından bir şey alırken farklı, birine satış yaparken farklı ölçek kullanıyorlar, böylece insanları aldatıyorlardı. Haksızlık yapıp insanların mallarını eksik veriyorlardı. Bunun yanında Medyenliler, Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliği inancını unutmuşlardı. Onlar, kendi elleriyle çeşitli nesnelerden yaptıkları putlara tapıyorlardı. Ayrıca Medyenliler, bulundukları coğrafi bölgenin şartlarından faydalanıp yaşadıkları yerden geçen ticaret kervanlarının mallarına zorla el koyuyorlardı. Allah (c.c.), bu ve benzeri kötülüklerin yaygın olduğu Medyen bölgesine Hz. Şuayp'ı (a.s.) peygamber olarak gönderdi.[1]

BİLGİ KUTUSU

Hz. Şuayp (a.s.), son derece güzel ve etkileyici konuşurdu. Etkili ve güzel üslubuyla insanlar üzerinde olumlu etkiler bırakırdı. Tebliğindeki tatlı üslubu ve etkileyici söz söylemesi sebebiyle ona "Hâtibü'l-Enbiyâ" (Peygamberlerin hatibi) denilmiştir. Hatip, güzel ve etkileyici konuşan, hitabet sanatında iyi ve üstün olan anlamına gelmektedir.

(Mehmet Ümit, "Şuayp", TDVİA, C 39, s. 223.)

Hz. Şuayp (a.s.) Medyenlilere, kendisinin Allah (c.c.) tarafından peygamber olarak görevlendirildiğini bildirdi. Onlardan, putlara tapmaktan vazgeçmelerini, Allah'a (c.c.) iman ve kulluk etmelerini istedi. Medyenlileri, yaptıkları kötülüklerden, yanlış davranışlardan vazgeçmeye çağırdı. Onlara ölçüyü ve tartıyı hakkaniyetle yapmalarını söyledi. Hz. Şuayp (a.s.), Medyen halkına, haksızlık ve bozgunculuktan uzak durmalarını da öğütledi.

AYET YORUMLAYALIM

"Medyen halkına da kardeşleri Şuayp'ı peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için ondan başka hiçbir ilah yoktur. Rabb'inizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnananlar iseniz bunlar sizin için hayırlıdır."

(A'râf suresi, 85. ayet.)

1. Mehmet Ümit, "Şuayp", TDVİA, C 39, s. 222-223.

Hz. Şuayp (a.s.), Medyenlilerin Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanması, doğru yolu bulması için uzun süre mücadele verdi. Onlara, Allah'ın (c.c.) verdiği nimetleri hatırlattı. Medyenlileri uyardı. Onlara, uyarılarını dikkate almamaları hâlinde Allah'ın (c.c.) gazabına uğrayacaklarını ve cezalandırılacaklarını söyledi. Medyenliler Hz. Şuayp'ın (a.s.) çağrısına kulak vermediler. Ona sert bir şekilde karşılık verdiler ve Allah'ın (c.c.) peygamberini tehdit ettiler. **"Dediler ki: Ey Şuayp! Dediklerinin çoğunu anlamıyoruz. Hem biz seni aramızda zayıf görüyoruz. Eğer kabilen olmasaydı seni taşa tutardık. Zaten sen bizce itibarlı biri değilsin."**[1] Medyenli inkârcılar, Şuayp Peygamber'le (a.s.) alay ettiler, kendisini küçümseyici sözler söylediler. Onun söylediklerini dikkate almadılar ve uyarılarına kulak vermediler. Tehditlerini de sürdürdüler. **"Şuayp'ın kavminden büyüklük taslayan ileri gelenler dediler ki: Ey Şuayp! Andolsun ya kesinlikle bizim dinimize dönersiniz ya da mutlaka seni ve seninle birlikte inananları memleketimizden çıkarırız..."**[2]

Allah (c.c.); peygamberi Hz. Şuayp'ı (a.s.) yalanlayan, onu dinlemeyen, inkârcılıkta ve yaptıkları kötülüklerde ısrarcı olan Medyenlileri şiddetli bir sarsıntıyla cezalandırdı. Onları şiddetli bir depremle helak etti. Bu husus bir ayette şöyle belirtilir: **"Derken onları o korkunç sarsıntı yakaladı da yurtlarında yüzüstü hareketsiz çökekaldılar. Şuayp'ı yalanlayanlar sanki orada hiç yaşamamışlardı. Şuayp'ı yalanlayanlar var ya, asıl ziyana uğrayanlar onlar oldu."**[3]

Ölçü ve tartıda dürüst davranmak, peygamberlerin ortak mesajlarındandır.

Medyenlilerin yaşadığı felaketten sadece Hz. Şuayp (a.s.) ve ona inananlar kurtuldu. Bundan sonra Allah (c.c.), Hz. Şuayp'ı (a.s.) Medyen'e yakın bir yer olan Eyke halkına peygamber olarak gönderdi. Eyke halkı da Allah'ı (c.c.) inkâr ediyor, insanlara haksızlık ediyordu. Medyenliler gibi onlar da yeryüzünde bozgunculuk ediyor, alışverişte hile yapıyorlardı. Eykeliler, Medyen halkı gibi ölçü ve tartıda hile yapmayı alışkanlık hâline getirmişlerdi. Hz. Şuayp (a.s.), onları uyardı. Eykelilere, yaptıkları haksızlıklara son vermelerini söyledi. Onlardan, Allah'a (c.c.) iman ve ibadet etmelerini, hakka ve adalete önem vermelerini istedi.

1. Hûd sresi, 91. ayet.
2. A'râf suresi, 88. ayet.
3. Â'râf suresi, 91-92. ayetler.

Diğer inkârcı topluluklar gibi Eyke halkı da Allah'ın (c.c.) peygamberiyle alay edip onu küçümsedi. Eykeliler ona şöyle dediler: **"Sen sadece bizim gibi bir insansın. Biz senin yalancılardan olduğunu sanıyoruz."**[1] Eyke halkının alaycı, inkârcı ve inatçı tavrına rağmen Hz. Şuayp (a.s.) onları uyarmaya devam etti. O ne söylerse söylesin, Eykeliler kendilerine yapılan uyarıları dinlemediler. İnkârcılıkta o kadar ileri gittiler ki Hz. Şuayp'a (a.s.) **"Şayet doğru sözlülerden isen üstümüze gökten azap yağdır."**[2] diyerek meydan okudular. Allah'ın (c.c.) peygamberini yalancılıkla suçlayarak onu toplum önünde küçük düşürmeye çalıştılar. Allah'ın (c.c.) peygamberiyle alay etmeleri ve inkârcılıkta direnmeleri üzerine Allah (c.c.), Medyenliler gibi Eykelileri de helak etti. Bununla ilgili Şuarâ suresinde şöyle buyrulur: **"Onlar Şuayb'ı yalanladılar. Derken gölge gününün azabı onları yakaladı. Şüphesiz o, büyük bir günün azabı idi. Şüphesiz bunda bir ibret vardır. Onların çoğu ise iman etmiş değillerdir."**[3]

ETKİNLİK

"Eyke halkı da peygamberleri yalanladı. Hani Şuayp onlara şöyle demişti:

Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Şüphesiz ben size gönderilmiş güvenilir bir peygamberim.

Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak âlemlerin Rabb'i olan Allah'a aittir.

Ölçüyü tam yapın. Eksik verenlerden olmayın.

Doğru terazi ile tartın.

İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin.

Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

Sizi ve önceki nesilleri yaratana karşı gelmekten sakının."

(Şuarâ suresi, 176-184. ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetlere göre Hz. Şuayp (a.s.), Eyke halkını hangi konularda uyarmıştır? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

5. BİR SURE TANIYORUM: MÂÛN SURESİ VE ANLAMI

Yüce kitabımızın 107. suresi olan Mâûn suresi, adını yedinci ayette geçen "mâûn" kelimesinden almıştır. **Mâûn,** komşuların günlük olarak birbirinden alıp verdikleri ihtiyaç maddeleri anlamına gelir.[4]

Mâûn suresinde, ahiret gününü inkâr eden ve bu sebeple de yetimlere kötü davranan, onları hor gören, yoksullara yardım etmeyen kişiler kınanır. Namazlarında gösteriş yapanlar uyarılır. İbadetlerde ve davranışlarda ihlaslı, samimi olmanın önemi dile getirilir. Günlük hayatta komşularla, yakınlarla paylaşma ve yardımlaşmaya önem vermeyenler, insanlara yardım edilmesine engel olanlar ikaz edilir.

1. Şuarâ suresi, 186. ayet.
2. Şuarâ suresi, 187. ayet.
3. Şuarâ suresi, 189-190. ayetler.
4. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 301.

MÂÛN SURESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَرَاَيْتَ الَّذ۪ي يُكَذِّبُ بِالدّ۪ينِۜ ﴿١﴾ فَذٰلِكَ الَّذ۪ي يَدُعُّ الْيَت۪يمَۙ

﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِۜ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّ۪ينَۙ

﴿٤﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَۙ ﴿٥﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ يُرَٓاؤُ۫نَۙ

﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

OKUNUŞU

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Eraeytellezî yükezzibü biddîn. Fezâlikellezî yedu'ul yetîm.

Velâ yehuddu alâ taâmil miskîn. Feveylün lil musallîn.

Ellezîne hüm an salâtihim sâhûn. Ellezîne hüm yürâûn.

Ve yemneûnel mâûn.

ANLAMI

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlarım).

1. **"Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı!**
2. **İşte o, yetimi itip kakar.**
3. **Yoksulu doyurmaya teşvik etmez.**
4. **Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki**
5. **Onlar namazlarından gafildirler (onun önemini bilmezler ve kıldıkları namaza değer vermezler).**
6. **Onlar halka gösteriş yaparlar.**
7. **Hayra da mâni (engel) olurlar."**

ETKİNLİK

Mâûn suresinde hangi davranışlara özen göstermemiz ve nelerden kaçınmamız istenmektedir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İslamiyetin paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadislerden örnekler vererek açıklayınız.

2. Zekât ve sadaka verirken nelere dikkat etmeliyiz? Söyleyiniz.

3. Kimler zekât vermekle yükümlüdür? Belirtiniz.

4. Dinimize göre zekât kimlere verilebilir? Söyleyiniz.

5. Hz. Şuayp (a.s.), peygamberlik görevini yaparken ne gibi zorluklarla karşılaşmıştır? Bilgi veriniz.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Zekâtı verilecek malların oranlarıyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır?**

A) Paranın kırkta biri zekât olarak verilir.

B) Toprak ürünlerinin zekât oranı otuzda birdir.

C) Altının zekâtı, nakit değerinin kırkta bir oranındadır.

D) Büyükbaş hayvanlardan otuzda bir oranında zekât verilir.

2. Aşağıdakilerden hangisi sadaka-i cariye kapsamında **değildir?**

A) Salih bir evlat yetiştirmek

B) Toplum yararına cami, çeşme, köprü vb. yapılar yaptırmak

C) Nafile namaz kılmak

D) İnsanların faydalandığı ilmî bir eser ya da bilimsel bir çalışma bırakmak

3. Aşağıda Hz. Şuayp (a.s.) ile ilgili verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır?**

A) Medyenlileri Allah'a (c.c.) iman etmeye ve kötülüklerden vazgeçmeye çağırmıştır.

B) Eyke halkına da peygamber olarak gönderilmiştir.

C) Medyenliler ve Eykeliler Hz. Şuayp'ın (a.s.) çağrısına kulak vermişler ve ona iman etmişlerdir.

D) Gönderildiği toplumları, ölçü ve tartıda hile yapmamaları, alışverişte dürüst olmaları konusunda ikaz etmiştir.

4. I. Anneye II. Dedeye III. Kardeşe IV. Teyzeye

Yukarıda sıralanan kimselerden kaç tanesine zekât verilir?

A) 1 **B)** 2 **C)** 3 **D)** 4

5. Altından ve nakit paradan verilmesi gereken zekât oranı hangi seçenekte doğru verilmiştir?

A) Kırkta bir **B)** Otuzda bir **C)** Yirmide bir **D)** Onda bir

C) Aşağıda verilen kavramları ilgili tanımlarla doğru bir şekilde eşleştiriniz.

I. Nisap II. İnfak III. Öşür IV. Fitre V. Sadaka

1. (....) Ramazan ayında tüm aile fertleri için verilen sadaka.

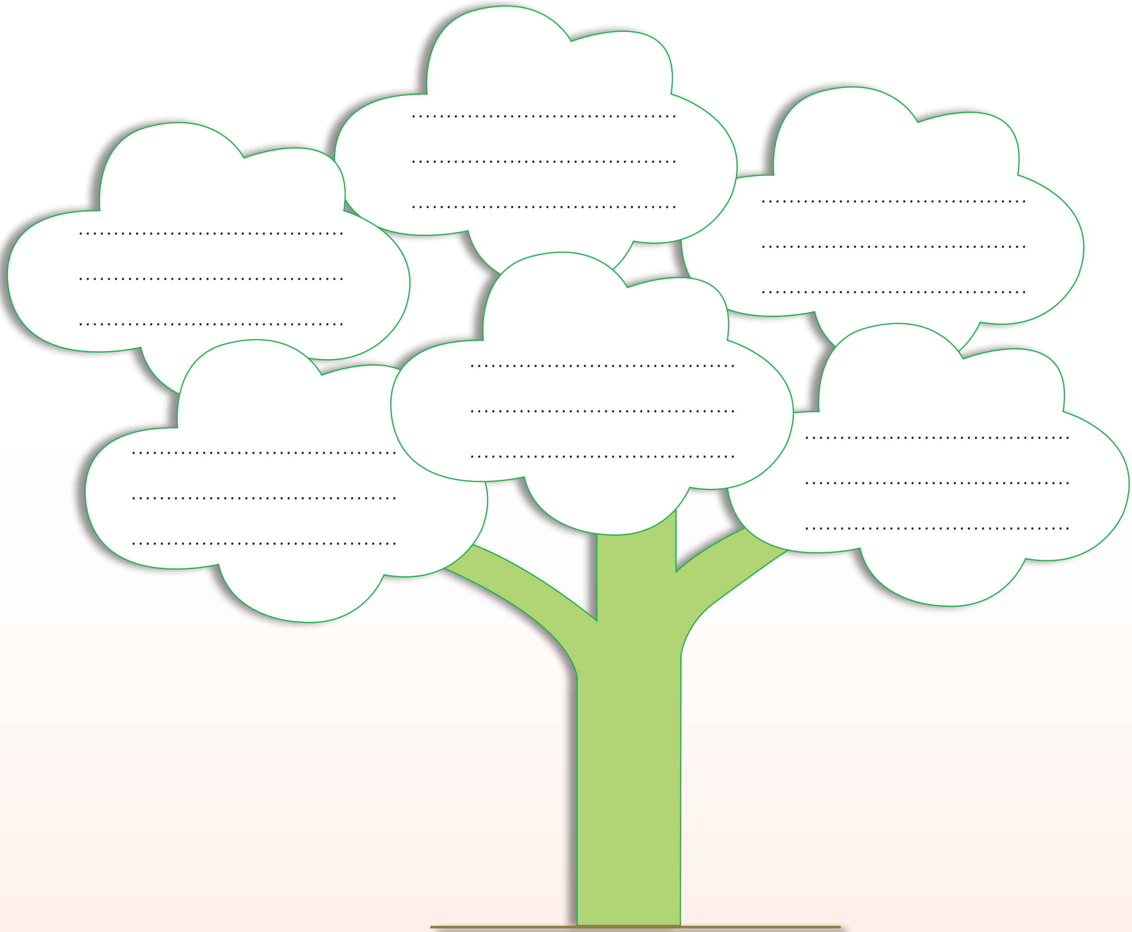
2. (....) Hiçbir karşılık beklemeksizin yalnızca Allah (c.c.) rızası için ihtiyaç sahiplerine yapılan karşılıksız iyilik ve yardım.

3. (....) Allah (c.c.) rızası için fakirlere, muhtaçlara yapılan her türlü yardım, hayır kurumlarına yapılan bağış, zekât, sadaka gibi mali ibadetler.

4. (....) Toprak ürünlerinden, onda bir oranında verilen zekât.

5. (....) Dinimize göre bir kimsenin, zekât vermesi için gerekli olan 80,18 gr altın ya da buna denk bir paraya veya mala sahip olması.

Ç) Aşağıdaki şemaya, zekâtın bireysel ve toplumsal faydaları ile ilgili örnekler yazınız.

3. ÜNİTE

DİN VE HAYAT

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Allah'a (c.c.) inanmanın bireyin hayatındaki yeri ve önemi hakkında bir araştırma yapınız.
2. Dinin toplum hayatındaki etkileri nelerdir? Düşünce ve gözlemlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Dinimizin haksız kazancı yasakladığına ilişkin bir ayet ve bir hadis öğrenerek bunları defterinize yazınız.
4. İslamiyet, ailenin ve neslin korunmasına yönelik ne gibi ilkeler ortaya koymuştur? Araştırınız.
5. Genel Ağ, peygamberler tarihi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi ve Kur'an-ı Kerim'de yer alan Yusuf suresi gibi kaynaklardan Yusuf Peygamber'in (a.s.) hayatı hakkında bilgi edininiz.
6. Bir Kur'an-ı Kerim mealinden, Asr suresinin anlamını okuyunuz. Asr kavramının anlamını sözlüklerden araştırınız.

1. DİN, BİREY VE TOPLUM

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Din bireyi esas alır." ifadesinden ne anlıyorsunuz?

Yüce Allah (c.c.) tarih boyunca birçok peygamber göndermiş, bunlardan bir kısmına da ilahi vahiyleri içeren kutsal kitaplar vermiştir. Gönderdiği peygamberler ve kitaplar aracılığıyla insanlara emir ve yasaklarını, mesajlarını bildirmiştir. Allah (c.c.) tarafından gönderilen son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.), son din ise İslamiyettir. **"...Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim..."**[1] ayetinde bu durum açık bir şekilde ifade edilmiştir.

İslam dininin temelini inanç, ibadet, muamelat (insanlar arası ilişkileri düzenleyen hükümler), ukubat (suçlara öngörülen cezalar) ve ahlak esasları oluşturur. Bu esaslar, hem bireyin hem de toplumun hayatını düzenlemeye yönelik birçok emir, öğüt, uyarı ve ilke içerir. İslamiyette yer alan inanç, ibadet ve ahlak esaslarının bireyin ve toplumun hayatında önemli etkileri vardır. Örneğin dinimiz öncelikle Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine iman etmemizi, ona hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ister. Yalnızca Allah'a (c.c.) ibadet etmemizi emreder. Örneğin bir ayette, **"Ey iman eden kullarım! Şüphesiz ki benim arzım (yeryüzü) geniştir. O hâlde ancak bana kulluk edin."**[2] buyrulur. İslamiyet Allah'a (c.c.) imanla birlikte onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kaza ve kadere de inanmamızı buyurur. Bu konuyla ilgili bir ayette şu ifadeler yer alır: **"Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapıtmıştır."**[3]

Allah'a (c.c.) inanmak ve ibadet etmek insana huzur verir.

1. Mâide suresi, 3. ayet.
2. Ankebût suresi, 56. ayet.
3. Nisâ suresi, 136. ayet.

İslam dininin inanç esaslarına iman etmek, kişiye manevi açıdan büyük bir huzur ve güven verir. Çünkü bu esasları kabul eden kişi, yerlerin ve göklerin hâkimi olan Allah'a (c.c.) inanmış, onun sonsuz kudretine sığınmış olur. Bir ayette bu hususa şöyle dikkat çekilir: **"O, inananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine huzur ve güven indirendir. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."**[1] Başka bir ayette de **"...Kim tağutu tanımayıp Allah'a inanırsa kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."**[2] buyrularak iman eden kişinin dünyada ve ahirette güvende olacağına vurgu yapılır. Allah'a (c.c.) inanmak ve diğer inanç esaslarını benimsemek kişiyi güzel davranışlara yönlendirir. Onu haksızlıktan, kötülüklerden alıkoyar. Çünkü imanlı kişi, yaptığı bütün iyilik ve kötülüklerin Allah (c.c.) tarafından görüldüğünü, meleklerce de kaydedildiğini bilir. Bu bilinç içerisinde söz ve davranışlarına yön verir. Her zaman kendisine sevap kazandıracak güzel davranışlar yapmaya, ahirette ceza görmesine neden olacak günahlardan da kaçınmaya gayret eder. İyi davranışlarda bulunduğunda ahirette cennetle ödüllendirileceğini, kötülük yaptığında da bunun cezasını göreceğini aklından çıkarmaz. Bu düşünce insanı hayırlı işler yapmaya, salih ameller işlemeye yönlendirir. Böylece kişi alışverişte hile yapmaz, başkasının malına el uzatmaz. Dinimizin yasakladığı kumar, faiz, karaborsacılık, rüşvet gibi kötülüklerden kaçınır.

ETKİNLİK

"Ne irfandır veren ahlaka yükseklik ne vicdandır,
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır."

(M. Âkif Ersoy, Safahat, s. 267.)

✎ Yukarıdaki dizelerde anlatılmak istenen nedir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

- -

- -

- -

İslam'ın inanç esasları sadece bireyin değil, toplumun da hayatını derinden etkiler. İnançlı bireylerden oluşan toplumlarda güzel davranışlar yaygınlaşır, kötülükler azalır. Ayrıca inanç; toplumun dilini, kültürünü, örf ve âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, sanatını, edebiyatını etkiler. Örneğin dilimizde Allah, peygamber, melek, cennet, cehennem, ahiret, kader, mahşer gibi kavramların sıkça kullanılması dinin toplum üzerindeki etkisini gösterir. Camilerin, aşevlerinin, hamamların, medreselerin yapılması da dinimizin ilkelerinin toplum hayatı üzerindeki etkilerini ortaya koyar. Erkek çocuklarının sünnet ettirilmesi, kandillerin kutlanması, çocuklara isim konulurken çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunması vb. uygulamalar da dinin toplumsal hayat üzerindeki etkisini gösteren çok sayıdaki örnekten sadece birkaçıdır.

1. Fetih suresi, 4. ayet.
2. Bakara suresi, 256. ayet.

ETKİNLİK

“Göklerde ve yerde olanları Allah’ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka odur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O’dur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah, her şeyi bilendir.”

(Mücâdele suresi, 7. ayet.)

“Üstelik biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki melek de (onun yaptıklarını) alıp kaydetmektedir. İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında gözetleyen, yazmaya hazır bir melek bulunmasın.”

(Kâf suresi, 17-18. ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetleri, inancın birey hayatındaki etkisi açısından sınıfınızda değerlendiriniz.

İslam dininde yer alan emirler, yasaklar ve ibadetler genel olarak bireye yöneliktir. Çünkü bu ibadetleri yerine getirmekle yükümlü olan bireydir. Dinimize göre ibadetler bireye güzel davranış kazandırır. Mesela oruç tutan insan sabırlı, dirençli ve güçlü irade sahibi olur. Peygamberimiz (s.a.v.), **“Oruç sabrın yarısıdır.”**[1] buyurarak bu hususa dikkat çeker. Böylece kişi, Allah’ın (c.c.) sevgisini, rızasını kazanır ve kendisini Rabb’ine (c.c.) yakın hisseder. İbadet etmek, Allah’ı (c.c.) anmak ve onun rızasını kazanmak insana büyük bir huzur verir. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“Onlar, inananlar ve kalpleri Allah’ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.”**[2] Hz. Peygamber (s.a.v.) de ibadetlerin kişiyi Allah’a (c.c.) yaklaştıracağını bir hadisinde şöyle açıklar: **“Kişinin Allah’a en yakın olduğu an, secdede olduğu andır...”**[3]

İslam dininde emredilen ibadetler kişiyi kötülüklerden, çirkin davranışlardan, hayâsızlıklardan uzaklaştırır. Bu konuyla ilgili bir ayette Allah (c.c.) şöyle buyurur: **“(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah’ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı biliyor.”**[4]

Cemaatle kılınan namazlar toplumsal kaynaşmaya katkıda bulunur.

1. İbn-i Mâce, Sıyam, 44.
2. Ra’d suresi, 28. ayet.
3. Müslim, Salat, 215.
4. Ankebût suresi, 45. ayet.

Namaz, oruç, hac, kurban gibi ibadetler Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için yerine getirilir. Bunun yanında ibadetlerin toplumsal hayat açısından da birçok faydası vardır. Örneğin beş vakit namazının, teravih namazının ve cuma namazının camilerde cemaatle kılınması Müslümanlar arasında kaynaşmaya vesile olur. İnsanları birbirine yaklaştırır. Toplumun birlik ve beraberlik içinde, güçlü bir biçimde varlığını sürdürmesine katkıda bulunur. Zekât, sadaka, kurban gibi mali ibadetler ise insanları cömert, yardımsever, paylaşımcı ve diğerkâm olmaya yönlendirir. Fakirliğin azalmasına, yoksul ile zenginin kaynaşmasına, gelir adaletsizliğinin giderilmesine katkı sağlar. Hac ibadeti Müslümanların tanışıp kaynaşmasına, insanlar arasında yakınlık oluşmasına katkı yapar. Kurban ibadeti sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın, hayvancılığın, ticaretin, gelişip güçlenmesine katkıda bulunur.

HADİS YORUMLAYALIM

"Oruç (kişiyi kötülüklerden koruyan) bir kalkandır. Sizden biriniz oruçlu olduğunda kötü söz söylemesin ve kavga etmesin. Eğer biri kendisine söver ya da sataşırsa 'Ben oruçluyum.' desin."

(Buhârî, Savm, 2.)

Gerek Kur'an-ı Kerim'de gerekse Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinde güzel ahlaklı olmayı, erdemli davranışlarda bulunmayı emreden birçok emir ve tavsiye yer alır. Dinimiz; insanları anne ve babaya iyi davranmaya, büyüklere saygılı olmaya, doğru söz söylemeye, adalete önem vermeye, şefkatli ve merhametli davranmaya, alçak gönüllü olmaya yönlendirir. Bir ayette şöyle buyrulur: **"Rabb'in kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara 'Öf!' bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle."**[1] Başka bir ayette de insanlara şöyle öğüt verilir: **"...Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir."**[2] Peygamberimiz (s.a.v.) de bir hadisinde şöyle buyurur: **"Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında sıddîk (doğru sözlü kimse) diye yazılır. Yalandan kaçının. Çünkü yalan kişiyi kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeye devam ettikçe Allah katında kezzâb (çok yalan söyleyen kimse) diye yazılır."**[3]

AYET YORUMLAYALIM

"O takva sahipleri ki bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever. Yine onlar ki bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tövbe istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde bile bile ısrar etmezler."

(Âl-i İmrân suresi, 134-135. ayetler.)

1. İsrâ suresi, 23. ayet.
2. Lokmân suresi, 17. ayet.
3. Buhârî, Edeb, 69.

Kötülükler bireye ve topluma zarar verir. Bu nedenle İslam dini her türlü kötü davranışı yasaklar. Örneğin dinimiz; yalan, hile, hırsızlık, iftira, dedikodu, kötü zan, haksızlık, yalancı şahitlik, büyüklenme gibi kötü davranışlardan kaçınılmasını ister. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulur: **"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın..."**[1] Başka bir ayette ise **"Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez."**[2] ifadesi yer alır.

ETKİNLİK

"Yetimin malına, rüşdüne erinceye kadar ancak en güzel şekilde yaklaşın. Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir."

(İsrâ suresi, 34. ayet.)

"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi âdet edinen herkesin vay hâline!"

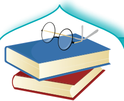
(Hümeze suresi, 1. ayet.)

"Birbirinize buğz etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Bir Müslüman'a, üç günden fazla din kardeşi ile dargın durması helal olmaz."

(Buhârî, Edeb, 57.)

Yukarıdaki, ayetlerden ve hadisten ahlaki ilkeler çıkarınız. Bu ilkelerin birey ve toplum hayatı açısından önemi hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz.

2. DİNİN TEMEL GAYESİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Kim bir mümini kasten öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lanetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır."

(Nisâ suresi, 93. ayet.)

Yukarıdaki ayet, İslam dininin insan hayatına verdiği değer konusunda size neler düşündürmektedir?

Din, insanın onuruna ve yaratılış amacına uygun bir yaşam sürdürmesini amaçlar. Bunun için de bazı temel ilkeler ortaya koyar. İlahi dinlerin sonuncusu ve en mükemmeli olan İslamiyetin de temel amacı, eşref-i mahlukat yani yaratılmışların en şereflisi olan insanın, onuruna yaraşır bir hayat yaşamasını sağlamaktır.

1. Hucurât suresi, 12. ayet.
2. Lokmân suresi, 18. ayet.

İslamiyet, insanın bu dünyada huzurlu, mutlu ve güven içinde yaşamasını sağlamak için korunması gereken beş temel ilke belirlemiştir. Bunlar; canın korunması, malın korunması, neslin korunması, aklın korunması ve dinin korunmasıdır. Yüce dinimizin hemen hemen bütün emirleri, yasakları ve öğütleri bu beş ilkenin korunmasını amaçlar.

Canın Korunması

Yaşama hakkı temel insan haklarının başında gelir. Çünkü diğer bütün hakların kullanılması bu hakka bağlıdır. Ayrıca Yüce Allah'ın (c.c.) verdiği canı O'ndan başka hiç kimsenin alma yetkisi yoktur. Bu nedenle de insanların yaşama hakkına saygılı olunmalıdır. Başkalarının canına, hayatına zarar verebilecek her türlü davranıştan kaçınılmalıdır.

Temiz ve güzel bir çevre, insanın sağlıklı bir hayat sürdürmesinde önemli rol oynar.

Yüce dinimiz İslamiyet, insanların yaşama hakkına çok önem verir. Yüce Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de, haksız yere bir insanı öldürmeyi tüm insanları öldürmekle, bir insanın hayatını kurtarmayı da tüm insanları kurtarmakla bir tutar. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **"... Kim yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur..."**[1] Bir başka ayette ise **"... Allah'ın muhterem kıldığı cana kıymayın..."**[2] buyrularak yaşama hakkına saygılı olunması istenir. Peygamberimiz (s.a.v.) de yaşama hakkına büyük önem vermiştir. O, insanların canına zarar verebilecek her türlü davranıştan uzak durmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.), zorunlu kalmadıkça savaşmamış, her zaman barıştan yana olmuştur. Savaş sırasında çocuklara, yaşlılara, kadınlara, eli silah tutmayanlara ve sivil halka zarar verilmemesini istemiştir. Dinimizin öldürmeyi yasakladığını ve büyük günahlardan saydığını belirtmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bununla ilgili olarak bir hadisinde, **"Allah'a şirk koşmak, cana kıymak, anne ve babaya isyan etmek, yalan yere şahitlik yapmak en büyük günahlardır."**[3] buyurmuştur.

ETKİNLİK

"Müslüman'ın Müslüman'a ırzı, malı ve kanı haramdır."

(Müslim, Birr, 32.)

✎ Yukarıdaki hadisi temel insan hakları açısından yorumlayınız.

1. Mâide suresi, 32. ayet.
2. İsrâ suresi, 33. ayet.
3. Buhârî, Diyât, 2.

Dinimiz insan hayatının korunmasına büyük önem verir. Bireylerin hayatını tehlikeye düşürebilecek tutum ve davranışlardan sakınılmasını buyurur. İnsanların sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir hayat sürdürmesini amaçlar. Bu nedenle de bedenin, elbiselerin ve çevrenin temiz tutulmasını emreder. Doğayı, suları ve çevreyi kirletecek tutum ve davranışlardan kaçınılmasını ister. Birey ve toplum sağlığına zarar veren kötü alışkanlıkları yasaklar. Hastalanan kimselere tedavi olmalarını öğütler. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurur: **"Ey Allah'ın kulları, tedavi olunuz. Zira Allah her hastalık için şifa da yaratmıştır..."**[1] Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), salgın hastalıklardan korunmamız konusunda da bizlere şu uyarıda bulunur: **"Bir yerde veba çıktığını duyarsanız oraya girmeyiniz, bulunduğunuz yerde veba çıkmışsa oradan ayrılmayınız."**[2] Bu hadis, Peygamberimizin (s.a.v.), salgın hastalıklardan korunmak için karantina uygulamasına önem verdiğini göstermektedir.

Bizler de her insanın yaşama hakkına saygılı olalım. Başkalarının can güvenliğini tehlikeye atacak davranışlardan kaçınalım. Hem kendi canımızı hem de başkalarının can güvenliğini korumaya önem verelim. Vücudumuzu, giysilerimizi, evimizi, okulumuzu, mahallemizi, doğal çevremizi temiz tutalım. Sigara, içki, uyuşturucu gibi can güvenliğimizi tehlikeye atan kötü alışkanlıklardan kaçınalım.

BİLGİ KUTUSU

Dinimiz, insanın sağlıklı ortamlarda çalışmasına ve çalışırken bireylerin güvenliğinin sağlanmasına önem verir. Çalışma hayatında insanın can güvenliğini tehlikeye atabilecek, sağlığına zarar verecek kimyasal maddeler, zararlı gazlar vb. olumsuzluklara karşı önlem alınmasını ister. Özellikle madencilik sektörü gibi işlerde çalışanlar için gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması büyük önem taşımaktadır. Fabrikalarda, inşaatlarda vb. ortamlarda çalışanların iş güvenliğini sağlayacak önlemler de titizlikle alınmalıdır. Bu konuda hem çalışanlar ve işverenler hem de devlet, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme konusunda duyarlı olmalıdır.

İnsanın sağlığı açısından iş güvenliği son derece önemlidir.

1. Ebû Davud, Tıb, 11.
2. Buhârî, Tıb, 10.

Neslin Korunması

Yüce dinimiz İslam'ın temel amaçlarından biri, neslin korunmasıdır. Bunun için İslamiyette aile kurumuna büyük bir önem verilir. Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinde ailenin korunmasına, aile içi ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine yönelik çeşitli emir ve öğütler yer alır. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de yer alan bir ayette şöyle buyrulur: **"Sizden bekâr olanları... durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."**[1] Başka bir ayette de şu ifadeler yer alır: **"(Ve o kullar) Rabb'imiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takva sahiplerine önder kıl, derler."**[2] Bu ayet, aile yuvasının, eşlerin, çocukların ve nesillerin insan için bir nimet olduğuna dikkat çekmektedir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de **"Nikâh benim sünnetimdir. Her kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir."**[3] buyurarak Müslümanları evliliğe teşvik etmektedir.

AYET YORUMLAYALIM

"Kaynaşmanız için size kendinizden (cinsinizden) eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet var etmesi de onun (Allah'ın varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir toplum için ibretler vardır."

(Rûm suresi, 21. ayet.)

İslam'a göre neslin korunması ile ailenin korunması arasında sıkı bir bağ vardır. Bu nedenle dinimizde aile yuvasının dağılmasına neden olacak, çocukların sağlıklı ortamlarda yetişmesini engelleyecek tutum ve davranışlar yasaklanmaktadır. Böylece çocukların ve gelecek nesillerin mağdur olmaması için gereken önlemlerin alınması istenmektedir. Örneğin Nisâ suresinde yer alan bir ayet-i kerimede, **"Eğer karı-kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf**

İslam dini, neslin devamına ve korunmasına verdiği önem sebebiyle evliliği teşvik etmiş, insanları aile kurmaya yönlendirmiştir.

1. Nûr suresi, 32. ayet.
2. Furkân suresi, 74. ayet.
3. Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 3, s. 282.

(arayı) düzeltmek isterlerse Allah da onları uzlaştırır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdardır."[1] buyrulur. Bu ayet, Müslümanlara aileyi korumayı, eşler arasında doğabilecek sorunları konuşup anlaşarak çözmeyi öğütlemektedir. Ailenin ve neslin korunması için gerekli durumlarda akrabaların ve yakınların, eşler arasındaki sorunların giderilmesi amacıyla çaba harcamasını istemektedir.

Neslin sağlıklı bir şekilde devamı için çocuklar sevgi ve ilgiyle büyütülmelidir.

Dinimizde sağlıklı nesiller yetiştirmede önemli rolü olan evlilik teşvik edilmiş, aile kurumuna zarar verecek hayâsızlık, sadakatsizlik gibi kötü ve çirkin davranışlar ise yasaklanmıştır. Örneğin bir ayette, **"Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur."**[2] buyrulmuştur. Başka bir ayette ise **"Onlar ki iffetlerini korurlar."**[3] buyrularak müminlere, aile kurumuna zarar verebilecek kötü, çirkin ve haram olan davranışlardan kaçınmaları öğütlenir. Küçük sorunlar sebebiyle evli çiftlerin boşanması dinimizce hoş karşılanmamıştır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), **"Allah katında en sevimsiz helal boşanmadır."**[4] hadisiyle bu gerçeği vurgulamıştır.

Neslin korunması için çocukların bilgili, kültürlü, millî ve manevi değerlere bağlı bireyler olarak yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken son derece duyarlı davranmalıdırlar. Onlara dinimizin emir ve yasaklarını, ilkelerini, millî ve manevi değerlerini öğretmeye ve benimsetmeye önem vermelidirler. Çocukların beden ve ruh sağlığına zarar veren yanlış inançlardan ve zararlı alışkanlıklardan onları korumalıdırlar. Bunun için de çocuklarının eğitimine önem vermelidirler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadisinde, **"Çocuklarınıza güzel muamelede bulunun ve onları güzel terbiye edin."**[5] buyurarak anne babalara yol göstermiş, tavsiyede bulunmuştur.

1. Nisâ suresi, 35. ayet.
2. İsrâ suresi, 32. ayet.
3. Mü'minûn suresi, 5. ayet.
4. İbn-i Mâce, Talak, 1.
5. İbn-i Mâce, Edeb, 3

ETKİNLİK

"Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir."

(Tirmizî, Birr, 15.)

✎ Aile yuvasının varlığını mutlu ve huzurlu bir şekilde devam ettirebilmesi için bireyler birbirlerine nasıl davranmalıdırlar? Yukarıdaki hadisi de dikkate alarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Aklın Korunması

Yüce Allah (c.c.), insanı üstün özelliklere sahip bir varlık olarak yaratmıştır. Ona akıl ve düşünme yeteneği vermiştir. Bu sayede insan okur, araştırma ve incelemelerde bulunur, yeni bilgiler öğrenir. Doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan, iyiyi kötüden ayırt eder. Bilimsel ve teknolojik araç gereçler ortaya koyar. Yeni buluşlar ve icatlar gerçekleştirir. Böylece kendini geliştirir ve hayatını anlamlı hâle getirir. Akılla dinî sorumluluk arasında da yakın bir ilişki vardır. Çünkü insan, akıllı bir varlık olması sayesinde İslam'ın ilkelerini anlayıp öğrenebilir. Dinimizin temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinde yer alan bilgileri, ilkeleri kavrayabilir. Böylece dinî sorumluluklarının farkında olur, Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarını yerine getirir. Bu sebepledir ki dinin muhatabı, akıllı ve düşünebilen bir varlık olan insandır. Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde, **".... Hiç düşünmez misiniz?"**[1], **"... Aklınızı kullanmıyor musunuz?"**[2] gibi uyarılar geçmektedir. Bütün bunlar, İslamiyette aklın önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

İnsanın; yaratılıştan gelen üstün konumunu koruyabilmesi, varlıklar ve evren üzerinde düşünüp hayatı anlamlandırabilmesi, Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini kavrayabilmesi, günlük yaşamda davranışlarına bilinçli bir şekilde yön verebilmesi için aklını doğru bir şekilde kullanabilmesi büyük önem arz eder. Bunun içindir ki dinimiz, insanı düşünmeye ve aklını kullanmaya yönlendirir.

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de evren ve varlıklar üzerinde düşünmeyi, aklı kullanmayı, Yüce Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini kavramayı tavsiye eden birçok ayet bulunur. Örneğin bu konuyla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın ölü hâldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) birçok delil vardır."**[3] Başka bir ayette de **"Rabb'inden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse, (inkâr eden)... kimse gibi olur mu? (Fakat bunu) ancak akıl sahipleri anlar."**[4] buyrulur. Böylece Yüce Allah (c.c.) bizleri düşünmeye, aklımızı kullanmaya teşvik eder.

1. En'âm suresi, 50. ayet.
2. Bakara suresi, 44. ayet.
3. Bakara suresi, 164. ayet.
4. Ra'd suresi, 19.

Yüce Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de kâinattaki düzenli işleyişe, varlıklardaki ölçülü yaratılışa ve eşsiz güzelliğe örnekler verir. Bunlar üzerinde düşünmemizi ister. Böylece Rabb'imiz (c.c.) bize kendi varlığını, birliğini ve gücünü kavratmayı amaçlar. Bununla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akl-ı selim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır."**[1]

Dinimiz; düşünme, kavrama, keşfetme gibi işlevleri olan aklın korunmasına önem verir.

AYET YORUMLAYALIM

"Yeryüzünde birbirine komşu kıtalar, üzüm bağları, ekinler, bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır. Bunların hepsi bir su ile sulanır. (Böyleyken) yemişlerinde onların bir kısmını bir kısmına üstün kılarız. İşte bunlarda, aklını kullanan bir toplum için ibretler vardır."

(Râd suresi, 4. ayet.)

Hiç şüphesiz, sağlığın en önemli bölümünü akıl sağlığı oluşturur. Dinî, toplumsal, ahlaki, ailevi vb. sorumlulukların yerine getirilebilmesi için akıl sağlığının yerinde olması şarttır. Bu sebeple dinimiz, insanın akıl sağlığını korumaya önem verir. Bireylerin akıl sağlığını korumak için gerekli her türlü tedbirin alınmasını emreder. Örneğin dinimiz, insanın akıl sağlığına zarar veren alkollü içki ve uyuşturucu kullanmak gibi zararlı alışkanlıkları yasaklar. Rabb'imiz (c.c.) bir ayette şöyle buyurur: **"Ey iman edenler! İçki (ve benzeri şeyler), kumar (şans oyunları), dikili taşlar ve fal okları ancak şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."**[2] Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de **"Sarhoşluk veren her şey haramdır."**[3] buyurarak insanın sağlıklı düşünmesini engelleyen, onu sarhoş eden bütün içkilerin haram olduğunu belirtir.

1. Âl-i İmrân suresi, 190. ayet.
2. Mâide suresi, 90. ayet.
3. Buhârî, Eşribe, 4.

ETKİNLİK

✎ İnsan, akıllı olması sayesinde ne gibi faydalar ve kazanımlar elde eder? Aşağıdaki şemaya bu konuyla ilgili örnekler yazınız.

Malın Korunması

İslamiyet; can, nesil, akıl gibi malın korunmasına da önem verir. İnsanların helal yollardan elde ettiği malı, mülkü, kazancı kutsal kabul eder. Bunlara dokunulmasını yasaklar. Kur'an-ı Kerim'de, haksız yollarla insanların mal veya paralarının alınması kesin olarak yasaklanır ve haram kılınır. Hangi yolla olursa olsun dinimizde haksız kazanç elde etmek büyük bir günah olarak görülür.

Dinimiz, kişinin çalışarak ve kendi emeğiyle elde ettiği kazancı kutsal sayar. Her insanın, çalışarak ve helal yollarla kazandığı parası, malı, mülkü üzerinde özgürce tasarrufta bulunma hakkı vardır. Bu, onun en temel insan haklarındandır. Hiç kimsenin, başkasına ait bir mal veya parayı o kişinin izni ve rızası olmadan kullanma, üzerine geçirme hakkı yoktur. Bu konuyla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hâli müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin..."**[1] Böylece dinimiz hırsızlık, hile, rüşvet gibi haksız yollarla kazanç elde etmeyi yasaklar.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) çalışanların ekonomik haklarının korunmasını öğütlemiştir. O, bu konuyla ilgili olarak bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"İşçiye, ücretini alnının teri kurumadan veriniz."**[2] Ayrıca Allah Resulü (s.a.v.), Veda Hutbesi'nde **"Ey insanlar!.. Bu şehriniz (Mekke) nasıl mukaddes bir şehir ise canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddestir, her türlü saldırıdan korunmuştur."**[3] buyurarak ekonomik haklara ve temel insan haklarına verdiği önemi vurgulamıştır.

1. Nisâ suresi, 29. ayet.
2. İbn-i Mâce, Ruhûn, 4.
3. Müslim, Hac, 147; Ebû Davud, Menâsilk, 56.

İslamiyet, insanların mallarının korunmasını temel haklar arasında kabul eder. Örneğin bir ayette Rabb'imiz (c.c.) şöyle buyurur: **"Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken insanların mallarından bir kısmını haram yollardan yemeniz için o malları hâkimlere (idarecilere veya mahkeme hâkimlerine) vermeyin."**[1] Başka bir ayette de şu ifadeler yer alır: **"... Allah, alışverişi helal, faizi haram kılmıştır... Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir). Allah hiçbir günahkâr nankörü sevmez."**[2]

Yüce dinimiz, alışverişte hile yaparak müşteriyi aldatmayı yasaklar. Ölçü ve tartıda hile yapanları açık ve kesin bir dille uyarır. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulur: **"İnsanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam, onlara vermek için ölçüp tarttıklarında ise noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun!"**[3]

ETKİNLİK

"Ölçüyü tastamam yapın, (insanların hakkını) eksik verenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın..."

(Şuarâ suresi, 181-183. ayetler.)

"Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın. Bu daha hayırlı, sonuç bakımından daha güzeldir."

(İsrâ suresi, 35. ayet.)

✎ Yukarıdaki ayetleri, dinimizin ekonomik haklara ve malın korunmasına verdiği önemi de dikkate alarak yorumlayınız ve düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

✎ ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

1. Bakara suresi, 188. ayet.
2. Bakara suresi, 275-276. ayetler.
3. Mutaffifîn suresi, 1-3. ayetler.

Dinin Korunması

Din; akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden, onların dünya ve ahirette mutlu olmasını amaçlayan ilahi kanunlar bütünü olarak tanımlanabilir.[1] İnsan hayatında dinin vazgeçilmez bir yeri ve önemi vardır. Çünkü din, toplumsal ilişkilerden bireysel sorumluluklara, ahlaki kurallardan ticaret hayatına kadar pek çok alanda insana yön veren, ona doğru yolu gösteren kurallar içerir. İnsanın hem maddi hem de manevi hayatını düzenler. Gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan son derece önemli bir kurum olan dinin korunması, İslam'ın temel amaçlarından biridir.

İnsan hayatına yön veren en önemli değer olan dinin korunması için alınması gereken birçok önlem vardır. Öncelikle din, aile ortamında ve küçük yaşlardan itibaren çocuklara ve gelecek nesillere doğru bir şekilde öğretilmelidir. Sahip olduğumuz nimetlere şükretmekten yemekte besmele çekmeye, zekât ve fitre vermekten kurban kesmeye kadar dinî değerler çocuklara benimsetilmelidir. Böylece din, hayatın içinde yaşayarak, yaşatılarak korunmalıdır.

Çocukların manevi değerlere bağlı yetiştirilmesi, dinin korunması açısından büyük önem taşır.

Dinin temel kaynağı Kur'an ve sünnettir. Kur'an ve sünnetteki temel ilkelere ters düşen yanlış inançlar, hurafeler, dine sonradan karıştırılan uygulamalar konusunda dikkatli olunmalıdır. Çünkü bu gibi yanlış inanç ve uygulamalar dine zarar verir. Dinî değerlerin yaşanmasını ve yaşatılmasını engeller. Zaman içinde sonradan ortaya çkan uygulamalar, inançlar dinin yerine geçer ve din gibi algılanır. Kur'an ve sünnete, dinin temel ilkelerine aykırı yayınlar, görüş ve anlayışlar konusunda da hassas davranılmalıdır. Çünkü bazı kimseler kasıtlı olarak özellikle yeni nesillerde dine ve dinî değerlere ilişkin şüpheler oluşturma, dinin ilkelerini tahrif etme çabası içine girmektedirler. Bütün bu olumsuzlukların önlenebilmesi için dinî ilkeler ve dinî değerler Kur'an ve sünnet çerçevesinde, doğru bir şekilde yeni kuşaklara aktarılmalıdır. Dinin korunması için bütün bunlara dikkat edilmesi gerektiği herkes tarafından iyi bilinmelidir.

İslam'ın ilkeleri Kur'an ve sünnette açıkça ortaya konulmuştur. Bu ilkeler, Hz. Muhammed (s.a.v.) hayattayken Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyler çerçevesinde açıkça belirlenmiştir. Hz. Peygamber'den

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 80.

(s.a.v.) sonra hiç kimsenin din adına, dinde olmayan bir ilke ortaya koyma ya da helal ve haram belirleme yetkisi bulunmamaktadır. Allah (c.c.), bu konuda insanları şöyle uyarmaktadır: **"Dillerinizin uydurduğu yalana dayanarak 'Bu helaldir, şu da haramdır.' demeyin. Çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş oluyorsunuz. Kuşkusuz Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler."**[1] Buna göre İslam'da yer alan ilkelerin, emir ve yasakların doğru öğrenilmesi, dinin korunması anlamına gelir.

AYET YORUMLAYALIM

"Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı iyi ve temiz nimetleri (kendinize) haram etmeyin ve (Allah'ın koyduğu) sınırları aşmayın. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez."

(Mâide suresi, 87. ayet.)

ETKİNLİK

Dinin korunması konusunda hassas davranılmaması bireysel ve toplumsal açıdan ne gibi sorunlara yol açar? Tartışınız.

3. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. YUSUF (A.S.)

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

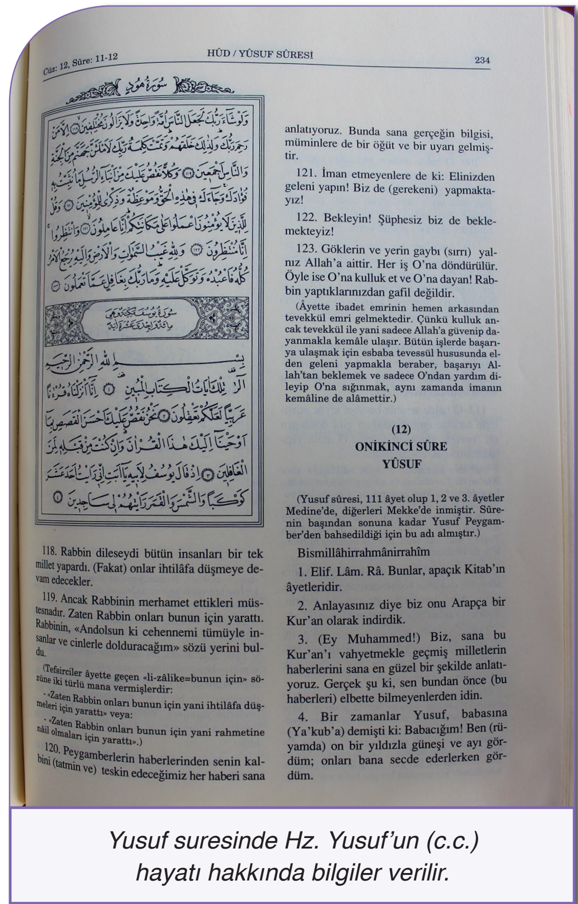
Hz. Yusuf (a.s.) kimdir ve nerede yaşamıştır? Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatı hakkında neler biliyorsunuz?

Hz. Yusuf (a.s.), Yakup Peygamber'in (a.s.) oğludur. Kur'an-ı Kerim'de kıssası anlatılan peygamberlerden biridir. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in on ikinci suresi, Hz. Yusuf'tan (a.s.) söz ettiği için onun adıyla isimlendirilmiştir.

Hz. Yusuf (a.s.), Hz. Yakup'un (a.s.) on iki oğlundan biridir. Hz. Yakup (a.s.), çocukları içinde zekâsı, huyunun güzelliği ve yaşça küçük olması vb. nedenlerle Hz. Yusuf'u (a.s.) çok seviyordu. Hz. Yusuf (a.s.) çocukken bir gece rüyasında, on bir yıldız ile Güneş ve Ay'ın kendisine secde ettiğini gördü. Hz. Yusuf (a.s.) rüyasını babasına anlattığında Hz. Yakup (a.s.) oğlunu şöyle uyardı: **"Yavrucuğum! Rüyanı sakın kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insanın apaçık düşmanıdır. İşte böylece Rabb'in seni seçecek, sana (rüyalarda görülen) olayların yorumunu öğretecek..."**[2]

1. Nahl suresi, 116. ayet.
2. Yusuf suresi, 5-6. ayetler.

Hz. Yakup'un (a.s.) oğulları, babalarının Hz. Yusuf'a (a.s.) olan sevgisini kıskandılar. Hz. Yusuf'tan (a.s.) kurtulmak için bir plan yaptılar. Babalarına, gezip eğlenmek için Hz. Yusuf'u (a.s.) da yanlarına alarak kıra gitmek istediklerini söylediler. Hz. Yakup (a.s.), Hz. Yusuf'un (a.s.) başına kötü bir durum gelebileceğinden endişelenerek onu kardeşleriyle göndermek istemedi. Bunun üzerine oğulları Hz. Yakup'a (a.s.), **"Ey babamız! Sana ne oluyor da Yusuf hakkında bize güvenmiyorsun? Oysaki biz onun iyiliğini istemekteyiz. Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bol bol yesin, oynasın. Biz onu mutlaka koruruz, dediler."**[1]

Cüz: 12, Sûre: 11-12 HÛD / YÛSUF SÛRESİ 234

118. Rabbin dileseydi bütün insanları bir tek millet yapardı. (Fakat) onlar ihtilâfa düşmeye devam edecekler.

119. Ancak Rabbinin merhamet ettikleri müstesnadır. Zaten Rabbin onları bunun için yarattı. Rabbinin, «Andolsun ki cehennemi tümüyle insanlar ve cinlerle dolduracağım» sözü yerini buldu.

(Tefsirciler âyette geçen «li-zâlike=bunun için» sözüne iki türlü mana vermişlerdir:

- «Zaten Rabbin onları bunun için yani ihtilâfa düşmeleri için yarattı» veya:

- «Zaten Rabbin onları bunun için yani rahmetine nâil olmaları için yarattı».)

120. Peygamberlerin haberlerinden senin kalbini (tatmin ve) teskin edeceğimiz her haberi sana anlatıyoruz. Bunda sana gerçeğin bilgisi, müminlere de bir öğüt ve bir uyarı gelmiştir.

121. İman etmeyenlere de ki: Elinizden geleni yapın! Biz de (gerekeni) yapmaktayız!

122. Bekleyin! Şüphesiz biz de beklemekteyiz!

123. Göklerin ve yerin gaybı (sırrı) yalnız Allah'a aittir. Her iş O'na döndürülür. Öyle ise O'na kulluk et ve O'na dayan! Rabbin yaptıklarınızdan gafil değildir.

(Âyette ibadet emrinin hemen arkasından tevekkül emri gelmektedir. Çünkü kulluk ancak tevekkül ile yani sadece Allah'a güvenip dayanmakla kemâle ulaşır. Bütün işlerde başarıya ulaşmak için esbaba tevessül hususunda elden geleni yapmakla beraber, başarıyı Allah'tan beklemek ve sadece O'ndan yardım dileyip O'na sığınmak, aynı zamanda imanın kemâline de alâmettir.)

(12)
ONİKİNCİ SÛRE
YÛSUF

(Yusuf sûresi, 111 âyet olup 1, 2 ve 3. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. Sûrenin başından sonuna kadar Yusuf Peygamber'den bahsedildiği için bu adı almıştır.)

Bismillâhirrahmânirrahîm

1. Elif. Lâm. Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir.

2. Anlayasınız diye biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik.

3. (Ey Muhammed!) Biz, sana bu Kur'an'ı vahyetmekle geçmiş milletlerin haberlerini sana en güzel bir şekilde anlatıyoruz. Gerçek şu ki, sen bundan önce (bu haberleri) elbette bilmeyenlerden idin.

4. Bir zamanlar Yusuf, babasına (Ya'kub'a) demişti ki: Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm.

Yusuf suresinde Hz. Yusuf'un (c.c.) hayatı hakkında bilgiler verilir.

Hz. Yakup (a.s.), oğullarının ısrarına dayanamayarak Hz. Yusuf'u (a.s.) onlarla birlikte kıra gezmeye gönderdi. Hz. Yakup'un (a.s.) oğulları, kıra gittiklerinde kardeşleri Hz. Yusuf'a (a.s.) kurdukları tuzağı hayata geçirdiler ve onu bir su kuyusuna attılar. Avladıkları bir hayvanın kanını da Hz. Yusuf'un (a.s.) gömleğine sürdüler. Akşam olunca ağlayarak eve döndüler ve babalarına, **"Ey babamız! Biz yarışmak üzere uzaklaşmıştık. Yusuf'u da eşyalarımızın yanına bırakmıştık. (Ne yazık ki) onu kurt yemiş! Fakat biz doğru söyleyenler olsak da sen bize inanmazsın, dediler."**[2] Hz. Yakup (a.s.) büyük bir üzüntü içinde ağlayarak oğullarına, **"...Bilakis nefisleriniz size (kötü) bir işi güzel gösterdi. Artık (bana düşen) hakkıyla sabretmektir. Anlattığınız karşısında (bana) yardım edecek olan ancak Allah'tır, dedi."**[3]

Hz. Yusuf (a.s.) kuyuda korku ve endişe içinde beklerken oradan geçen ticaret kervanından bir kişi, su çıkarmak için kuyuya bir kova saldı. Hz. Yusuf (a.s.) hemen kovanın ipine sarılıp su kovasıyla birlikte yukarı çıktı. Kovayı çeken kişi, kuyudan bir çocuğun çıkmasına çok şaşırdı. Mısır'a giden ticaret kervanı Hz. Yusuf'u (a.s.) da beraberinde götürdü. Kervandakiler Hz. Yusuf'u (a.s.) Mısır vezirine köle olarak sattı. Vezir, Hz. Yusuf'u (a.s.) alıp evine getirdiğinde eşine, **"... Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur veya onu evlat ediniriz..."**[4] dedi.

Hz. Yusuf (a.s.) zamanla vezirin sarayında büyüyüp genç bir delikanlı oldu. O, güzel ahlakı ve yakışıklılığıyla herkesi kendisine hayran bırakıyordu. Vezirin hanımı ise Hz. Yusuf'u (a.s.) çok beğeniyor ve ona ilgi duyuyordu. Bir keresinde ona bu durumu açtı fakat Hz. Yusuf (a.s.) onun isteğini reddetti. Bu duruma çok kızan kadın, Hz. Yusuf'a (a.s.) iftirada bulunarak onun zindana atılmasına sebep oldu.

1. Yusuf suresi, 11-12. ayetler.
2. Yusuf suresi, 17. ayet.
3. Yusuf suresi, 18. Ayet.
4. Yusuf suresi, 21. ayet.

Yüce Allah (c.c.), yetişkinlik çağına gelen Hz. Yusuf'a (a.s.) ilim ve hikmet verdi. Ona rüyaların yorumunu öğretti ve kendisini peygamberlikle görevlendirdi. Hz. Yusuf (a.s.), zindanda tutukluyken oradaki insanların gördüğü rüyaları yorumluyor, onları Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanmaya çağırıyordu. Hz. Yusuf'un (a.s.) yorumladığı rüyalar onun söylediği ve açıkladığı şekilde aynen çıkıyordu.

Hz. Yusuf (a.s.) zindandayken bir gece Mısır hükümdarı rüyasında yedi zayıf ineğin yedi besili ineği yediğini ve yedi yeşil başak ile kurumuş başaklar görür. Hükümdar hemen kâhinlerini, bilginlerini toplar ve onlardan, rüyasını yorumlamalarını ister. Onlar kralın rüyasını yorumlayamazlar ve şöyle derler: **"... Bunlar karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumlarını bilenlerden değiliz."**[1] Bu sırada hükümdarın yanında çalışan adamlardan biri, ona rüyasını yorumlayabilecek birini tanıdığını söyler. Bu adam daha önce Hz. Yusuf'la (a.s.) beraber zindanda kalmıştı ve Hz. Yusuf'un (a.s.) rüyalarla ilgili yaptığı yorumların ne kadar doğru çıktığını biliyordu.

Hükümdar, rüyasını yorumlatmak üzere bu adamı zindana, Hz. Yusuf'un (a.s.) yanına gönderdi. Adam, kralın rüyasını Hz. Yusuf'a (a.s.) anlattı. Hz. Yusuf (a.s.) adama, önce yedi yıl bolluk ve bereket olacağını, sonra da yedi yıl kıtlık olacağını söyledi. Adam bu yorumu krala anlatınca hükümdar bundan çok etkilendi ve Hz. Yusuf'u (a.s.) zindandan çıkarıp Mısır hazinelerinin başına getirdi.

Hz. Yusuf (a.s.) bolluk yıllarında halkın geleceği için buğday ve çeşitli gıda maddeleri biriktirdi. Kıtlık yılları geldiğinde ise bunları kullanmaya başladı. Hz. Yusuf'un (a.s.) aldığı önlemler sayesinde Mısır halkı kuraklık ve kıtlık yıllarını daha kolay atlatıyordu. Fakat çevre bölgelerin halkları çok zor günler geçiriyordu. Dışarıdan birçok insan, buğday vb. erzak satın almak için Mısır'a geliyordu. Kenan bölgesinde yaşayan Hz. Yusuf'un (a.s.) babası ve kardeşleri de kıtlıktan dolayı zor anlar yaşıyordu. Bir gün Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri gıda maddesi satın almak için Mısır'a geldiler. Hz. Yusuf (a.s.) onları tanıdı fakat kardeşleri onu tanıyamadı. Hz. Yusuf (a.s.) kardeşlerini gördüğü için çok heyecanlıydı. Onlara nereli olduklarını, babalarının adını, kaç kardeş olduklarını sordu. Hz. Yusuf (a.s.), kardeşleriyle bir süre konuştuktan sonra onların yüklerini hazırlattı. Buğday için ödedikleri ücreti de çuvallarının içine geri koydu. Onlardan, bir dahaki sefere kardeşleri Bünyamin'i de yanlarında getirmelerini istedi. Aksi takdirde kendilerine hiçbir yiyecek maddesi vermeyeceğini söyledi.

Kahire'nin günümüzdeki hâlinden bir görünüm

Hz. Yakup'un (a.s.) oğulları memleketlerine döndüklerinde verdikleri ücretin, yüklerinin içinden çıkmasına çok şaşırdılar. Bu yolculukta başlarından geçenleri babalarına anlattılar, bir dahaki gidişte kardeşleri Bünyamin'i de götürmeleri gerektiğini söylediler. Yoksa kendilerine buğday verilmeyeceğini belirttiler.

1. Yusuf suresi, 44. ayet.

Bir süre sonra Hz. Yakup'un (a.s.) oğullarının getirdiği buğday bitti. Hz. Yakup (a.s.), oğlu Bünyamin'i kardeşleriyle birlikte Mısır'a göndermek istemiyordu. Ama başka çaresi de yoktu. Sonunda Hz. Yakup (a.s.), Bünyamin de dâhil olmak üzere tüm oğullarını buğday almak için Mısır'a gönderdi. Hz. Yusuf (a.s.), kardeşleri Mısır'a geldiğinde onları sarayına davet etti ve onlara yemek ikram etti. Bünyamin'i de yanına çağırdı ve sessizce ona şöyle dedi: **"... Bilesin ki ben senin kardeşinim, onların yaptıklarına üzülme."**[1] Daha sonra onlara yeterince buğday verdi. Kardeşi Bünyamin'i alıkoymak için de bir plan yaptı. Bunun için değerli bir su tasını, kardeşi Bünyamin'in yükünün içine koydu. Kardeşleri yüklerini alıp yola koyulduklarında peşlerinden adamlarını gönderdi. Hz. Yusuf'un (a.s.) adamları hırsızlık var, diyerek onları durdurdu ve yüklerini aradılar. Su kabı Bünyamin'in yükünden çıktı. İşlediği suça göre Bünyamin'in Mısır'da kalması gerekiyordu. Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri şöyle dediler: **"Ey aziz! Gerçekten onun (Bünyamin'in) çok yaşlı bir babası var. Onun yerine birimizi alıkoy. Zira biz seni iyilik edenlerden görüyoruz."**[2] Hz. Yusuf (a.s.) ise onlara, **"... Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını yakalamaktan Allah'a sığınırız..."**[3] dedi. Böylece Hz. Yusuf (a.s.), kardeşi Bünyamin'in kendi yanında kalmasını sağladı.

Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri, Bünyamin'i Mısır'da bırakarak üzgün bir şekilde yola devam edip evlerine döndüler ve başlarından geçenleri babalarına anlattılar. Hz. Yusuf'tan (a.s.) sonra Bünyamin'den de ayrı kalmak Hz. Yakup'u (a.s.) derinden etkiledi. Hz. Yakup (a.s.) büyük bir üzüntü içinde oğullarına şöyle dedi: **"Ey oğullarım! Gidin Yusuf'u ve kardeşini iyice araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez."**[4] Bunun üzerine Hz. Yakup'un (a.s.) oğulları Mısır'a, Hz. Yusuf'un (a.s.) yanına geldiler. Sonra Hz. Yusuf (a.s.) ile kardeşleri arasında şu konuşma geçti: **"... Siz cahilliğiniz yüzünden Yusuf ve kardeşine yaptığınızı biliyor musunuz? (Kardeşleri) yoksa sen gerçekten Yusuf musun, dediler. O da (Evet) ben Yusuf'um, bu da kardeşim. (Birbirimize) kavuşmayı Allah lütfetti. (Kardeşleri) dediler ki: Allah'a andolsun, hakikaten Allah seni bize üstün kılmış. Gerçekten biz hataya düşmüşüz."**[5]

Hz. Yusuf (a.s.), kendisine kötülük yapan kardeşlerine rağmen onlara sevgi ve merhametle davrandı ve onlara şöyle seslendi: **"... Allah sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir."**[6] Sonra da kardeşlerine, **"Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, (gözleri) görecek duruma gelir ve bütün ailenizi getirin."**[7] dedi.

Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri büyük bir heyecan ve sevinç içinde tekrar eve, babalarının yanına döndüler. Babalarına Hz. Yusuf'un (a.s.) yaşadığını, Mısır'a aziz olduğunu haber verdiler. Hz. Yusuf'un (a.s.) gömleğini babalarına teslim ettiler. Yusuf'u (a.s.) kaybetmenin üzüntüsüyle ağlamaktan gözleri görmez hâle gelen Yakup Peygamber (a.s.), oğlunun gömleğini yüzüne sürünce gözleri tekrar görmeye başladı.

Bir süre sonra Hz. Yakup (a.s.) ve tüm ailesi Mısır'a, Hz. Yusuf'un (a.s.) yanına geldi. Hz. Yusuf (a.s.) ana babasını bağrına bastı, tüm ailesini büyük bir sevinç ve coşkuyla karşıladı. Bütün aile

1. Yusuf suresi, 69. ayet.
2. Yusuf suresi, 78. ayet
3. Yusuf suresi, 79. ayet.
4. Yusuf suresi, 87. ayet.
5. Yusuf suresi, 89-91. ayetler.
6. Yusuf suresi, 92. ayet.
7. Yusuf suresi, 93. ayet.

fertlerini saraya götürdü. **“Ana babasını tahtının üzerine çıkartıp oturttu ve hepsi onun için (ona kavuştukları için) secdeye kapandılar. (Yusuf) dedi ki: Ey babacığım! İşte bu daha önce (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabb’im onu gerçekleştirdi. Doğrusu Rabb’im bana (çok şey) lütfetti. Çünkü beni zindandan çıkardı ve şeytan, benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra sizi çölden getirdi. Şüphesiz ki Rabb’im dilediğine lütfedicidir. Kuşkusuz o çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.”**[1]

AYET YORUMLAYALIM

“Andolsun onların (geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır...”

(Yusuf suresi, 111. ayet.)

ETKİNLİK

- Hz. Yusuf kıssasında ve bununla ilgili ayetlerde hangi değerler öne çıkmaktadır?
- Hz. Yusuf (a.s.) kıssasından ne gibi dersler ve ilkeler çıkarılabilir? Sınıfınızda değerlendiriniz ve ulaştığınız sonuçları aşağıya not ediniz.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

4. BİR SURE TANIYORUM: ASR SURESİ VE ANLAMI

Asr suresi Mekke’de indirilmiştir. Kur’an-ı Kerim’de yer alan en kısa surelerden biridir. Bu sure üç ayetten oluşur. Asra yemin edilerek başlandığı için bu sureye Asr suresi adı verilmiştir. **Asr** kelimesi; ikindi vakti, zaman, yüzyıl gibi manalara gelmektedir.[2]

1. Yusuf suresi, 100. ayet.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 25.

Asr suresinde genel olarak

⁂ Allah'a (c.c.) dosdoğru bir iman

⁂ İmanı sadece kalpte gizli tutmamak, onu yaşamak ve iyi amellerle desteklemek

⁂ İnananların birbirlerine iyi, güzel ve faydalı davranışları, hakkı ve sabrı tavsiye etmeleri gerektiği üzerinde durulur. Bunun aksine davranan insanların zararda olduğu ifade edilir.

ASR SURESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَصْرِۙ ﴿١﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَف۪ي خُسْرٍۙ ﴿٢﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

OKUNUŞU

Bismillâhirrahmânirrahîm

Vel asr.

İnnel insâne lefî husr.

İllellezîne âmenû ve amilus sâlihâti vetevâsav bilhakkı vetevâsav bissabr.

ANLAMI

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlarım).

1-2. **"Andolsun zamana ki insan gerçekten ziyan içindedir.**

3. **Ancak iman edip de salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir.)."**

ETKİNLİK

✎ Asr suresinde bizlere hangi mesajlar verilmektedir? Belirleyiniz ve bunların birey ve toplum açısından önemini arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Allah'a (c.c.) ve meleklere inanmak, insanın davranışlarına ne gibi olumlu katkılar sağlar? Açıklayınız.

2. İslam dininde yer alan emir ve yasakların toplumsal hayatımız üzerindeki etkileri nelerdir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

3. Yüce Allah'ın (c.c.) yapmamızı emrettiği ibadetlerin ahlaki yönden gelişmemize ne gibi katkıları vardır? Örneklerle açıklayınız.

4. Namaz, oruç, zekât ve hac ibadetinin toplumsal kaynaşma ve dayanışma açısından önemi hakkında bilgi veriniz.

5. Dinin korunması için nelere dkkat edilmelidir? Bu konuyla ilgili örnekler veriniz ve düşüncelerinizi ifade ediniz.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. "Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapıtmıştır."

(Nisâ suresi, 136. ayet.)

Yukarıdaki ayette hangi konudan söz edilmektedir?

A) İlahi kitapların hangi peygamberlere gönderildiğinden

B) İslam'ın inanç esaslarından

C) Sabırlı olmanın öneminden

D) Kıyamet günü yeniden dirilmekten

2. İslam'ın inanç esasları sadece bireyin değil, toplumun da hayatını derinden etkiler. İnançlı bireylerden oluşan toplumlarda güzel davranışlar yaygınlaşır, kötülükler azalır. Ayrıca inanç; toplumun dilini, kültürünü, örf ve âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, sanatını, edebiyatını etkiler. Örneğin dilimizde Allah, peygamber, melek, cennet, cehennem, ahiret, kader, mahşer gibi kavramların sıkça kullanılması dinin toplum üzerindeki etkisini gösterir.

Yukarıdaki paragrafta verilmek istenen temel düşünce nedir?

A) İslam'da inanç esasları ve ibadetler bir bütündür.

B) Dilimizde yer alan bazı kelimeler dinin etkisi ile yaygınlaşmıştır.

C) İnanç esasları hayatımızın her alanını etkileyen bir değerler sistemidir.

D) İnanç esasları sadece bireyin hayatına yön vermeyi amaçlar.

3. Aşağıdakilerden hangisi "asr" kavramının anlamlarından biri **değildir?**

A) Zaman

B) İkindi vakti

C) Ahiret günü

D) Yüzyıl

4. Aşağıdakilerden hangisi, İslam'ın nesli korumaya yönelik olarak ortaya koyduğu ilkelerden biri **değildir?**

A) Boşanmayı hoş görmemesi

B) İnsanları evlenmeye teşvik etmesi

C) Eşler arasında iyi geçimi emretmesi

D) İnsanlarla selamlaşmayı emretmesi

5. **"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hâli müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin..."**

(Nisâ suresi, 29. ayet.)

Yukarıda anlamı verilen ayet, İslam dininin korumayı amaçladığı temel ilkelerden hangisiyle ilgilidir?

A) Dinin korunması

B) Neslin korunması

C) Aklın korunması

D) Malın korunması

6. I. Faizi yasaklaması

II. Rüşveti haram kabul etmesi

III. Ölçü ve tartıda dürüst olmayı emretmesi

IV. Düşünmeyi ve aklı kullanmayı emretmesi

Yukarıda verilenlerden kaç tanesi, İslam dininin malın korunmasına yönelik ilkeleri arasında **gösterilemez?**

A) 1 **B)** 2 **C)** 3 **D)** 4

7. I. Mısır kralı ölünce onun yerine kral olmuştur.

II. Hz. Yakup Peygamber'in (a.s.) oğludur.

III. İffetli, merhametli ve güzel ahlaklı olması ile tanınmıştır.

IV. Allah (c.c.) tarafından kendisine rüyaların yorumu öğretilmiştir.

Hz. Yusuf'la (a.s.) ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

A) Sadece I **B)** I ve II **C)** I, II ve III **D)** II, III ve IV

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

helal	aile	din	asr
kardeşleri	Mısır	akıl	Yusuf
güzel	sünnet	Yakup (a.s.)	ibret

1. İslam dininin temel kaynakları Kur'an ve .... tir.

2. İslamiyet, neslin korunması için .... kurumuna büyük önem verir.

3. Dinimize göre Allah (c.c.) katında en sevimsiz .... boşanmadır.

4. İnsanın dinî, toplumsal, ahlaki, ailevi vb. sorumlulukların yerine getirilebilmesi için .... sağlığının yerinde olması şarttır.

5. .... akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden, onların dünya ve ahirette mutlu olmasını amaçlayan ilahi kanunlar bütünü olarak tanımlanabilir.

6. .... suresinde, Hz. Yusuf'un (a.s.) kıssası hakkında oldukça geniş bilgiler verilir.

7. İslam dini, inanç ve ibadet yanında .... ahlaka da büyük önem verir.

8. "Andolsun onların (geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok .... **vardır..."**

(Yusuf suresi, 111. ayet.)

9. Hz. Yusuf (a.s.) .... tarafından kuyuya atılmıştır.

10. Hz. Yusuf (a.s.) .... kralının gördüğü karmaşık bir rüyayı yorumlamıştır.

11. Hz. .... Hz. Yusuf'un (a.s.) babasıdır.

12. .... kavramı; çağ, yüzyıl, ikindi vakti gibi anlamlara gelir.

Ç) Asr suresinin aşağıda boş bırakılan bölümlerini tamamlayınız.

Vel asr.

İnnel ....

İllellezîne .... ve ....

Vetevâ ....

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) ÖRNEKLİĞİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Üsve-i hasene, istişare ve sıdk kavramlarının anlamlarını Dinî Terimler Sözlüğü veya Genel Ağ'dan araştırıp öğreniniz.
2. Kur'an-ı Kerim mealinden, Kalem suresinin 4. ayeti ile Ahzâb suresinin 21. ayetinin anlamını bulup defterinize yazınız.
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) merhametli olmayı emreden iki hadisini öğrenerek defterinize yazınız.
4. Peygamberimizin (s.a.v.), insanlara verdiği değeri gösteren örnek davranışları nelerdir? Araştırınız.
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) danışmaya verdiği önemle ilgili bir araştırma yapınız.

1. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DOĞRULUĞU VE GÜVENİLİR KİŞİLİĞİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

Peygamberlerin neden güvenilir kişiler olması gerekir?

İş ve davranışlarda doğru sözlü ve dürüst olmak, toplumsal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. İnsanlar verdikleri sözleri yerine getirir, emaneti korur, her zaman doğruyu söyler, ticaret, alışveriş vb. durumlarda dürüst davranırlarsa toplumda barış ve huzur hâkim olur. Fertler birbirlerine güven duyar, sevgi ve saygıyla yaklaşırlar. Eğer insanlar birbirine doğru ve dürüst davranmaz, güven duymazsa toplumsal hayatta huzursuzluk ve kargaşa ortaya çıkar. Herkes birbirine kuşkuyla bakmaya başlar. Sevgi, saygı, dostluk ve kardeşliğe dayalı ilişkiler bozulur. Bu da toplumsal birlik ve beraberliğe zarar verir. Ülkenin gelişip kalkınmasına engel olur.

Yüce dinimiz İslamiyet insanlara doğru sözlü, dürüst ve güvenilir olmalarını emreder. Bir ayette, **"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz o, yaptıklarınızı hakkıyla görür."**[1] buyrulur. Meâric suresinde de müminlerin özelliklerinden söz edilirken şöyle buyrulur: **"Onlar ki kendilerine emanet edileni korur, verdikleri sözü yerine getirir ve şahitliklerini (doğru) yaparlar."**[2]

AYET YORUMLAYALIM

"... Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir."

(İsrâ suresi, 34. ayet.)

Yüce Allah (c.c.), tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. Peygamberlerin hepsinde bulunan bazı ortak özellikler vardır. Bunlardan biri de doğruluktur. Peygamberlerin doğru olma özelliğine **sıdk** denir. Allah'ın (c.c.) gönderdiği peygamberler, dürüstlükleri, tutarlı davranışları ve örnek kişilikleriyle insanlara her zaman güven vermişlerdir.

BİLGİ KUTUSU

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) sahabilerine, **"Büyük günahların en büyüğünü size haber vereyim mi?"** buyurdu. Onlar da "Evet, ver ya Resulallah." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a ortak koşmak ve ana babaya isyan etmektir."** Bunu söyledikten sonra yaslandığı yerden doğrulup oturdu ve **"Aman dikkat edin. Bir de yalan söz ve yalancı şahitliktir. Dikkat edin, bir de yalan söz ve yalancı şahitliktir!"** buyurdu. Bu sözü o kadar tekrar etti ki sahabiler, onun hiç susmayacağını zannettiler.

(Buhârî, Edeb, 6.)

1. Hûd suresi, 112. ayet.
2. Meâric suresi, 32-33. ayetler.

Her konuda olduğu gibi doğruluk, dürüstlük ve güvenilirlik konusunda da bizler için en güzel örnek, Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Allah Resulü (s.a.v.), daha çocukluk ve gençlik döneminde dürüstlüğü ve güvenilirliği ile Mekkelilerin sevgi, saygı ve takdirini kazanmıştır. O, kendisinin aleyhine sonuçlar doğuracak olsa bile asla yalana başvurmamıştır. Birine söz verdiğinde bunu mutlaka yerine getirmeye önem vermiştir. İnsanlar da her zaman Hz. Muhammed'i (s.a.v.) dürüst ve güvenilir biri olarak tanımışlardır. Ona her zaman güven duymuşlardır.

Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekkelilerin pek çoğuyla oturmuş, konuşmuş, komşu ve arkadaşlık ilişkileri kurmuştur. İçinde yaşadığı toplumun çoğunluğu gibi ticaretle uğraşmıştır. O, gerek ticari ilişkilerinde gerekse diğer toplumsal ilişkilerinde hiçbir zaman doğruluktan, dürüstlükten ayrılmamıştır. Mekkeliler Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözüne her zaman inanmışlar, ondan kendilerine bir zarar gelmeyeceği konusunda güven içinde olmuşlardır. Dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahip olan Hz. Muhammed'i (s.a.v.) daha peygamber olmadan, Muhammedü'l-Emin (Güvenilir Muhammed) diye çağırmışlardır.

Şu tepenin arkasında üzerinize gelmekte olan bir ordu var desem bana inanır mısınız?

محمد

EL-EMİN (s.a.v.)

Mekkeliler Hz. Muhammed'i (s.a.v.) el-Emin olarak nitelendirmişlerdir.

ETKİNLİK

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam'ı Mekkeli müşriklere açıktan duyurmak istediğinde onları Safa Tepesi'nde toplar. Mekkelilere, **"Ey Kureyşliler! Şu tepenin arkasında bir düşman ordusu var, size saldırmak üzere bekliyor, desem bana inanır mısınız?"** diye sorunca oradakiler hep birden, "Evet inanırız. Çünkü senin yalan söylediğini hiç duymadık." derler.

(İbn-i Sa'd, Tabakâtü'l-Kübrâ, C 1, s. 200.)

✎ Yukarıdaki olaydan nasıl bir sonuç çıkarılabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hem insanların kendisine bıraktığı emanetleri hem de Yüce Allah'tan (c.c.) aldığı vahiyleri koruyordu. Allah'ın (c.c) emirlerini, yasaklarını ve öğütlerini insanlara bildiriyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam'ı tebliğ etmeye başladığında Mekkeliler onu engellemek için her yola başvurdular. Çabaları sonuç vermeyince de onu öldürme kararı aldılar ve bunun için bir plan yaptılar. Onların planını öğrenen Peygamberimiz (s.a.v.) geceleyin yola çıkmak için hazırlık yaptı. Bunu yaparken Mekkelilerin kendisine bıraktığı emanetleri unutmadı. Bunları, sahiplerine verilmek üzere Hz. Ali'ye (r.a.) teslim etti.

BİLGİ KUTUSU

Hz. Muhammed (s.a.v.), Medine döneminde yabancı ülkelerin hükümdarlarına İslam'a davet mektupları göndermişti. Bunlardan biri de Bizans hükümdarıydı. Mektubu alan Bizans hükümdarı, kendisine mektubu gönderen Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında bilgi almak için o sırada Bizans'ta bulunan Ebu Süfyan'ı çağırttı. Ona bazı sorular sordu. O sorulardan biri de "Daha önce onun yalan söylediğini işittiğiniz oldu mu?" şeklindeydi. Ebu Süfyan o zamanlar henüz Müslüman olmamasına rağmen bu soruya, "Hayır." diyerek cevap vermiştir. Böylece Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dürüst bir insan olduğunu ifade etmiştir.

(İbn-i Kesir, Es-Sîretü'n Nebeviyye, s. 508-509.)

ETKİNLİK

✎ Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alan bir Müslüman, onun gibi dürüst ve güvenilir bir insan olmak için nelere dikkat etmelidir? Aşağıdaki şemaya yazınız.

Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alan bir Müslüman;

Aleyhine bile olsa doğruyu söylemelidir.	....
....	....
....	....

Peygamberimiz (s.a.v.), Medine'ye hicret ettikten sonra Mekkeli müşrikler ve Medineli Yahudilerle çeşitli anlaşmalar yapmıştır. Allah Resulü (s.a.v.), karşı taraf anlaşma şartlarını bozmadıkça yapılan antlaşmaya titizlikle riayet etmiştir. Bütün bunlar Peygamber Efendimizin (s.a.v.) verdiği sözde durduğunu, dürüst ve güvenilir bir insan olduğunu ortaya koymaktadır.

Hz. Muhammed (s.a.v.); sözleri, uygulamaları, insanlara olan çeşitli tavsiye ve uyarılarıyla dürüst ve güvenilir bir toplum meydana getirmeyi amaçlamıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün Medine pazar yerinde dolaşırken buğday satıcılarının yığınlarından birine elini daldırır. Bu sırada buğdayın altının ıslak, üstünün ise kuru olduğunu görür. Satıcıya bunun sebebini sorduğunda mal sahibi, buğdayın yağmurdan ıslandığını söyler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), **"Islak kısmını, insanların görebilmesi için neden üste koymadın? Bizi aldatan bizden değildir."**[1] buyurur. Allah Resulü (s.a.v.), Müslüman bir kimsenin güvenilir olması gerektiğini başka bir hadisinde de şöyle ifade eder: **"Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların güvende olduğu kimsedir."**[2]

2. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) MERHAMETLİ VE AFFEDİCİ OLUŞU

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."

(Buhârî, Tevhîd, 2.)

Yukarıdaki hadis bize hangi mesajı vermektedir?

Yüce Rabb'imiz Kur'an-ı Kerim'de, Peygamberimizi (s.a.v.) âlemlere rahmet olarak gönderdiğini belirtmektedir. Bir ayette, **"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."**[3] buyrulmaktadır. **Rahmet;** başta insanlar olmak üzere tüm varlıklara karşı sevgi, şefkat ve merhamet göstermek demektir. Dolayısıyla rahmet peygamberi olan Hz. Muhammed (s.a.v.), ayrım gözetmeksizin insanlara ve bütün canlılara her zaman şefkat ve merhametle muamele etmiştir. İnsanları kıracak ve incitecek davranışlardan kaçınmıştır. Toplumdaki yetim, öksüz ve muhtaç kimselerle yakından ilgilenmiş, onlara çeşitli yardımlarda bulunmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.), çocuklara sevgi ve merhametle yaklaşmayı öğütlemiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.), kendisine düşmanca davranan ve kötülük eden müşriklere karşı dahi şefkat ve merhametle davranmıştır. Onların doğru yolu bulması için Allah'a (c.c.) yakarmıştır. Kendisine her türlü kötülüğü yapan müşrikler için **"Rabb'im, onlar ne yaptıklarını bilmiyorlar. Onları bağışla."**[4] diye dua etmiştir. Taif'e İslam'ı anlatmak için gittiğinde kendisini taşlayıp ayaklarının kanlar içinde kalmasına sebep olan insanlar için bile beddua etmemiştir. Bir keresinde, kendisinden

1. Müslim, İman, 43.
2. Tirmizî, İman, 12.
3. Enbiyâ suresi, 107. ayet.
4. Buhârî, Enbiyâ, 54; Müslim, Cihad, 105.

müşrikler için beddua etmesini isteyen sahabilerine, **"Ben lanetçi olarak değil, âlemlere rahmet olarak gönderildim."**[1] buyurmuştur.

Allah Resulü (s.a.v.), müminlere karşı daha çok şefkat ve merhamet sahibiydi. Hz. Peygamber (s.a.v.) Müslümanların dertleriyle dertlenir, onların sıkıntı ve sorunlarını gidermek için çaba sarf ederdi. Sahabileriyle yakından ilgilenir, müminlerin sevinç ve üzüntülerini paylaşırdı. Peygamberimizin (s.a.v.) bu özelliğini Yüce Rabb'imiz bir ayette şöyle haber vermektedir: **"Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir."**[2]

BİLGİ KUTUSU

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v) torunlarıyla birlikteyken bir sahabi, Resulullah'ın (s.a.v.) yanına geldi. Sahabi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) torunlarını öptüğünü görünce hayret içinde kaldı ve "Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmedim." dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), **"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. Allah senin kalbinden merhameti çıkarıp almışsa ben ne yapabilirim?"** buyurdu.

(Buhârî, Edeb, 18; Müslim, Fedâil, 64.)

HADİS YORUMLAYALIM

"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."

(Müslim, Fedâil, 65.)

Allah Resulü (s.a.v.) hem uygulamaları hem de hadisleriyle bizleri şefkatli ve merhametli olmaya yönlendirmiştir. O, kalbinde hiç kimseye karşı kin, düşmanlık, intikam gibi kötü duygu ve düşünceler taşımamıştır. Kendisine karşı yapılan pek çok hatayı affetmiştir. Resulullah (s.a.v.) kendisine ve Müslümanlara kötü davranan, çeşitli eziyetlerde bulunan, Müslümanları Medine'ye hicret etmek zorunda bırakan müşrikleri dahi Mekke'nin fethinden sonra bağışlamıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Mekke'yi fethettiğinde Kâbe'de toplanmış olan Mekkeli müşriklere şöyle seslendi: **"Benim size ne yapacağımı bekliyorsunuz?"** Mekkeliler , "Hayır ve iyilik bekliyoruz. Sen kerim bir kardeşsin ve kerim bir kardeşin oğlusun."

Tüm canlılara merhametle yaklaşmalıyız.

1. Müslim, Birr, 87.
2. Tevbe suresi, 128. ayet.

dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Gidiniz, hepiniz serbestsiniz."**[1] buyurarak genel af ilan etti. Böylece Uhud Savaşı'nda çok sevdiği amcası Hz. Hamza'yı (r.a.) şehit eden Vahşi'yi, bu iş için Vahşi'yi kiralayan Ebu Süfyan'ın hanımı Hind'i vb. birçok kişiyi affetti.

Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara olduğu gibi diğer canlılara da merhametli davranmıştır. Hayvanlara çok fazla yük yükletilmemesi, onların dövüştürülmemesi, aç ve susuz bırakılmaması gibi konularda insanları uyarmıştır. Hayvanların zevk için ve gereksiz yere öldürülmesini yasaklamıştır. Bir hadisinde, **"Haksız yere bir serçeyi öldürenden Allah, kıyamet günü hesap soracaktır."**[2] buyurmuştur. Başka bir hadisinde de **"Bu dilsiz hayvanlar hakkında Allah'tan korkun..."**[3] buyurarak sahabilerini ikaz etmişir. Hayvanlara yapılan iyilikten de sevap alıp alamayacaklarını soran sahabilerine, **"Her canlıya yapılan iyilikten sevap vardır."**[4] buyurarak cevap vermiştir.

BİLGİ KUTUSU

630 yılında Hz. Peygamber (s.a.v.), 10.000 kişilik bir orduyla Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekke'ye giderken yolda yavrularını emziren bir dişi köpeğe rastladı. Allah Resulü (s.a.v.), köpek ile yavrularının zarar görmemesi için bir sahabisini görevlendirdi. Sahabisinden, ordu tamamen geçene kadar köpek ile yavrularının başında beklemesini ve onları korumasını istedi.

(Vâkıdî, Kitabu'l-Meğâzi, s. 675.)

3. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İSTİŞAREYE ÖNEM VERMESİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Danışan dağı aşmış, danışmayan düz yolda yolunu şaşırmış."

📖 Yukarıdaki atasözü ne anlama gelir?

Dinimiz İslam, gerek bireyi gerekse aileyi ve toplumu ilgilendiren önemli konularda karar vermeden önce başkalarına danışmayı insanlarla görüş alışverişinde bulunmayı öğütler. Çünkü danışılarak alınan kararlarda hata yapma olasılığı daha azdır. Kişi, tek başına aldığı kararlarda yanılabilir. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de müminlerin özelliklerinden söz edilirken **"... Onların işleri aralarında danışma iledir..."**[5] buyrulur. Başka bir ayette de **"...Eğer bilmiyorsanız bilenlere**

1. İbn-i Hişam, es-Siretü'n-Nebeviyye, C 4, s.73.
2. Nesâî, Dehâyâ, 43.
3. Ebû Davud, Cihad, 44.
4. Buhârî, Mezâlim, 23, Edeb, 27.
5. Şûrâ suresi, 38. ayet.

sorunuz."[1] buyrularak bilmediğimiz konularda başkalarına danışmamız, bilgisi olan kişilerden yardım almamız emredilir.

BİLGİ KUTUSU

Dinî literatürde danışarak iş yapma, **"istişare"** kavramıyla ifade edilir. İstişare; herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurmak, uzmanlarla görüş alışverişinde bulunmak, başkalarına danışmak demektir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 184.)

Allahü Teâlâ, Peygamberimizden (s.a.v.) alacağı kararlarda ve yapacağı işlerde sahabilerle danışmaya önem vermesini istemiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de, **"... İş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."**[2] ayetiyle ifade edilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), örneğin Uhud Savaşı'ndan önce nasıl bir savaş stratejisi izleyecekleri konusunda sahabilerle istişare etmiştir. Sahabilerin çoğunluğu, özellikle de gençler, düşman ordusunu şehir dışında karşılamak istediklerini belirtmişlerdir. Resulullah (s.a.v.) ise Medine'de kalıp savunma savaşı yapılması taraftarıydı. Fakat Peygamberimiz (s.a.v.) sahabilerin çoğunluğunun görüşüne uyup Mekkeli müşriklerin ordusunu Uhud denilen yerde karşılamıştır.

Peygamberimiz (s.a.v.) danışmaya, görüş alışverişinde bulunmaya önem vermemizi istemiştir.

1. Nahl suresi, 43. ayet.
2. Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Hendek Savaşı öncesi de sahabilerle görüş alışverişinde bulunmuştur. Yapılan istişarenin sonunda Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanlar, İranlı bir sahabi olan Selman-ı Farisi'nin, Medine'nin etrafına hendek kazıp savunma savaşı yapılmasına dair önerisini uygun bulmuşlardır. Sahabilerden Ebu Hüreyre (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) danışmaya verdiği önemi, **"Resulullah'tan daha fazla arkadaşlarıyla istişare eden hiç kimse görmedim."**[1] diyerek ifade etmiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.), aile fertleriyle de danışmaya önem vermiştir. Örneğin Peygamberimiz (s.a.v.), Cebrail (a.s.) kendisine Hira Mağarası'nda ilk vahyi getirdiğinde telaş ve endişe içinde hızla evine gelmiş, başından geçenleri eşi Hz. Hatice'ye (r.a.) anlatmıştır. Daha sonra onun teklifi üzerine yaşadığı olayla ilgili bilgi almak üzere eşiyle birlikte Varaka bin Nevfel'e gitmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) kızlarını evlendirirken de önce onların görüşlerini almıştır. Kızı Hz. Fatıma'yı (r.a.), Hz. Ali (r.a.) ile evlendirmeden önce kızının görüş ve onayını almış, sonra kararını belirtmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), istişarenin önemini çeşitli hadislerinde de vurgulamıştır. O, bunlardan birinde şöyle buyurmuştur: **"Bir toplum, istişare ettiği müddetçe yanlışa düşmez."**[2] Hz. Peygamber (s.a.v.) başka bir hadisinde de **"... İstişare eden pişman olmaz..."**[3] buyurmuştur.

ETKİNLİK

"Biriniz (din) kardeşine danıştığı zaman, danışılan kimse ona hak ve doğru bildiğini söylesin."

(İbn-i Mâce, Edeb, 37.)

"Kendisiyle istişare edilen kimse, güvenilir olmalıdır."

(Ebu Davud, Edeb, 113.)

Yukarıdaki hadislerden istişareyle ilgili ne gibi ilke ve mesajlar çıkarılabilir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

1. Tirmizî, Cihad, 35.
2. Buhârî, İkrah, 3.
3. Taberâni, Mucemü'l-Evsat, C 6, s.147.

4. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DAVASINDAKİ CESARET VE KARARLILIĞI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

İnsanın hayatta başarıya ulaşmasında sabırlı ve kararlı olmasının rolü nedir?

Hz. Muhammed (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) gönderdiği peygamberlerin sonuncusudur. Rabb'imiz (c.c.) onu; hak dini yaymak, ilahi gerçekleri insanlara tebliğ etmek, insanları tuttukları yanlış yoldan çevirip hidayet yoluna çağırmak üzere görevlendirmiştir. Bu görevin gereği olarak Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam davasını yaymayı hayatının en önemli gayesi olarak görmüştür. Peygamberlik görevini yerine getirmek, davasını başarıya ulaştırmak için büyük bir özveri, cesaret ve kararlılıkla çalışmıştır. Bu süreçte pek çok zorlukla, çeşitli baskılarla, sıkıntılarla karşılaşmıştır. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.), yaşadığı bütün zorluklara karşı koymuştur. Hiçbir baskı, engelleme, tehdit onu hak bildiği davasından vazgeçirememiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekkeli müşrikleri İslam'a davet ettiğinde müşrikler Resulullah (s.a.v.) ile alay ettiler. Ona hakarette bulundular ve kendisini küçük düşürücü sözler sarf ettiler. İslam davasından dönmesi için Allah Resulü'ne (s.a.v.) baskı yaptılar. Ona mal, mülk, makam vb. şeyler teklif ettiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) müşriklerin bütün engellemelerine rağmen çağrısına sabır ve kararlılıkla devam etti. Putperest Mekkelilerin baskı ve eziyetleri karşısında hiçbir yılgınlık göstermedi. Yüce Allah'ın (c.c.), **"(Resulüm!) Onların söylediklerine sabret..."**[1] ve **"O hâlde (Resulüm!) Peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret..."**[2] gibi emirlerini ilke edindi. Her türlü zorluk ve sıkıntıya göğüs gerdi.

ETKİNLİK

"Andolsun senden önceki peygamberler de yalanlanmıştı. Onlar yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine rağmen sabrettiler, sonunda yardımımız onlara yetişti..."

(En'âm suresi, 34. ayet.)

"Bil ki zafer sabra bağlıdır. Sıkıntının sonu ferahlıktır. Zorluğun sonu kolaylıktır."

(Tirmizî, Kıyamet, 59.)

Yukarıdaki ayet ve hadisin ana düşüncesini vurgulayan anahtar kavramlar hangileridir? Bu ayet ve hadisten ne gibi sonuçlar çıkarılabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Allah Resulü (s.a.v.), zorluklar, sıkıntılar ve tehlikeli durumlar karşısında hiçbir zaman karamsarlığa kapılmamış, yılgınlığa düşmemiştir. Örneğin Mekkeli müşrikler, Peygamberimizin (s.a.v.) İslam çağrısına son vermesi için birçok yol denediler. Ona, İslam davasından vazgeçmesi karşılığında

1. Sa'd suresi, 17. ayet.
2. Ahkâf suresi, 35. ayet.

para, mal, mülk ve makam teklif ettiler. Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.v.) amcası Ebu Talip'in yanına bir heyetle geldiler. Yeğenini, davasından vazgeçmeye ikna etmesini, bunu başaramazsa onu korumaktan vazgeçmesini söylediler. Ebu Talip, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelerek ona, Mekkelilerin kendisine söylediklerini aktardı. Peygamberimiz (s.a.v.), amcasının kendisini korumaktan vazgeçeceğini düşündü. Ama bu bile onun davasındaki kararlılığını engellemedi. Allah Resulü (s.a.v.), **"Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler yine davamdan dönmem."**[1] diyerek cevap verdi. Böylece bu konudaki cesaret ve kararlılığını ortaya koydu.

Peygamberimiz (s.a.v.), Medine'ye hicret sırasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile bir süre Sevr Mağarası'nda gizlenmişti. Bu sırada onları arayan müşriklerden bir grup, mağaranın ağzına kadar gelmişti. Bu durum karşısında Hz. Ebu Bekir (r.a.) çok korkmuş ve endişelenmişti. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ise onu **"... Üzülme, Allah bizimle beraberdir..."**[2] diyerek teselli etmiş ve cesaretlendirmişti.

Hz. Muhammed (s.a.v.), müşriklerle yaptığı savaşlarda da cesurca ve kahramanca çarpışmıştır. Bedir Savaşı'nda İslam ordusundan üç kat daha büyük ve güçlü olan müşrik ordusuna üç yüz kişilik bir kuvvetle karşı koymuş ve Allah'ın (c.c.) yardımıyla büyük bir zafer elde etmiştir. Uhud Savaşı'nda, ordusu zor durumda kaldığı ve kendisi de yanağından yaralandığı bir sırada bir süre Uhud kayalıklarına çekilmiştir. Daha sonra tekrar ordusunu toparlayıp düşman ordusuna cesur bir şekilde karşı koymayı başarmıştır. Huneyn Savaşı'nda da pusuya düşen ve düşman askerlerinin ok yağmurları karşısında bir ara bozguna uğrayan İslam ordusunu cesaretiyle toplayıp zafere kavuşturmayı bilmiştir. Tüm bunlar, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cesur bir kişiliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Mekkeli müşrikler, 625 yılında Uhud Savaşı'nda, Müslümanlara saldırmak üzere Medine'ye doğru harekete geçtiler. Durumu haber alan Hz. Peygamberimiz (s.a.v.), ashabıyla ne yapmaları gerektiği konusunda istişare etti. Kendisi, Medine'de kalınıp savunma savaşı yapılmasının daha uygun olacağı görüşündeydi. Ancak özellikle gençlerin de aralarında olduğu çoğunluk, düşmanın karşısına çıkılması ve meydan savaşı yapılması konusunda görüş beyan etti.

Hz. Peygamber (s.a.v.), çoğunluğun görüşüne göre hareket etti ve savaş için hazırlanılmasını istedi. Kendisi de hazırlık yapmaya başladı. Meydan savaşı konusunda görüş bildiren sahabiler, sonradan pişman oldular. "Biz görüşümüzden vazgeçtik, senin dediğin gibi yapalım." dediler. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.), **"Bir peygamber, zırhını giydikten sonra Allah onunla düşmanları arasında hüküm verinceye kadar çıkarmaz. Eğer sabreder ve görevinizi yaparsanız Allah zaferi size ihsan edecektir"** (Vâkıdî, Kitabu'l-Meğâzî, C 2, s. 46.) buyurarak ne kadar kararlı ve cesur bir insan olduğunu gösterdi.

1. İbn-i Hişam, es-Siretün Nebeviyye, C 1, s. 88.
2. Tevbe suresi, 40. ayet.

5. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) HAKKI GÖZETMEDEKİ HASSASİYETİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Yer ve gök adaletle ayakta durmaktadır."

(Ebu Davud, Büyû, 34.)

Yukarıdaki hadis ne anlama gelmektedir?

Yüce dinimiz İslam, insanlara iş ve davranışlarında hakkı gözetmelerini, adaletli olmalarını emreder. Bununla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulur: **"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun. Bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) tır..."**[1]

Hz. Muhammed (s.a.v.), Allahü Teâlâ'nın göndermiş olduğu Kur'an ayetlerini hem insanlara bildirmiş hem de uygulamalarıyla onlara örnek olmuştur. Allah Resulü (s.a.v.) hiçbir ayrım gözetmeksizin herkese adaletli davranmış, uygulamalarında daima hakkı gözetmiştir. İnsanlar arasında çıkan anlaşmazlıkları, sorunları adil bir şekilde çözüme kavuşturmuştur. Herhangi bir konuda hüküm verirken hak ve hukuktan asla ayrılmamıştır. Şu olay, Resulullah'ın (s.a.v.) bu konuda ne kadar dikkatli ve hassas davrandığını açıkça ortaya koymaktadır:

Bir gün Mahzumoğulları kabilesinden bir kadın hırsızlık yapar. Kadının hırsızlık suçunu işlediği kesin olarak ortaya çıkınca kabilenin ileri gelenleri Peygamberimizin (s.a.v.) çok sevdiği Üsâme bin Zeyd'in (r.a.) yanına gelirler. Akrabaları olan bu kadının cezalandırılmaması için Üsame'den (r.a.) Peygamberimize (s.a.v.) ricada bulunmasını isterler. Üsame b. Zeyd (r.a.) de Hz. Muhammed'e (s.a.v.) durumu aktarır. Onu dinleyen Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ashabını toplar ve şunları söyler: **"Sizden önceki toplumlar güçlü ve soylu biri suç işlediğinde ona dokunmazlar, zayıf ve fakir biri suç işlediğinde ise hemen onu cezalandırırlardı. Allah onları bu yüzden helak etti. Allah'a yemin ederim ki kızım Fatıma bile hırsızlık yapsa onu da cezalandırırdım."**[2]

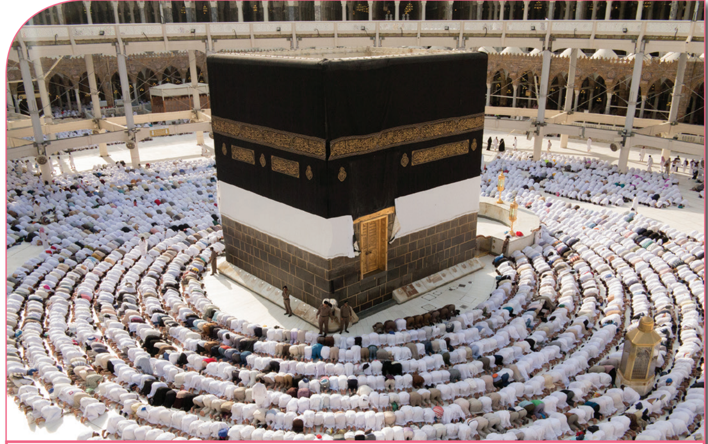
HADİS YORUMLAYALIM

"(Haksızlığa uğrayan) güçsüz, zayıf kimsenin incitilmeden hakkını alamadığı bir toplum yükselemez."

(İbn-i Mâce, Büyû, 17.)

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirilmeden önce de adaleti, hakkı gözetmesi ile toplumda insanların sevgi, saygı ve takdirini kazanmıştı. Onun Kâbe Hakemliği buna en güzel örnektir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençliğinde Mekkeliler yağmur, sel ve benzeri sebeplerle yıpranan Kâbe'nin duvarlarını temellerine kadar yıkıp yeniden ördüler. Sıra, Kâbe'nin köşesindeki kutsal kabul edilen Hacerü'l-Esved'in (Siyah Taş) yerine konulmasına geldiğinde kabileler arasında anlaşmazlık çıktı. Her kabile, bu görevi kendisinin yapması gerektiğini savunuyordu. Bu konudaki tartışma, anlaşmazlık giderek büyüdü, öyle ki neredeyse kavga çıkacaktı. Bu esnada orada bulunan yaşlı biri, Kâbe'ye ilk gelecek kişinin hakem olmasını teklif etti. Tüm kabileler bu teklifi uygun buldu.

1. Mâide suresi, 8. ayet.
2. Buhârî, Hudûd, 12.

Peygamberimiz (s.a.v.) gençliğinde Kâbe'nin tamirinde hakemlik yapmıştır.

İnsanlar Kâbe'ye ilk gelecek kişiyi beklemeye başladılar. Bir süre sonra Kâbe'nin avlusundan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) girdiğini görünce herkes büyük bir sevinç yaşadı. Çünkü Mekkeliler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilir ve adil bir kimse olduğunu çok iyi biliyorlardı. Onlar, sorunu Hz. Muhammed'e (s.a.v.) anlattılar. Peygamberimiz (s.a.v.) hemen sırtındaki hırkasını çıkarıp yere serdi ve Hacerü'l-Esved'i onun üzerine koydu. Sonra her kabileden birer temsilci seçti ve onlardan, hırkanın uçlarından tutup Hacerü'l-Esved'i yerine kadar kaldırmalarını istedi. Sonra da Hacerül-Esved'i kendi elleriyle yerine koydu. Böylece sorunu adil bir şekilde çözüme kavuşturdu. Tüm kabileler Peygamberimizin (s.a.v.) uygulamasından memnun kaldı. Bu olaya Peygamberimizin (s.a.v.) **Kâbe Hakemliği** denir.

BİLGİ KUTUSU

Peygamberimiz (s.a.v.) zamanında Beşir (r.a.) isimli sahabi, oğullarından Numan'a (r.a.) malının bir kısmını bağışladı. Bunu eşine söyledi. Eşi de "Resulullah'a haber verip onu bu işe şahit kılmadıkça ben bu yaptığına razı olmam." dedi. Bunun üzerine Beşir (r.a.), Hz. Peygamber'e (s.a.v.) geldi. "Ey Allah'ın Resulü! Oğlum Numan'a bir şeyler bağışladım, ne dersin?" dedi. **"Ey Beşir! Bu çocuğundan başka çocukların var mı?"** diye sordu. Beşir (r.a.), "Evet, var." deyince Peygamberimiz (s.a.v.), **"Bu oğluna verdiğin şekilde diğer çocuklarına da bağışta bulundun mu?**" diye sordu. Beşir, "Hayır." deyince Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), **"Beni şahit tutma! Ben adil olmayan, haksızlık olan bir işte şahitlik yapamam."** buyurdu.

(Buhârî, Hibe, 11; Müslim, Hibât, 3.)

ETKİNLİK

✎ Adaletin sağlanamadığı ve hakkın gözetilmediği bir toplumda ne gibi sorunlar yaşanır? Sınıfta tartışınız ve ulaştığınız sonuçları aşağıya yazınız.

✎ ....

....

....

6. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İNSANLARA DEĞER VERMESİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

"Sizden biriniz, kendisi için istediğini (din) kardeşi için de istemedikçe (tam anlamıyla) iman etmiş sayılmaz."

(Buhârî, İman, 7; Müslim, İman, 71.)

📖 Yukarıdaki hadisin vermek istediği mesaj nedir?

Yüce Allah (c.c.) insanı şerefli, değerli ve üstün özelliklere sahip bir varlık olarak yaratmıştır. Bununla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulmaktadır: **"Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık."**[1] Başka bir ayette de **"Biz insanı en güzel biçimde yarattık."**[2] buyrularak Allahü Teâlâ'nın (c.c.) insana ne kadar çok değer verdiği vurgulanır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de kadın erkek, yaşlı genç, zengin fakir ayrımı yapmaksızın herkese değer verirdi. İnsanlara sevgi, şefkat ve merhametle davranırdı. Başkalarının düşüncelerine, değerlerine saygı gösterirdi. Karşılaştığı kimselere selam verir, onlara güler yüzlü davranırdı. Toplumdaki yaşlı, yetim ve kimsesizleri ziyaret eder, onlarla yakından ilgilenirdi. Oyun oynayan çocukların oyununa katılır, onlarla ilgilenmeye önem verirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisinde de şöyle buyurmuştur: **"Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını bilmeyen bizden değildir."**[3]

Hz. Muhammed (s.a.v.), tutum ve davranışlarıyla insanlara değer verdiğini hissettirirdi. Örneğin kendisiyle konuşan kimsenin sözünü kesmez, ayrılana kadar ondan yüzünü çevirmezdi. Komşularını, akrabalarını ve arkadaşlarını ziyaret eder, sevinçli ve üzüntülü anlarda onların yanında olurdu. Toplumdaki fakir ve muhtaçlara yardımda bulunur, hastaları ziyaret ederdi. Kimsesizleri daima koruyup gözetirdi.

Enes bin Malik (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) insanlara verdiği değeri bir sözünde şöyle ifade etmektedir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) biriyle karşılaşıp konuşmaya başlayınca o kişi yüzünü çevirmedikçe kendisi ondan yüzünü çevirmezdi. Biri ile karşılaşıp elini tutunca adam elini bırakmadıkça elini çekmezdi. Sahabilerle otururken asla ayaklarını uzatmazdı..."[4] Peygamberimiz (s.a.v.) hayatı boyunca dini, inancı, görüşü ne olursa olsun herkese değer vermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), Medine'ye hicret ettikten sonra buradaki Yahudilerle barış içinde yaşamaya önem vermiş, onların dinine, inancına saygı göstermiştir. Yahudi komşularıyla iyi ilişkiler içinde olmuş, zaman zaman onları ziyaret etmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), her insanın değerli olduğunu örnek davranışlarıyla ortaya koymuştur.

1. İsrâ suresi, 70. ayet.
2. Tîn suresi, 4. ayet.
3. Tirmizî, Birr, 15.
4. Tirmizî, Birr, 51.

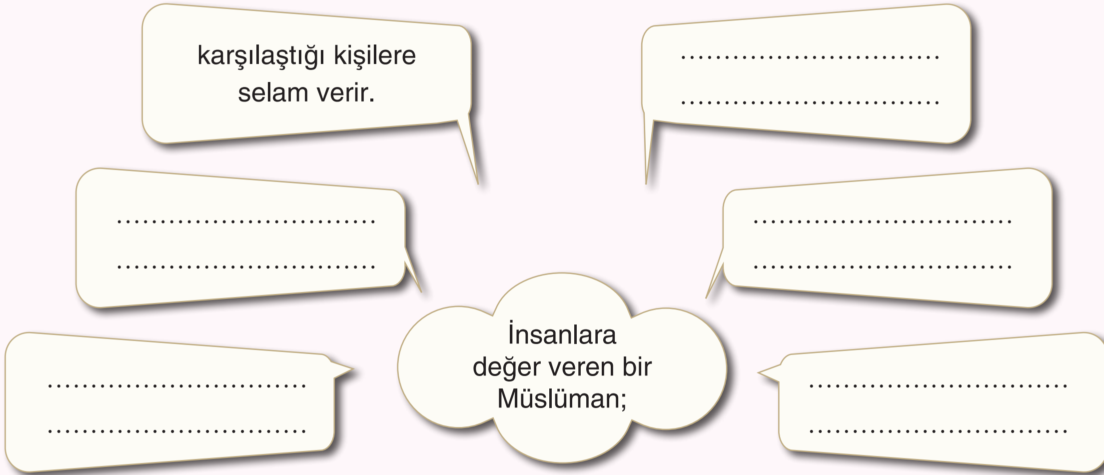
Peygamberimiz (s.a.v.) yakınlarının, komşularının ve sahabilerinin davetlerine katılmaya önem vermiş, yapılan ikramları geri çevirmemiştir. Böylece Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara değer verdiğini ortaya koymuştur. Bu konuyla ilgili olarak müminlere şöyle tavsiyede bulunmuştur: **"Sizden biriniz, bir davete çağrıldığı zaman icabet etsin."**[1]

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) sözleri, davranışları, uygulamaları, toplumsal ilişkileri vb. özellikleri ile bizim için en güzel örnektir. Onun bu özelliğine İslam kültüründe üsve-i hasene denir. Rabb'imiz (c.c.) bizlerden, Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almamızı ister. Bir ayette, **"Andolsun, Allah'ın Resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."**[2] buyurur. Bizler de Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alalım. Onun gibi dürüst, merhametli, bağışlayıcı, hak ve hukuka önem veren, başkalarının görüşlerine saygı gösteren, insanlara değer veren ve bunu ifade eden güzel ahlaklı bir insan olalım.

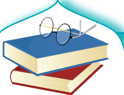

ETKİNLİK

✎ İnsanlara değer veren bir Müslüman, başkalarına nasıl davranır ve ilişkilerinde nelere dikkat eder? Aşağıdaki şemaya yazınız.

7. BİR SURE TANIYORUM: KUREYŞ SURESİ VE ANLAMI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

📖 Kureyş kabilesinin Mekke'deki konumu hakkında bilgi edininiz.

Kureyş, Mekke'nin en önemli kabilelerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu kabileye mensuptur. Kureyş suresi, Kureyş kabilesine Allah'ın (c.c.) bazı lütuflarından söz ettiği için bu adla anılmış, Mekke'de nazil olmuştur. Kur'an'ın 106. suresidir. Dört ayetten meydana gelen bu sure, namazlarda sık sık okunur.

1 Buhârî, Nikâh, 71; Ebû Davud, Et'ime 1.
2. Ahzâb suresi, 21. ayet.

Kureyşliler, Kâbe'nin bakımını ve hizmetlerini üstlendiği için hem çevre kabileler hem de krallıklar ve emirlikler tarafından büyük saygı görürlerdi. Bu sayede Şam, Yemen gibi yerlere rahatça seyahat yapar, ticaret yolculuklarına çıkarlardı. Kâbe'ye ziyaret için gelenler de onlar için önemli bir gelir kaynağıydı. Kureyş suresinde, Kureyşlilerin sahip olduğu bu gibi nimetler hatırlatılmakta ve kendilerinden, Kâbe'nin Rabb'i olan Allah'a (c.c.) kulluk etmeleri istenmektedir.

KUREYŞ SURESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لِا۪يلَافِ قُرَيْشٍۙ ﴿١﴾ ا۪يلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَٓاءِ وَالصَّيْفِۚ ﴿٢﴾
فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِۙ ﴿٣﴾ اَلَّذ۪ٓي اَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَاٰمَنَهُمْ
مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

OKUNUŞU

Bismillâhirrahmânirrahîm

Liîlâfi Kureyş. Îlâfihim rıhleteşşitâi vessayf.

Felya'budû Rabbe hâzel beyt.

Ellezî et'amehüm min cûin ve âmenehüm min havf.

ANLAMI

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlarım).

1-4. "Kureyş'e kolaylaştırıldığı, evet kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için onlar, kendilerini açlıktan doyuran ve her çeşit korkudan emin kılan bu evin (Kâbe'nin) Rabb'ine kulluk etsinler."

ETKİNLİK

✎ Kureyş suresinde verilen mesajlar nelerdir? Bunları belirleyip arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara değer verdiğini hangi davranışlarıyla ortaya koymuştur? Örneklerle açıklayınız.

2. Mekkeliler, gençliğinde Peygamberimize (s.a.v.) niçin "Muhammedü'l-Emin" unvanını vermişlerdir? Belirtiniz.

3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kararlı ve cesur bir kişiliğe sahip olması, onun zorlukları aşmasında ve İslamiyeti yaymasında nasıl bir rol oynamıştır? Bilgi veriniz.

4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakkı gözetmeye verdiği önemi örneklerle açıklayınız?

5. Kureyş suresinde nelerden söz edilmekte ve bizlere hangi mesajlar verilmektedir? Söyleyiniz.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini belirleyip işaretleyiniz.

1. Mekkeli müşrikler, İslam davasından vazgeçmesi için Peygamberimize (s.a.v.) amcası Ebu Talip aracılığıyla çeşitli tekliflerde bulunurlar. Hz. Muhammed (s.a.v.) onların bu teklifini, **"Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime koysalar yine de davamdan dönmem."** diyerek reddeder.

Bu olayda Peygamberimizin (s.a.v.) hangi temel özelliği vurgulanmaktadır?

A) İbadet etmeyi çok sevmesi
B) Cesur ve kararlı bir kişiliğe sahip olması
C) İnsanları nazik bir dille uyarması
D) Şefkatli ve merhametli olması

2. Hendek Savaşı öncesi Hz. Peygamber (s.a.v.) düşman ordusunu, şehrin içinde mi yoksa dışında mı karşılayalım diye sahabeleriyle görüş alışverişinde bulunuyordu. Bu sırada Selman-ı Farisi adlı bir sahabi, Medine'nin etrafına hendek kazılmasını ve savunma savaşı yapılmasını önerdi. Toplantı sonunda bu sahabinin görüşü hem Peygamberimiz (s.a.v.) hem de Müslümanlarca uygun bulundu.

Bu metinden, esas olarak Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılabilir?

A) Hz. Muhammed (s.a.v.) sosyal ilişkilere her zaman önem vermiştir.

B) Medine'nin etrafına hendekler kazıldığından müşriklerle yapılan son savaşa, Hendek Savaşı denilmiştir.

C) Hz. Muhammed (s.a.v.) toplumu ilgilendiren önemli konularda sahabilerle istişare yapmıştır.

D) Peygamberimiz (s.a.v.) her konuda Selman-ı Farisi'nin görüşünü almıştır.

3. Üsve-i hasene kavramı Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliğini ifade eden bir kavramdır?

A) Allah'ın (c.c.) peygamberi olmasını
B) İnsanlar için en güzel örnek olmasını
C) Peygamberliğinin evrensel olmasını
D) Kureyş kabilesine mensup olmasını

4. Sıdk kavramı, peygamberlerin hangi özelliğini ifade etmektedir?

A) Tebliğ göreviyle sorumlu olmalarını
B) Her türlü günahtan uzak olmalarını
C) Doğru sözlü olmalarını
D) Akıllı ve zeki olmalarını

C) Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Allah Resulü (s.a.v.), güzel ahlakı ve erdemli davranışlarıyla bizim için en güzel örnektir.

2. (....) Resulullah (s.a.v.) kendine ve Müslümanlara düşmanlık eden Mekkeli müşrikleri bağışlamamıştır.

3. (....) Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatı boyunca hakkı gözeten, adaletle hükmeden bir insan olmuştur.

4. (....) Peygamberimize (s.a.v.) "Muhammedü'l-Emin" unvanı, peygamberlikle görevlendirildikten sonra Allah (c.c.) tarafından verilmiştir.

5. (....) İstişare, insanın yapacağı işlerde hataya düşmesine engel olur ve onun doğru karar vermesini sağlar.

6. (....) Kureyş suresi altı ayettir.

7. (....) Kureyş suresi, Kur'an-ı Kerim'in 106. suresidir.

Ç) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun sözcüklerle tamamlayınız.

Hz. Ali'ye (r.a.)	istişare	örnektir	rahmet
adaletle	kararlı	sabırlı	lanetçi

1. Peygaberimiz (s.a.v.) söz, davranış ve uygulamalarıyla bizim için en güzel ....

2. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde, **"Yer ve gök** .... **ayakta durmaktadır."** buyurmuştur.

3. Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret ederken yanında bulunan Mekkelilerin emanet mallarını .... teslim etmiştir.

4. Allah Resulü (s.a.v.) gerek kendi hayatıyla ilgili konularda gerekse İslam'ı anlatırken karşılaştığı zorluklarda her zaman .... ve .... olmuştur.

5. .... başta insanlar olmak üzere tüm varlıklara karşı sevgi, şefkat ve merhamet göstermek demektir.

6. Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurmaya, uzmanlarla görüş alışverişinde bulunmaya, başkalarına danışmaya .... denir.

7. Peygamberimiz (s.a.v.), kendisinin .... olarak değil, âlemlere rahmet olarak gönderildiğini belirtmiştir.

5. ÜNİTE

KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'in indiriliş süreci hakkında bir araştırma yapınız.
2. Sünnet kavramı hakkında bir araştırma yapınız.
3. Kur'an-ı Kerim'den, anne-babaya iyi davranmayı ve fakirlere yardım etmeyi konu alan birer ayet bularak defterinize yazınız.
4. **"Şüphesiz ki bu Kur'an en doğru yola iletir, iyi davranışlarda bulunan müminlere, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler."** (İsrâ suresi, 9. ayet.) ayetinde verilmek istenen mesaj nedir? Düşüncelerinizi defterinize yazınız.
5. Kur'an-ı Kerim mealinden, Hz. Nuh'u (a.s.) konu alan üç ayet bularak bunları sınıfınızda okuyunuz.

1. İSLAM DİNİNİN TEMEL KAYNAKLARI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

📖 Kur'an-ı Kerim'de yer alan konular hakkında neler biliyorsunuz?

Yüce Allah (c.c.), insanları doğru yola iletmek, onlara ilahi hakikatleri bildirmek için tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. Hz. Âdem'den (a.s.) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar gönderilen peygamberlerin gerçek sayısını sadece Rabb'imiz (c.c.) bilir. Allahü Teâlâ, gönderdiği peygamberlerden bazılarına kutsal kitaplar indirmiştir. Hz. Musa (a.s.), Hz. Davud (a.s.), Hz. İsa (a.s.) ve Hz. Muhammed (s.a.v.) kendisine ilahi kitap gönderilen peygamberlerdir.

Rabb'imiz (c.c.) insanları yaratıp tek başlarına bırakmamıştır. O, insanın maddi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, dünya üzerinde rahatça yaşayabilmesi için pek çok nimet yaratmıştır. Hava, su, meyveler, sebzeler, denizlerde ve karada yaşayan çeşit çeşit hayvanlar bizler için yaratılan nimetlerden bazılarıdır. Hiç şüphesiz, Allah'ın (c.c.) yarattığı bu gibi nimetler olmasaydı bizler hayatımızı sürdüremezdik. O hâlde verdiği nimetler için Yüce Allah'a (c.c.) ne kadar şükretsek azdır.

ETKİNLİK

"Bu (Kur'an), insanlar için bir açıklama, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için bir hidayet ve bir öğüttür."

(Âl-i İmrân suresi, 138. ayet.)

"Biz bu kitabı sana sırf hakkında ihtilafa düştükleri şeyi insanlara açıklayasın ve iman eden bir topluma da hidayet ve rahmet olsun diye indirdik."

(Nahl suresi, 64. ayet.)

✎ Yukarıdaki ayetler, Kur'an-ı Kerim'in hangi özelliklerini ön plana çıkarmaktadır? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Allah (c.c.); bizlere akıl ve irade vermiş, kendisine inanıp ibadet etmemizi istemiş, gönderdiği peygamberler aracılığıyla da bizlere yol göstermiştir. Yüce Allah'ın (c.c.) insanlara yol göstermek amacıyla gönderdiği son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.), son ilahi kitap ise Kur'an-ı Kerim'dir. Bizler Kur'an-ı Kerim'in, Allah'ın (c.c.) sözü olduğunu bilir, onun içindeki ilkeleri okuyup anlamaya, hayatımızda uygulamaya önem veririz.

Dinimizin temel kaynağından biri olan Kur'an-ı Kerim'i okumaya önem vermeliyiz.

Kur'an-ı Kerim, 610 yılının Ramazan ayında, Kadir Gecesi'nde indirilmeye başlamıştır. Bu mübarek kitabın indirilişi aşama aşama gerçekleşmiş ve yaklaşık 23 yıl devam etmiştir. 632 yılında, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından bir süre önce Kur'an-ı Kerim tamamlanmıştır.

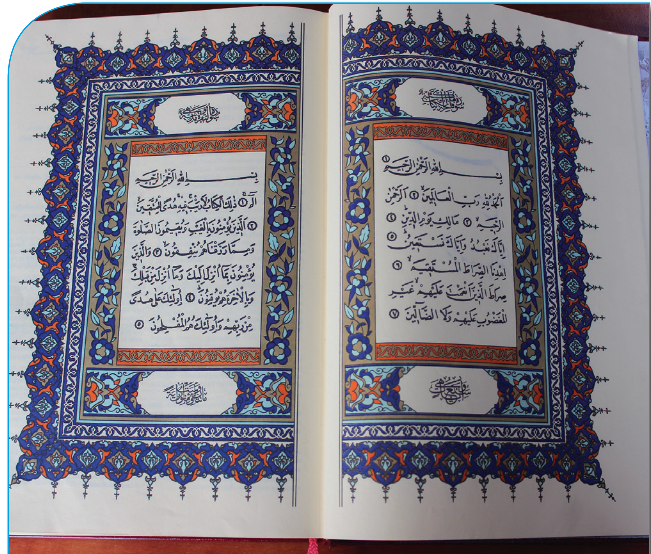
Kur'an-ı Kerim Fâtiha suresiyle başlayıp Nâs suresiyle sona erer. Yüce kitabımızda 114 sure ve yaklaşık 6666 ayet vardır. Kur'an'ın en uzun suresi Bakara, en kısa suresi ise Kevser suresidir. Bakara suresi 286 ayetten meydana gelir. Kevser suresi ise 3 ayettir. Sureler birbirinden besmelelerle ayrılır. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda vahyedilen ilk ayetler "İkra!" yani "Oku!" emriyle başlamaktadır.

AYET YORUMLAYALIM

"Elif Lâm Râ. (Bu Kur'an), Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, yani her şeye galip (ve) övgüye layık olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır."

(İbrahim suresi, 1. ayet.)

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın (c.c.) gönderdiği son din olan İslamiyetin birinci ana kaynağıdır. İslam dininin inanç, ibadet ve ahlakla ilgili esasları en doğru şekilde Kur'an'dan öğrenilir. Kur'an-ı Kerim, İslam'ın bireysel ve toplumsal hayata yönelik hükümlerini de açıklar. Nelerin helal, nelerin haram olduğu konusunda en doğru bilgileri bize Kur'an öğretir. Yüce kitabımız, hayatımızı sürdürürken uymamız gereken ilkelerin neler olduğunu, haber verir. Bizlere dünyada ve ahirette mutlu, huzurlu bir yaşamın yollarını gösterir. Bütün bu sebeplerle İslam'ı doğru bir şekilde öğrenmek, anlamak ve yaşamak için öncelikle Kur'an-ı Kerim'i okumaya önem vermemiz gerekir.

Kur'an-ı Kerim'in ilk iki sayfası

Kur'an-ı Kerim'den sonra dinimizin ikinci temel kaynağı sünnettir. **Sünnet,** sözlükte; yol, âdet, gidişat, huy, karakter, mizaç, hâl, tavır, davranış anlamlarına gelir. İslami bir kavram olarak ise sünnet; Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, davranışları ve sahabilerinin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylaması demektir.[1]

Kur'an-ı Kerim Hz. Peygamber'e (s.a.v.) vahyedilmiştir. Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan, uygulayan, bütün hayatını Kur'an'ın emirleri doğrultusunda düzenleyen en güzel örnek de Hz. Peygamber'dir (s.a.v.). O hâlde bizler de Kur'an-ı Kerim'i anlamak, onun emirlerini daha iyi uygulamak, yasaklarından kaçınmak için Hz. Peygamber'i (s.a.v.) örnek alalım.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 438.

Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetini dikkate almadan Kur'an'ı doğru anlamak ve İslam'ı hakkıyla yaşamak mümkün değildir. Çünkü sünnet, kapalılık içeren, anlaşılması zor olan ayetler hakkında açıklamalar yapar. Kur'an-ı Kerim'deki emirleri, yasakları, haramları ve hellalleri açıklar. Abdest, namaz, oruç, hac, zekât, kurban vb. ibadetlerin ne zaman ve nasıl yapılacağına ilişkin ayrıntılı bilgiler verir. Kur'an-ı Kerim'de bu gibi ibadetler emredilir. Ancak yüce kitabımızda, ibadetlerin yapılışıyla ilgili ayrıntılara girilmez. Müslümanlar, bu gibi konularla ilgili ayrıntıları Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetinden öğrenebilirler.

HADİS YORUMLAYALIM

"Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiştir..."

(Müslim, İmâre, 33.)

Hz. Peygamber (s.a.v.), Kur'an'da emredilen namaz ibadetinin hangi vakitlerde ve nasıl kılınacağını hem sözleriyle hem de uygulamalarıyla Müslümanlara öğretmiştir. Bir hadisinde, **"Namazı benden gördüğünüz şekilde kılın."**[1] buyurmuştur. Allah Resulü (s.a.v.) abdestin nasıl alınacağını, hangi durumlarda bozulacağını, kurbanın hangi hayvanlardan kesileceğini, fitrenin ne zaman verileceğini vb. konuları Müslümanlara açıklamıştır. Diğer ibadetlerle ilgili ayrıntılı bilgiler de Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinde açıklanır.

Sünnet bize ibadetlerle ilgili bilgiler verir.

ETKİNLİK

"Sözlerin en güzeli Allah'ın kitabıdır. Rehberliğin en güzeli ise Muhammed'in rehberliğidir."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 3, s. 320.)

"Size iki şey bırakıyorum, onlara sımsıkı sarıldığınız sürece yolunuzu şaşırmayacaksınız: Allah'ın kitabı ve Peygamberi'nin sünneti. "

(Malik b. Enes, Muvatta, Kader, 3.)

✎ Yukarıdaki hadisleri Kur'an ve sünnetin hayatımızdaki önemi açısından değerlendiriniz.

1. Buhârî, Ezan, 18.

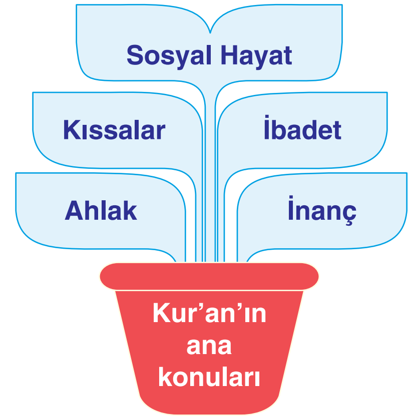
2. KUR'AN-I KERİM'İN ANA KONULARI

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

İslam dininin inanç esasları ve dinimizde emredilen temel ibadetler hakkında neler biliyorsunuz?

Kur'an-ı Kerim, insanın dünyada ve ahirette mutlu yaşamasını sağlamak; ona iyiyi, doğruyu, güzeli, hak ve hakikati göstermek üzere Allah (c.c.) tarafından indirilmiş mübarek bir kitaptır. Yüce kitabımızda birçok konudan söz edilir. Bunların başlıcaları inanç, ibadet, ahlak, kıssalar ve sosyal hayattır.

İnanç

Yüce kitabımız Kur'an'da yer alan temel konulardan biri inançtır. Bu sebeple Kur'an'da İslam dininin inanç esaslarıyla ilgili birçok ayet yer alır. Kur'an-ı Kerim'de özellikle Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliği üzerinde önemle durulur. Allah'ın (c.c.) bir olduğu, eşinin, benzerinin ve dengininin bulunmadığı inancına tevhit inancı denir. Tevhit, Kur'an'ın temel konularından biridir. Kur'an'da evreni ve tüm varlıkları Allah'ın (c.c.) yarattığı, onun eşinin ve benzerinin olmadığı vurgulanır. Bununla ilgili olarak İhlâs suresinde şöyle buyrulur: **"De ki: O Allah birdir. Allah sameddir. O doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur."**[1] Başka bir ayette de **"Sizin ilahınız tek bir ilahtır. Ahirete inanmayanların kalpleri bunu inkâr etmekte, kendileri de büyüklük taslamaktadırlar."**[2] buyrularak Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığı ve ahirete iman edilmesi gerektiği vurgulanır.

Kur'an-ı Kerim'de yüce dinimizin inanç esaslarının neler olduğu açık bir şekilde bildirilir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **"Peygamber Rabb'i tarafından kendisine indirilene iman etti. Müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayrım yapmayız... dediler."**[3]

ETKİNLİK

"Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberi'ne, Peygamberi'ne indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkar ederse tam manasıyla sapıtmıştır."

(Nisâ suresi, 136. ayet.)

Yukarıdaki ayeti, İslam dininin inanç esasları açısından sınıfınızda yorumlayınız.

1. İhlas suresi, 1-4. ayetler.
2. Nahl suresi, 22. ayet.
3. Bakara suresi, 285. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de, Allah'a (c.c.) imanla birlikte diğer inanç esasları ile ilgili de birçok ayet yer alır. Kutsal kitabımızın çeşitli ayetlerinde meleklere, ilahi kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe vb. inanç esaslarına inanılması gerektiği belirtilir. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulur: **"Onlar sana indirilene de senden önce indirilene de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar"**[1]

Kur'an, kâinatı ve bütün güzellikleri Allah'ın (c.c.) yarattığını belirtir.

Her Müslüman, Kur'an-ı Kerim'de bildirilen esaslara gönülden inanır. Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine, peygamberlerine, kutsal kitaplarına, meleklerine, ahiret gününe, kaza ve kadere iman eder. İslam'ın inanç esaslarını bir bütün olarak görür. İnanç esasları arasında hiçbir ayrım yapmaz. **"... Yoksa siz kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? İçinizden bu şekilde davranan birinin dünya hayatındaki cezası ancak rezil rüsva olmaktır; kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine itilirler. Allah sizin yapmakta olduğunuzdan habersiz değildir."**[2] ayetinde yapılan uyarıyı dikkate alır.

AYET YORUMLAYALIM

"Ey insanlar! Resul, size Rabb'inizden gerçeği getirdi (Bunda şüphe yoktur.). Şu hâlde kendi iyiliğinize olarak (ona) iman edin. Eğer inkâr ederseniz, göklerde ve yerde ne varsa şüphesiz hepsi Allah'ındır (Onun sizin inanmanıza ihtiyacı yoktur.). Allah geniş ilim ve hikmet sahibidir."

(Nisâ suresi, 170. ayet.)

İbadet

Âlemlerin Rabb'i olan Yüce Allah (c.c.) insana üstün özellikler vermiş ve yeryüzünde onun için birçok nimet var etmiştir. Buna karşılık insan da yaratıcısına şükretmeli, Rabb'ine (c.c.) karşı kulluk görevini yerine getirmeli ve ona ibadet etmelidir. Bu konuda Kur'an'da, **"(Allah) göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin Rabb'idir. Şu hâlde, O'na ibadet et ve O'na ibadet etmede sabırlı ol..."**[3] buyrulur.

1. Bakara suresi, 4. ayet.
2. Bakara suresi, 85. ayet.
3. Meryem suresi, 65. ayet.

İbadet kavramı sözlükte saygı göstermek, itaat etmek, kullukta bulunmak, tapmak vb. anlamlara gelir. Dinî terim olarak ise Yüce Allah'ın (c.c.) emrettiklerini yapıp yasakladıklarından kaçınmaya ibadet denir. İbadet insanın en önemli görevidir ve yaradılış gayesidir. Bu durum bir ayette, **"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."**[1] buyrularak belirtilir.

Kur'an, Müslümanları Allah'a (c.c.) ibadet etmeye yönlendirir ve ibadetler hakkında bilgiler verir.

Kur'an-ı Kerim'de üzerinde en çok durulan konulardan biri de ibadettir. Kur'an, dinimizde yer alan ibadetler konusunda bizlere bilgiler vermektedir. Namaz kılmanın, oruç tutmanın, zekât vermenin ve hacca gitmenin Müslümanlara farz olduğunu bildirmektedir. Örneğin namazla ilgili olarak bir ayette, **"...Namazı dosdoğru kılın; çünkü namaz müminler üzerine vakitleri belli bir farzdır."**[2] buyrulmaktadır. Bir başka ayette ise orucun farz oluşu ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır: **"Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı..."**[3] Tevbe suresinin 60. ayetinde ise yoksul, düşkün, yolda kalmış, borçlu vb. kişilere zekât verilmesi emredilmektedir. Kur'an'da sadaka, dua, kurban vb. ibadetler hakkında da bilgi verilmektedir. İbadetlerin ihlasla ve sadece Allah (c.c.) için yapılması gerektiği hatırlatılmaktadır. Bir ayette, **"Ey Muhammed!) Şüphesiz biz o kitabı sana hak olarak indirdik. Öyle ise sen de dini Allah'a has kılarak ona kulluk et."**[4] buyrulmaktadır.

Bizler dinimizin emrini yerine getirelim. Yüce Rabb'imize (c.c.) gösterişten uzak, samimi bir şekilde ibadet edelim. Namazımızı kılmaya, orucumuzu tutmaya özen gösterelim. Yoksullara ve kimsesizlere yardım edelim. Daima iyi ve güzel davranışlarda bulunalım. Dinimizin emrettiği güzel davranışların dinimizde salih amel ve ibadet olarak değerlendirildiğini unutmayalım.

1. Zariyât suresi 56. ayet.
2. Nisâ suresi, 103. ayet.
3. Bakara suresi, 183. ayet.
4. Zümer suresi, 2. ayet.

ETKİNLİK

"(Resulüm!) Sana vahyedilen kitabı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar."

(Ankebût suresi, 45. ayet.)

"Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin."

(Bakara suresi, 43. ayet.)

✎ Yukarıdaki ayetler, namaz ibadetinin önemi konusunda size neler düşündürmektedir? Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ahlak

Kur'an-ı Kerim'de yer alan temel konulardan biri de ahlaktır. Kur'an'ın pek çok ayetinde sık sık ahlaki ilkelere vurgu yapılır. İnsanların iyi ve güzel davranışlarda bulunması istenir. Örneğin bir ayette, **"Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez."**[1] buyrulur. Kur'an'da kötü davranışlardan, çirkin işlerden de uzak durulması emredilir. Bireye ve topluma zarar veren kötülükler yasaklanır.

AYET YORUMLAYALIM

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Resulü'ne itaat ederse muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır."

(Ahzâb suresi, 70-71. ayetler.)

İslam dini insanların barış, huzur ve güven içinde, mutlu bir şekilde yaşamasını amaçlar. Bunun gerçekleşmesi için de ahlaki kurallara uyulmasını emreder. İnsanlara dürüst, iyiliksever, alçak gönüllü ve büyüklere saygılı olmayı öğütler. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **"Biz, insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu! Onun (anne karnında) taşınması ve sütten kesilme süresi (toplam olarak) otuz aydır..."**[2] Başka bir ayette de şu ifadeler yer alır: **"Rahman'ın (has) kulları onlardır ki yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selam!' derler (geçerler)."**[3]

Kur'an-ı Kerim'de, müminlerin güzel ahlaklı olması gerektiği belirtilir. Mü'minûn suresinde, müminlerin özelliklerinden bahsedilirken şöyle buyrulur: **"Müminler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler. Onlar ki zekâtı verirler ve onlar ki iffetlerini korurlar... Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler."**[4]

1. Nisâ suresi, 36. ayet.
2. Ahkâf suresi, 15. ayet.
3. Furkân suresi, 63. ayet.
4. Mü'minûn suresi, 1-8. ayetler.

AYET YORUMLAYALIM

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar; namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!"

(Bakara suresi, 177. ayet.)

Kur'an-ı Kerim; yalan söylemek, hile ve hırsızlık yapmak, kin gütmek, dedikodu etmek, iftira atmak gibi kötü davranışları yasaklar. Nitekim bir ayette, **"...Yalan sözden sakının."**[1] buyrulur. Bir başka ayette ise **"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."**[2] ifadeleri yer alır.

ETKİNLİK

"Biz insana, ana babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir... Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük) bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir."

(Lokman suresi, 14 ve 16-17. ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetlerde verilmek istenen mesajlar nelerdir? Maddeler hâlinde yazınız.

✎ ....

....

....

....

....

....

Bizler, dinimizin emrettiği ahlaki ilkelere uyalım. Büyüklerimize saygıyla, küçüklerimize de sevgi ve şefkatle yaklaşalım. Daima doğru sözlü ve dürüst olalım. Başkalarının inancına ve düşüncesine saygı gösterelim. İnsanlarla konuşurken güzel söz söyleyelim. Kötü, çirkin söz ve davranışlardan kaçınalım. Böyle yaparsak hem Rabb'imizin (c.c.) sevgisini ve rızasını kazanırız hem de toplumda sevilir ve sayılırız.

1. Hac suresi, 30. ayet.
2. Nahl suresi, 90. ayet.

ETKİNLİK

Kur'an'ın emir, yasak ve öğütlerine uymaya önem veren güzel ahlaklı bir insandan hangi davranışlar beklenir? Aşağıdaki şemaya yazınız.

Kur'an ahlakına sahip bir Müslüman;

....
....

....
....

....
....

....
....

doğru sözlü olmalıdır.

....
....

Sosyal Hayat

Kur'an-ı Kerim'de sosyal hayata ilişkin ilke ve düzenlemeler de önemli bir yer tutar. Buna muamelat denir. **Muamelat;** İslam dininin alışveriş, evlilik, boşanma, aile hayatı, miras, vasiyet, suçlara öngörülen cezalar vb. konuları ele alan bölümüdür.[1]

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, toplumsal ilişkileri düzenlemeyi amaçlayan birçok emir, yasak ve öğüt yer alır. Mesela Kur'an, toplumsal ilişkilerde önemli bir yer tutan alışverişle ilgili birçok temel ilke ortaya koyar. Kur'an, insanları çalışıp helal yoldan rızık elde etmeye yönlendirir. İnsanları birbirlerine karşı dürüst olmaya çağırır. Dinimiz her türlü haksız kazancı yasaklar. Hırsızlığı, faizi, rüşveti, insanları aldatmayı, ölçü ve tartıda hile yapmayı haram sayar. Bir ayette şöyle buyrulur: **"...Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır..."**[2] Başka bir ayette de **"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hâli müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin..."**[3] ifadesi yer alır. İsrâ suresinde yer alan bir ayette ise insanlara şöyle öğüt verilir: **"Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın. Bu daha hayırlı, sonuç bakımından daha güzeldir."**[4]

1. bk. Dinî Terimler sözlüğü, s. 242.
2. Bakara suresi, 275. ayet.
3. Nisâ suresi, 29. ayet.
4. İsrâ suresi, 35. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

"Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken insanların mallarından bir kısmını haram yollardan yemeniz için o malları hâkimlere (idarecilere veya mahkeme hâkimlerine) vermeyin."

(Bakara suresi, 188. ayet.)

Kur'an-ı Kerim'de aile ile ilgili ayetler de yer alır. Yüce kitabımız, aile kurumuna, aile bireylerinin görev ve sorumluluklarına önem verir. Aile fertlerinin birbiriyle iyi geçinmesini ister. Örneğin bir ayette evlatlara şöyle öğüt verilir: **"Rabb'in sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara 'Of!' bile deme; onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle."**[1] Başka bir ayette de **"Ey iman edenler!.. Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız (biliniz ki) Allah'ın, hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz..."**[2] buyrulur. Böylece ailede eşlerin birbirine karşı iyi davranması, anlayışlı olması gerektiği hatırlatılır.

Dinimiz, aile bireylerinin birbirini sevmesine ve iyi ilişkiler içinde olmasına önem veriri

Yüce kitabımız Kur'an; toplumsal ilişkilerin sevgi, saygı, adalet, merhamet, bağışlama gibi ilkelere dayalı olarak yürütülmesini ister. Örneğin bir ayette, başkalarının evine girerken izin istenmesini ve selam verilmesini buyurur. Bir ayette şu ifadeler yer alır: **"Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor."**[3] Başka bir ayette de **"Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın..."**[4] buyrularak başkalarıyla ilişkilerimizde dikkat etmemiz gereken baz ilkeler hatırlatılır.

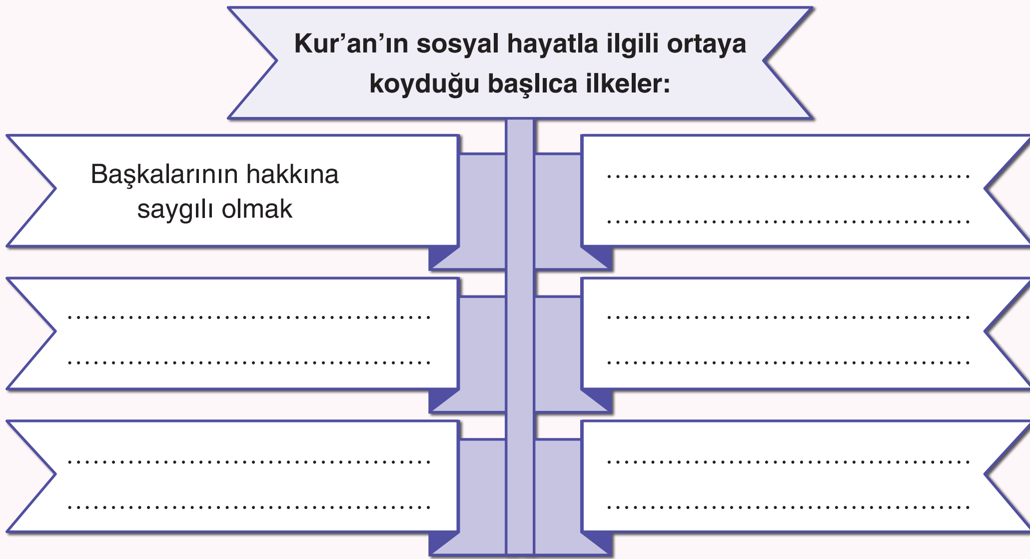
1. İsrâ suresi, 23. ayet.
2. Nisâ suresi, 19. ayet.
3. Nûr suresi, 27. ayet.
4. Hucurât suresi, 12. ayet.

Toplumsal hayatın barış ve huzur içinde devam etmesinde adaletin önemli bir yeri vardır. İşte Kur'an'ın üzerinde önemle durduğu konulardan biri de adalettir. Kur'an, insanlardan adalete önem vermelerini, tutum ve davraşlarında haksızlıktan kaçınmalarını ister. Adaleti yanıltacak yalancı şahitlik gibi kötü davranışlardan sakınılmasını emreder. Yakınlarımız aleyhine bile olsa adaletten ayrılmamamızı buyurur. Bir ayette şu ifadeler yer alır: **"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, büker (doğru şahitlik etmez) yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır."**[1]

ETKİNLİK

Aşağıdaki şemaya, Kur'an'ın sosyal hayatla ilgili ilkelerine örnekler yazınız.

Kıssalar

Kur'an-ı Kerim'de inanç esasları, ibadetler ve ahlaki ilkelerle birlikte kıssalar da önemli bir yer tutar. **Kıssa;** Kur'an-ı Kerim'deki, geçmiş peygamberler ve toplumlar hakkında anlatılan ibret verici olaylara denir.[2] Yüce Allah (c.c.), her topluma bir peygamber göndermiş, böylece kullarına doğru yolu göstermiştir. Rabb'imiz (c.c.), bu peygamberlerden bazılarının isimleri, hayat hikâyeleri ve mücadeleleri hakkında yüce kitabımızda bilgiler vermiştir. Bu konuyla ilgili olarak bir ayette şöyle buyurmuştur: **"Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var..."**[3] Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlerin hak dini yayma mücadelelerini anlatmıştır. Bu yolda karşılaştıkları zorlukları, çektikleri sıkıntıları, uğradıkları baskıları insanlara haber vermiştir.

1. Nisâ suresi, 135. ayet.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 274.
3. Mü'min suresi, 78. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlerin ve toplumların kıssasının anlatılmasından maksat, insanlara tarihî bilgi vermek değildir. Aksine bu kıssaların anlatılmasından amaç, geçmişte yaşananlardan ders alınmasını sağlamaktır. Kur'an-ı Kerim'de yer alan kıssalar, insanlara dinî ve ahlaki ilkeleri hatırlatmakta, bunlara uymanın önemini kavratmayı amaçlamaktadır. Kıssalar, içerdiği mesajlarla Allah'ın (c.c.) bildirdiği hak yola uymanın ve peygamberlerin gösterdiği yoldan gitmenin önemini vurgulamaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Hz. Âdem (a.s.), Hz. Nuh (a.s.), Hz. Hud (a.s.), Hz. Salih (a.s.), Hz. Yusuf (a.s.), Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İsmail (a.s.), Hz. Musa (a.s.), Hz. İsa (a.s.) Kur'an-ı Kerim'de kıssası ve tevhit mücadelesi anlatılan peygamberlerden bazılarıdır.

Nûh Sûresi

Mekke döneminde inmiştir. 28 âyettir. Sûrede başlıca, Nûh peygamberin mücadeleleri ve Nûh Tufanı konu edilmektedir. Sûre, adını konusundan almıştır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah´ın adıyla

Şüphesiz biz Nûh'u, kavmine, "Kendilerine elem dolu bir azap gelmeden önce kavmini uyar" diye peygamber olarak gönderdik. (1) Nûh şöyle dedi: "Ey kavmim! Şüphesiz, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım." (2) "Allah'a ibadet edin. Ona karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah'ın belirlediği vakit gelince ertelenmez. Keşke bilseydiniz." (3-4) Nûh şöyle dedi: "Ey Rabbim! Gerçekten ben kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim." (5) "Fakat benim davetim ancak onların kaçışını artırdı." (6) "Kuşkusuz sen onları bağışlayasın diye kendilerini her davet edişimde parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler,

سُورَةُ نُوحٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّج۪يمِ

اِنَّٓا اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِه۪ٓ اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ اَل۪يمٌ (١) قَالَ يَا قَوْمِ اِنّ۪ي لَكُمْ نَذ۪يرٌ مُب۪ينٌۙ (٢) اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ
وَاتَّقُوهُ وَاَط۪يعُونِۙ (٣) يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ
مُسَمًّىۜ اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَٓاءَ لَا يُؤَخَّرُۢ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٤) قَالَ رَبِّ
اِنّ۪ي دَعَوْتُ قَوْم۪ي لَيْلًا وَنَهَارًاۙ (٥) فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَٓاء۪ٓي اِلَّا فِرَارًا (٦)
وَاِنّ۪ي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُٓوا اَصَابِعَهُمْ ف۪ٓي اٰذَانِهِمْ
وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَاَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًاۚ (٧) ثُمَّ اِنّ۪ي
دَعَوْتُهُمْ جِهَارًاۙ (٨) ثُمَّ اِنّ۪ٓي اَعْلَنْتُ لَهُمْ وَاَسْرَرْتُ لَهُمْ اِسْرَارًاۙ (٩)

Kur'an'da kıssası anlatılan peygamberlerden biri de Hz. Nuh'tur (a.s.).

Kur'an kıssaları, peygamberlerin bildirdiği ilkelerden uzaklaşmanın, doğru yoldan sapmanın, Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına uymamanın, kötülük yapmanın, haksızlıkta ısrar etmenin insanı felakete sürükleyeceğini örneklerle anlatmaktadır. Peygamberleri yalanlayan, yanlış inançlara yönelen, kötülükte ısrar eden toplumların Allah (c.c.) tarafından nasıl cezalandırıldığını haber vermektedir. Böylece kıssalar, geçmişte yaşanan olumsuzluklardan ders alınmasını amaçlamakta; insanlara inançlı, ahlaklı, erdemli bir hayat sürdürmenin önemini öğretmektedir.

AYET YORUMLAYALIM

"Andolsun ki onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır. Kur'an uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi ayrı ayrı açıklayan ve inanan bir toplum için de bir yol gösterici ve bir rahmettir."

(Yusuf suresi, 111. ayet.)

ETKİNLİK

Kur'an-ı Kerim'de anlatılan peygamber kıssalarından birini seçerek o kıssa hakkında araştırma yapınız. Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayız.

- Kıssa hangi peygamberi konu edinmektedir?
- Bu peygamber hangi topluma gönderilmiştir?
- Peygamberin gönderildiği toplumda ne gibi kötülükler yaygındı?
- Peygamber, gönderildiği topluma ne gibi öğütler vermiş, hangi uyarıları yapmıştır?
- İnsanlar, Allah'ın (c.c.) peygamberine nasıl tepki göstermişlerdir?
- Kıssanın sonunda neler olmaktadır?
- Bu kıssadan çıkarılabilecek mesajlar nelerdir?

3. KUR'AN-I KERİM'İN TEMEL ÖZELLİKLERİ

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

Kur'an-ı Kerim niçin indirilmiştir? Onu niçin okuyup anlamaya çalışmalıyız?

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bizlerin uyması gereken birçok emir, yasak, öğüt, uyarı ve ilke yer alır. Müslüman olan kişiler de Kur'an'ın emir ve öğütlerine uymakla yükümlüdürler. İnancımıza göre Kur'an, insanların dünyada rahat ve huzurlu bir şekilde yaşamasını, ahirette ise ebedî mutluluğa kavuşmasını amaçlar. Ancak bunun gerçekleşmesi için her Müslüman, Kur'an-ı Kerim'i okumalı, anlamalı, onun ayetlerini hayatında uygulamaya çalışmalıdır.

BİLGİ KUTUSU

Kur'an-ı Kerim'in bazı özellikleri vardır. Bunlardan biri de yüce kitabımızın; iyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı, iman ile küfrü, helal ile haramı birbirinden ayırmasıdır. Bu özelliği sebebiyle Kur'an'a verilen isimlerden biri de Furkan'dır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 135.)

Kur'an İyiye, Doğruya ve Güzele Yönlendirir, Kötülüklerden Sakındırır

Kur'an-ı Kerim, toplumda iyiliklerin çoğalmasını, kötülüklerin de azalmasını amaçlar. Bunun için de insanları iyi, doğru ve güzel davranışlara yönlendirir. Örneğin Yüce Allah (c.c.) bizlerden doğru söylememizi, güvenilir bir kişi olmamızı, yoksullara yardım etmemizi, hayır işlerinde yarışmamızı, insanlarla iyi geçinmemizi, komşu ve akrabalara iyilikte bulunmamızı ister. Bir ayette Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve onun şahsında tüm müminlere şöyle emredilir: **"(Ey Muhammed!) Bundan dolayı sen çağrıya devam et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heva ve heveslerine uyma..."**[1] Başka bir ayette de şu öğütler yer alır: **"Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir."**[2]

1. Şûrâ suresi, 15. ayet.
2. Â'râf suresi, 199. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

"O hâlde sen, akrabaya, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu, en iyisidir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."

(Rûm suresi, 38. ayet.)

Kur'an-ı Kerim verdiğimiz sözde durmamızı, yalan ve hileden kaçınmamızı; içki, kumar, dedikodu vb. kötü davranışlardan uzak durmamızı ister. Bu gibi davranışların hem bireye hem de topluma zararlı olduğunu bildirir. Örneğin Rabb'imiz (c.c.) yalan söylemekten kaçınmamızı emreden bir ayette şöyle buyurur: **"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır."**[1]

Kur'an-ı Kerim bizleri güzel davranışlara yönlendirir.

Rabb'imiz (c.c.) bizlerden gizli ve açık her türlü kötülükten uzak durmamızı ister. Bir ayette şöyle buyurur: **"De ki: Gelin Rabb'inizin size neleri haram kıldığını okuyayım: Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin -sizin de onların da rızkını biz veririz-; kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız."**[2]

AYET YORUMLAYALIM

"Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğer kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi karalamayın, birbirinizi (kötü) lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır! Kim de tövbe etmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir."

(Hucurât suresi, 11. ayet.)

Kur'an'da insanlara şöyle öğüt verilir: **"Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya hakkını ver fakat saçıp savurma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabb'ine karşı çok nankörlük etmiştir. Eğer Rabb'inden umduğun bir rahmeti istemek için onlardan yüz çevirecek olursan o zaman onlara yumuşak bir söz söyle. Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun."**[3] Bütün bunlar, Kur'an'ın bizleri iyiye ve güzele yönlendirdiğini, kötülüklerden de sakındırdığını gösteren örneklerdir.

1. Saff suresi, 2-3. ayetler.
2. En'âm suresi, 151. ayet.
3. İsrâ suresi, 26-29. ayetler.

ETKİNLİK

✎ Aşağıda boş bırakılan yerlere, Kur'an'da emredilen iyi davranışlara ve yasak kılınan kötü davranışlara örnekler yazınız.

Kur'an'da emredilen iyi ve güzel davranışlar:	Kur'an'da yasaklanan kötü davranışlar:
....	....
....	....
....	....
....	....

Kur'an Açıklar ve Yol Gösterir

Yüce Allah (c.c.) sonsuz kudret sahibidir. Evreni ve evrendeki her şeyi mükemmel bir şekilde yaratan, yarattığı varlıkları koruyup gözeten, her şeyi işiten ve gören odur. Rabb'imiz (c.c.) sonsuz ilim sahibidir. Her şeyin gerçek sebebini bilen de yine Rabb'imizdir (c.c.). İşte kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim, her şeyi gören ve bilen Yüce Allah'ın (c.c.) mübarek sözlerini içerir. Kur'an'ın gönderiliş amaçlarından biri de insanlar arası ilişkileri düzenlemek, bizlere yol göstermek ve çeşitli konularda açıklamalar yapmaktır. Rabb'imiz (c.c.) bir ayette, **"Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir."**[1] buyurarak bu gerçeğe dikkat çekmiştir. Aynı konuyu dile getiren başka bir ayette ise **"Bu Kur'an ancak âlemler için bir öğüttür."**[2] buyurmuştur.

İman esaslarının neler olduğunu, Allah'a (c.c.) niçin ve nasıl ibadet edeceğimizi; yerleri, gökleri ve evreni kimin yarattığını, yaratılış gayemizin ne olduğunu bizlere Kur'an haber verir. Ahiret hayatında nelerle karşılaşacağımızı, dünya hayatında hangi ilkelere uymamız gerektiğini, dinî ve ahlaki sorumluluklarımızın neler olduğunu da Kur'an açıklar. Örneğin bizlerin yaratılış amacını açıklayan bir ayette Rabb'imiz (c.c.) şöyle buyurur: **"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler, diye yarattım."**[3] Zilzâl suresinde ise **"Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir."**[4] buyrularak insanın, yaptıklarının karşılığını göreceği haber verilir.

1. Bakara suresi, 2. ayet.
2. Sa'd suresi, 87. ayet.
3. Zâriyât suresi, 56. ayet.
4. Zilzâl suresi, 7-8. ayetler.

Kur'an-ı Kerim'de, Allah'ın (c.c.) isim ve sıfatlarına ilişikin açıklamalar da yapılır. Yüce Allah'ın (c.c.) güçlü, eşi ve benzeri olmayan, kendisinden başka hiçbir yaratıcı bulunmayan yüce bir varlık olduğu ifade edilir.

AYET YORUMLAYALIM

"O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O, Rahman'dır, Rahîm'dir. Öyle Allah'tır ki kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, selamet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir. O, yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler onundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."

(Haşr suresi, 23-24. ayetler.)

Kur'an'ı çok okumalı ve onun yol göstericiliğinden yararlanmalıyız.

Kutsal kitabımızda insan ile Allah (c.c.) arasındaki ilişkiyi konu alan çeşitli ayetler bulunur. Yüce Allah (c.c.) birçok ayette kendisine sığınıp dua etmemizi, verdiği nimetlerin değerini bilmemizi ister. Bizlere, nankörlükten kaçınmayı ve şükretmeyi öğütler. Bu konuyla ilgili bir ayette, **"Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın bana nankörlük etmeyin."**[1] buyrulur. Başka bir ayette ise **"Kullarım beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde kullarım doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler."**[2] buyrulur. Böylece Yüce Rabb'imizin (c.c.) bizlere çok yakın olduğu, dua ettiğimizde dualarımıza karşılık vereceği açıklanır. Dolayısıyla Kur'an, Allah'a (c.c.) iman, ibadet ve dua etmemiz gerektiği konusunda bizlere yol gösterir.

Kur'an, bizlere başkalarıyla ilişkilerimizde uymamız gereken kurallar ve toplumsal sorumluluklarımız konusunda da yol gösterir. Örneğin toplumsal ilişkilerde dikkat edilmesi gereken temel kurallardan biri de doğruluğu ilke edinmek ve emanetleri korumaktır. Rabb'imiz (c.c.) bu hususla ilgili bir ayette şöyle buyurur: **"...Birbirinize bir emanet bırakırsanız emanet bırakılan kimse, emaneti**

1. Bakara suresi, 152. ayet.
2. Bakara suresi, 186. ayet.

sahibine versin ve (bu hususta) Rabb'i olan Allah'tan korksun. Şahitliği, bildiklerinizi gizlemeyin. Kim onu gizlerse bilsin ki onun kalbi günahkârdır. Allah yapmakta olduklarınızı bilir."[1] Böylece Yüce Allah (c.c.), emanetlere ihanet etmemek konusunda bizleri açıkça uyarır.

AYET YORUMLAYALIM

"Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler, sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır."

(İsrâ suresi, 53. ayet.)

ETKİNLİK

"Lokman oğluna öğüt vererek şöyle demişti: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak büyük bir zülumdür... Yavrum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal tanesi büyüklüğünde olsa ve bu bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa Allah onu çıkarır ve getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır. Yavrum! Namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir. Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah hiçbir kibirleneni, övüneni sevmez. Yürüyüşünde tabii ol. Sesini alçalt..."

(Lokman suresi, 13 ve 16-19. ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetlere göre Kur'an'ın bizlere hangi konularda yol gösterdiği söylenebilir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

 ....

....

....

Kur'an-ı Kerim, dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu bildirir. Dünyadayken Allah'a (c.c.) inanıp ibadet eden, güzel ve faydalı ameller işleyen kimselerin cennetle ödüllendirileceğini haber verir. Dolayısıyla Kur'an'da ahiret hayatı, cennet ve cehennemle ilgili açıklamalar da yer alır. Mesela Allah (c.c.) bir ayette şöyle buyurur: **"İman edip salih ameller işleyenlere ise zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur."**[2] Mürselât suresinde yer alan bazı ayetlerde ise cennetliklerin durumu hakkında şu açıklamalar yapılır: **"Şüphesiz (o gün) takva sahipleri (Allah'a saygılı olanlar), gölgeliklerde ve pınar başlarında canlarının çektiğinden çeşit çeşit meyveler arasında olacaklardır. (Kendilerine) İşlediklerinizin karşılığı olarak şimdi afiyetle yiyin, için (denir). İşte biz, iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız."**[3]

1. Bakara suresi, 283. ayet.
2. Bürûc suresi, 11. ayet.
3. Mürselât suresi, 41-44. ayetler.

Kur'an, İnsanları Düşünmeye ve Aklını Kullanmaya Yöneltir

Kur'an-ı Kerim'in muhatabı insandır. Çünkü ondaki emir, yasak, öğüt ve ilkelerden akıl sahibi insan sorumludur. Allah (c.c.), kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'i insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak, hakka ve doğruya ulaştırmak, iyi ve güzel davranışlara yönlendirmek için göndermiştir. Bunun için de Kur'an, insanın aklına seslenerek ondan hak ile batılı, faydalı ile zararlıyı, iyi ile kötüyü ayırt etmesini istemektedir.

İnsan ancak aklını kullanarak doğru yola ulaşabilir. Kâinattaki tüm varlıkları yaratıp yaşatan Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini kavrayabilir. Bilinçli bir şekilde Allah'a (c.c.) inanıp ibadet edebilir. Aksi takdirde insan yanlış ve batıl inançlara düşebilir. Başka varlıkları kutsallaştırıp onlara tapınabilir. Bu konuda Kur'an insanı şöyle uyarmaktadır: **"Size de Allah'ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun! Siz akıllanmaz mısınız?"**[1] Bu konuyla ilgili olarak başka bir ayette de şöyle buyrulur: **"İşte bu (Kur'an), kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak bir tek İlah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri iyice düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara (gönderilmiş) bir bildiridir."**[2]

Kur'an-ı Kerim, insandan okuyup kendini geliştirmesini, düşünüp aklını kullanmasını ister.

BİLGİ KUTUSU

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, **"... Aklınızı kullanmıyor musunuz?"** *(Bakara suresi, 44. ayet.)*, **"... Siz hiç düşünmez misiniz?"** *(Âl-i İmrân suresi, 65. ayet.)* gibi ayetler yer almaktadır. Bu durum, yüce kitabımızın aklı kullanmaya önem verdiğini, insanı düşünmeye yönlendirdiğini göstermektedir.

Kur'an-ı Kerim insandan kâinattaki varlıklar, olaylar, evrendeki düzen ve ölçülü yaratılış üzerinde düşünmesini ister. Böylece insanın, Yüce Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini kavramasını amaçlar. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü hâldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için birçok delil vardır."**[3] Başka bir ayette de **"O, diriltendir, öldürendir. Gece ile gündüzün birbirini takip etmesi de ona aittir. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?"**[4] buyrulur.

1. Enbiyâ suresi, 67. ayet.
2. İbrahim suresi, 52. ayet.
3. Bakara suresi, 164. ayet.
4. Mü'minûn suresi, 80. ayet.

Kur'an'daki bazı ayetlerde insana, varlıklar hakkında çeşitli sorular yöneltilmektedir. Böylece insanın düşünmesi ve Allahü Teâlâ'nın varlığını, gücünü kavraması amaçlanmaktadır. Örneğin Tûr suresinde şöyle buyrulmaktadır: **"Acaba insanlar bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırlar! Hayır! Onlar bir türlü anlayıp inanmazlar. Yahut Rabb'inin hazineleri onların yanında mıdır? Ya da her şeye hâkim olan kendileri midir?"**[1] Vâkıa suresinde ise **"Şimdi bana, ektiğinizi haber verin. Onu siz mi bitiriyorsunuz yoksa bitiren biz miyiz?"**[2] buyrularak bu gibi olaylar üzerinde insanın düşünmesi istenmekte ve kâinattaki yegâne yaratıcı gücün Allah (c.c.) olduğu vurgulanmaktadır.

ETKİNLİK

"Gökten suyu indiren O'dur. Ondan hem size içecek vardır hem de hayvanlarınızı otlatacağınız bitkiler. (Allah) su sayesinde sizin için ekinler, zeytinler, hurmalar, üzümler ve diğer meyvelerin hepsinden bitirir. İşte bunlarda, düşünen bir toplum için büyük bir ibret vardır. O; geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da Allah'ın emri ile hareket eder. Şüphesiz ki bunlarda, aklını kullananlar için pek çok delil vardır. Yeryüzünde sizin için rengârenk yarattıklarında da öğüt alan bir toplum için gerçek bir ibret vardır."

(Nahl suresi, 10-13. ayetler.)

✎ Yukarıdaki ayetlerden ne gibi ilkeler çıkarılabilir? Sınıfınızda değerlendiriniz.

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. NUH (A.S.)

DÜŞÜNELİM-SÖYLEYELİM

📖 Bir Kur'an mealinden, Nuh suresini okuyunuz. Bu surede dikkatinizi çeken hususları defterinize not ediniz.

Hz. Nuh (a.s.), Kur'an'da kıssası anlatılan peygamberlerden biridir. Yüce kitabımızın 71. suresi, Nuh suresi adını taşır. Bu surede ve diğer bazı surelerde Hz. Nuh (a.s.) hakkında bilgiler verilir. Onun bir peygamber olarak hak dini tebliğ mücadelesi, kavmini doğru yola çağırması ve bu süreçte çektiği sıkıntılar anlatılır. Kur'an'da, Hz. Nuh'un (a.s.) 950 sene yaşadığı belirtilir.

1. Tûr suresi, 35-37. ayetler.
2. Vâkıa suresi, 63-64. ayetler.

Kur'an'da verilen bilgilere göre Hz. Nuh'un (a.s.) içinde yaşadığı toplum putlara tapıyordu. Nuh'un (a.s.) kavmi, daha önceki peygamberlerin öğrettiği tevhit inancından uzaklaşmış, hak yoldan sapmıştı. Allah (c.c.) onlara acıdı. Nuh kavmini uyarmak, onları doğru yola yöneltmek için yine onların içinden birini yani Hz. Nuh'u (a.s.) peygamber olarak gönderdi. Bu husus bir ayette şöyle ifade edilir: **"Şüphesiz biz Nuh'u kavmine, "Kendilerine elem dolu bir azap gelmeden önce kavmini uyar." diye peygamber olarak gönderdik."**[1]

Hz. Nuh (a.s.), Allah'ın (c.c.) emri gereği kavmini hak yola çağırdı. Onlara ilahi emir ve yasakları, mesajları açıkladı. Nuh Peygamber (a.s.), insanlara, putlara tapmaktan vazgeçmelerini söyledi. Kendilerini bile korumaktan âciz olan bu cansız varlıklara tapmanın anlamsız ve yanlış olduğunu hatırlattı. İnsanları tevhit inancına çağırdı. Onlara Allah'ın (c.c.) bir olduğunu, sadece ona kulluk edilmesi gerektiğini anlattı. Hz. Nuh (a.s.), kavmine şunları söyledi: **"...Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah'tan başkasına ibadet ve kulluk etmeyin. Doğrusu ben sizin adınıza elem dolu bir günün azabından korkuyorum."**[2]

AYET YORUMLAYALIM

"Nuh şöyle dedi: Ey kavmim! Şüphesiz, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a ibadet edin. Ona karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah'ın belirlediği vakit gelince ertelenmez. Keşke bilseydiniz!"

(Nuh suresi, 2-4. ayetler.)

Gelmiş geçmiş bütün peygamberler gibi Hz. Nuh (a.s.) da insanları hak dine davet etti. Gece gündüz demeden görevini yapmak için çalıştı. Kavminin doğru yolu bulması, putlara tapmaktan vazgeçmesi ve sadece Allah'a (c.c.) kulluk etmesi için büyük gayret gösterdi. Ancak Hz. Nuh'un (a.s.) fedakârca yaptığı çalışmalara, samimi uyarılara kavmi alaycılıkla karşılık verdi. İnkârcılar onunla tartışmaya girdiler. Toplumun ileri gelenleri Hz. Nuh'tan (a.s.), çevresinde toplanmış olan fakir müminleri uzaklaştırmasını istediler. Kendilerinin zengin ve varlıklı olduklarını, yoksullarla bir arada olamayacaklarını söylediler. Hz. Nuh'un (a.s.) bu isteği kabul etmesi mümkün değildi. Bu nedenle Allah'ın (c.c.) peygamberi onlara şöyle cevap verdi: **"...Ben iman edenleri kovacak değilim; çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben, sizi bilgisizce davranan bir topluluk olarak görüyorum. Ey kavmim! Ben onları kovarsam beni Allah'tan (onun azabından) kim korur? Düşünmüyor musunuz?"**[3]

Zamanla Hz. Nuh (a.s.) ile kavminin ileri gelen inkârcıları arasındaki tartışma iyice şiddetlendi. İnkârcılar Hz. Nuh'u (a.s.) sürekli alaya alıyor, küçümsüyor ve insanların ona inanmasını engellemeye çalışıyorlardı. Hz. Nuh (a.s.), kendisine yapılan her türlü eziyete, hakarete rağmen özverili bir şekilde, gizli açık, gece gündüz demeden insanlara doğru yolu göstermek için çalıştı.[4] Fakat Allah'ın (c.c.) peygamberi ne kadar çabalarsa çabalasın inkârcılar benimsedikleri boş inançları bir türlü terk

1. Nuh suresi, 1. ayet.
2. Hûd suresi, 25-26. ayetler.
3. Hûd suresi, 29-30. ayetler.
4. bk. Nuh suresi, 5-9. ayetler.

etmediler. Tuttukları yanlış yoldan dönmediler. Allah'ın (c.c.) peygamberi, **"...Rabb'inizden mağfiret dileyin..."**[1] dedikçe onlar inkârcılıklarında daha çok ısrar ettiler. Bunun üzerine Hz. Nuh (a.s.), **"...Benim davetim ancak onların kaçmalarını artırdı."**[2] diyerek Allah'a (c.c.) durumunu arz etti.

Hz. Nuh (a.s.), kavmini ikna etmek için birçok açıklama yaptı. Kavmine, Allah'ın (c.c.) kendilerine verdiği nimetleri hatırlattı. Onları, kâinatın yaratılışı ve evrendeki mükemmel işleyiş hakkında düşünmeye davet etti. Onlara şöyle dedi: **"Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle ahenktar olarak nasıl yaratmış! Onların içinde nasıl Ay'ı bir ışık, Güneş'i de bir kandil yapmıştır? Sonra sizi yine oraya döndürecek ve kesinlikle sizi (yeniden) çıkaracaktır. Allah yeryüzünü sizin için bir sergi yapmıştır ki oradaki geniş yollarda yürüyesiniz."**[3]

Kendilerine yapılan her türlü uyarıya rağmen inkârcılar Hz. Nuh'un (a.s.) çağrısını kabul etmediler. Gün geçtikçe Allah'ın (c.c.) peygamberine daha çok tepki gösterdiler. Kendi elleriyle yaptıkları putlara tanrı diye tapmaya devam ettiler. Üstelik alay etmeleri yetmezmiş gibi Allah'ın (c.c.) peygamberini başarısızlığa uğratmak ve hatta onu öldürmek için tuzaklar kurdular.[4] Allah (c.c.) onların tuzaklarını boşa çıkardı. Artık kavminin iman etmeyeceğini iyice fark eden Hz. Nuh (a.s.) şöyle dedi: **"...Ey kavmim! Eğer benim (aranızda) durmam ve Allah'ın ayetlerini hatırlatmam size ağır geldi ise ben yalnız Allah'a dayanıp güvenirim. Siz de ortaklarınızla beraber toplanıp yapacağınızı kararlaştırın. Sonra işiniz başınıza dert olmasın. Bundan sonra (vereceğiniz) hükmü bana uygulayın ve bana mühlet de vermeyin."**[5]

Hz. Nuh'un (a.s.) gemisinin su üzerinde gitmesini gösteren temsilî bir resim

1. Nuh suresi, 10. ayet.
2. Nuh suresi, 6. ayet.
3. Nuh suresi, 15-20. ayetler.
4. bk. Nuh suresi, 22-23. ayetler.
5. Yunus suresi, 71. ayet.

Yıllar süren çabalarına rağmen inkârcı halkın yola gelmeyeceğini gören Hz. Nuh (a.s.), Allah'a (c.c.) yakarıp şöyle dedi: **"...Ey Rabb'im! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma! Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; sadece ahlaksız ve kâfir kimseler yetiştirirler."**[1] Allah (c.c.) da peygamberine, üzülmemesini, kavminden iman etmiş olanların dışında artık hiç kimsenin ona inanmayacağını bildirdi. Sonra da Rabb'imiz (c.c.), Hz. Nuh'a (a.s.) şöyle vahyetti: **"Gözetimimiz altında ve vahyimize göre gemiyi yap. Zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme. Çünkü onlar suda boğulacaklardır."**[2]

Allah'ın (c.c.) emri gereğince Hz. Nuh (a.s.) gemiyi yapmaya başladı. O, gemiyi yaparken inkârcılar gelip gidip kendisiyle alay ettiler. Aradan günler geçti ve nihayet geminin yapımı tamamlandı. Bundan sonra gökyüzünden şiddetli yağmurlar yağmaya başladı. Hz. Nuh (a.s.), Allah'ın (c.c.) emri gereği kendisine inanan az sayıda müminle birlikte gemiye bindi. Ayrıca gemiye, her cins hayvandan da birer çift aldı. Saatler geçtikçe sular her tarafı kapladı ve gemi suyun üzerinde yüzmeye başladı. Gemi su üzerinde yol alıyor, yağışlar gittikçe artıyordu. Öyle ki her taraf sular altında kaldı. Hz. Nuh'un (a.s.) oğullarından biri de inkârcılar arasındaydı. O, babasının uyarılarına rağmen gemiye binmedi. Sonuçta şiddetli yağışların yol açtığı azgın sularda bütün inkârcılar boğuldu.[3] Bu olaya **Nuh Tufanı** denir.

Nuh Tufanı bütün inkârcıların sonu oldu. Gemi günlerce sular üzerinde yol aldıktan sonra Allah'ın (c.c.) emri gereğince **"Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu, denildi. Su çekildi, iş bitirildi. Gemi de Cudi'ye oturdu..."**[4] Tufan sona erdi ve gemi karaya oturdu. Yüce Allah (c.c.), iman eden kullarını tufandan ve inkârcıların baskılarından kurtardı. Geminin oturduğu yerde inananlar yeni bir hayata başladılar.

ETKİNLİK

"Yine de onu (Nuh'u) yalanladılar, biz de hem onu hem de onunla beraber gemide bulunanları kurtardık ve onları (yeryüzünde) halifeler kıldık; ayetlerimizi yalanlayanları da (denizde) boğduk. Bak ki uyarılanların (fakat inanmayanların) sonu nasıl oldu!"

(Yunus suresi, 73. ayet.)

✎ Hz. Nuh (a.s.) kıssası bizlere hangi mesajları vermektedir? Yukarıdaki ayeti de dikkate alarak aşağıya yazınız.

✎ ....

....

....

....

1. Nuh suresi, 26-27. ayetler.
2. Hûd suresi, 37. ayet.
3. bk. Hûd suresi, 37-43. ayetler.
4. Hûd suresi, 44. ayet.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Dinimizi doğru bir şekilde öğrenebilmemiz için başvurmamız gereken temel kaynaklar hangileridir? Bilgi veriniz.

2. Sünnet nedir? Açıklayınız.

3. Kur'an kıssalarının temel amacı nedir? Söyleyiniz.

4. Kur'an, İslam'ın Allah (c.c.) inancıyla ilgili ne gibi açıklamalar yapar? Belirtiniz.

5. Dinin anlaşılmasında sünnetin önemi nedir? Açıklayınız.

6. Kur'an'ın açıklayıcı ve yol gösterici olması ne demektir? Anlatınız.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini belirleyip işaretleyiniz.

1. "Peygamber Rabb'i tarafından kendisine indirilene iman etti. Müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayrım yapmayız... dediler." *(Bakara suresi, 285. ayet.)*

Yukarıdaki ayet, Kur'an'ın ana konularından hangisiyle ilişkilendirilebilir?

A) İnanç **B)** İbadet **C)** Kıssalar **D)** Ahlak

2. I. **"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."** *(Zariyât suresi 56. ayet.)*

II. **"Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı..."** *(Bakara suresi, 183. ayet.)*

III. **"Rahman'ın (has) kulları onlardır ki yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selam!' derler (geçerler)."** *(Furkân suresi, 63. ayet.)*

IV. **"Ey Muhammed!) Şüphesiz biz o kitabı sana hak olarak indirdik. Öyle ise sen de dini Allah'a has kılarak ona kulluk et."** *(Zümer suresi, 2. ayet.)*

Yukarıdaki ayetlerden hangisi, konusu itibarıyla diğerlerinden farklıdır?

A) I **B)** II **C)** III **D)** IV

3. Hz. Nuh'la (a.s.) ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır?**

A) Kur'an'da belirtildiğine göre Hz. Nuh (a.s.) uzun bir ömür yaşamıştır.

B) Kavmi, Hz. Nuh'un (a.s.) uyarılarına kulak vermemiştir.

C) Hz. Nuh'un (a.s.) kavmi yıldızlara tapan bir toplulukltu.

D) Nuh Tufanı'ndan sadece iman edenler kurtulmuştur.

4. Furkan ismi Kur'an'ın hangi özelliğini ifade eder?

A) Allah (c.c.) tarafından gönderilen son ilahi kitap olduğunu

B) Tüm insanlara gönderilen evrensel bir kitap olduğunu

C) Arapça indirlmiş bir kitap olduğunu

D) Hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan ayıran bir kitap olduğunu

C) Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle tamamlayınız.

Kadir | tevhit | sünnetini | muamelat | Fâtiha | kulluk | kıssa

1. Kur'an-ı Kerim, 610 yılının Ramazan ayında, ... Gecesi'nde indirilmeye başlamıştır.

2. Kur'an-ı Kerim .... suresiyle başlayıp Nâs suresiyle sona erer.

3. Peygamberimizin (s.a.v.) .... dikkate almadan Kur'an'ı doğru anlamak ve İslam'ı hakkıyla yaşamak mümkün değildir.

4. Yüce Allah'ın (c.c.) bir olduğuna, eşinin, benzerinin ve dengininin bulunmadığına inanmaya .... inancı denir.

5. Kur'an, insanın yaratılış gayesini Allah'a (c.c.) .... etmek olarak açıklamıştır.

6. ....; İslam dininin alışveriş, evlilik, boşanma, aile hayatı, miras, vasiyet, suçlara öngörülen cezalar vb. konuları ele alan bölümüdür.

7. Geçmiş peygamberler ve toplumlar hakkında Kur'an-ı Kerim'de anlatılan ibret verici olaylara .... denir.

Ç) İslamiyet insanları ne gibi güzel davranışlara yönlendirir? Aşağıdaki şemaya, İslam'ın öğütlediği güzel davranışlara örekler yazınız.

İslam'ın öğütlediği başlıca güzel davranışlar

....
....
....
....
....
....
....

SÖZLÜK

A

adalet : 1. Doğruluk, eşitlik, denklik, aşırılıktan uzak ve dengeli olma, her şeye hakkını verme. 2. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk. 3. Her şeyin olması gerektiği yerde bulunması. 4. Kanunları eşitlik ilkesine göre uygulama, herkesin kanun karşısında eşit tutulmasını sağlama. 5. Haklıya hakkını verip suçluyu da işlediği suça denk bir ceza ile cezalandırma.

âdet : Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.

ahit : 1. Kendi kendine söz vererek bir işi üzerine alma, ant. 2. Antlaşma.

akl-ı selim : 1. Hüküm ve kararlarında doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yetisi, sağduyu. 2. İnsanın doğru karar vermesini sağlayan, herhangi bir olumsuzluktan veya ortamın kötülüğünden etkilenmeyen, yaratılışındaki temizliği koruyan akıl.

âlem : 1. Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün, evren. 2. Dünya, cihan.

Alîm : "Her şeyi bilen, hiçbir şey kendisine gizli kalmayan ve kullarını her an gözetim altında tutan." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

amel : 1. Yapılan iş, edim, fiil. 2. Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

azamet : 1. Ululuk, büyüklük. 2. Gurur. 3. Görkem, gösteriş, heybet.

azami : En büyük, en yüksek, en çok, maksimum.

azap : 1. Ceza, elem, işkence, şiddetli acı hissi, bedensel ve ruhsal sıkıntı. 2. Suç olarak kabul edilen davranışlara uygulanan yaptırımlar. 3. Allah'ı (c.c.) tanımayan veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahi ceza.

Aziz : "Mutlak surette güç, kuvvet ve şeref sahibi, kendisine hiçbir varlığın gücünün yetmediği, aksine, dilediği her şeye gücü yeten, emir ve iradesine kâinatta bulunan hiçbir varlığın karşı koymasının mümkün olmadığı varlık." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

B

Baki : "Ölümsüz, devamlı, kalıcı, ebedî, sürekli, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

batıl : 1. Yok olup giden, gerçek ve doğru olmayan, esassız, boş şey, boşa giden, hükümsüz, gerçeğe aykırı, hikmetsiz, temelsiz, devamsız. 2. Allah'ın (c.c.) peygamberleri aracılığıyla bildirmiş olduğu dine uymayan her türlü inanç, fikir, duygu, kanaat, tutum, davranış.

C

cahil : 1. Bilgisiz , bilmeyen. 2. Hak bilgisinden yoksun olduğu için gerçeğe aykırı olarak inanan ve hareket eden. 3. Allah'ı (c.c.) ve dinini tanımayan, İslam'ın buyruklarından habersiz (kimse).

Celil : "Ululuk sahibi, her şeyi kudretiyle kuşatan, zatında ve sıfatlarında büyük ve eşsiz." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

Ç

çare : Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.

D

dane : Herhangi bir sayıda olan şey, adet, tane.

dava : Herhangi bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek veya bir şeye karşı koyabilmek için harcanan çaba, verilen mücadele.

E

ebedî : Sonu olmayan, ölümsüz.
emin : 1. Güvenli. 2. Sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz. 3. Şüphesi olmayan.
evren : 1. Gök varlıklarının bütünü, kâinat. 2. Düzenli ve uyumlu bir bütün olarak düşünülen bütün varlıklar.

F

faiz : 1. Fazlalık, artma, çoğalma, nema, riba. 2. Emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve dinen yasal olmayan her çeşit kazanç.
fasık : 1. Allah'ın (c.c.) emirlerine aykırı davranan, kötü huylu, kötülük yapmayı alışkanlık hâline getiren kimse, günahkâr. 2. Çok yalan söyleyen, başkalarını aldatan. 3. Allah'ın (c.c.) emirlerine karşı gelen, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) getirmiş olduğu dinin bir kısmını veya hepsini inkâr eden.
fazilet : 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve sonradan çalışma yoluyla geliştirip zenginleştirdiği güzel nitelikler.
felaket : Büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela.
firavun : Eski Mısır krallarına verilen unvan.

G

gayb : His ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan, manevi âlem.
gazap : 1. Öfke, kızgınlık, hiddet, hışım. 2. Hoşa gitmeyen bir şey karşısında intikam arzusuyla heyecanlanma. 3. Yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan her türlü zulüm ve haksızlığa karşı Allah'ın (c.c.) verdiği veya vereceği ilahi ceza. 4. İnsanlar arasındaki haksızlıklardan ötürü suçluları cezalandırması anlamında Allah'ın (c.c.) haberî sıfatlarından biri.
gıybet : Çekiştirme, yerme, kötüleme.

H

haddi aşmak : 1. Aşırı gitmek. 2. İslam dininin koyduğu helal haram sınırları, ölçüleri aşmak.
hadis : Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, fiilleri ve takrirleri (sahabilerin dine aykırı olmayan söz ve davranışlarını onaması).
hak : 1. Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 2. Adalet. 3. Gerek sözün, gerekse eylemin zaman ve şartlara göre nasıl söylenmesi ve yapılması gerekiyorsa öylece yerine getirilmesi. 4. Bir iş ve emeğin maddi veya manevi karşılığı.
halife : 1. Birinin yerine geçen, vekil; vekili olduğu kişi adına görev yapan kimse. 2. Allah'ın emir ve yasaklarının muhatabı olan üstün varlık, insan. 3. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra onun yerine devlet başkanlığına geçen yöneticilerin ortak adı.
Hay : "Varlığı devamlı olan, hayat sahibi, ölmeyen diri, her şeyin varlığı onun varlığına bağlı olan." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.
hayâ : 1. Utanma, sıkılma duygusu, edep, ar. 2. Kişinin, Allah'a (c.c.) olan içten sevgi ve saygısından dolayı kötü, çirkin, ahlak dışı ve günah olan davranışlardan rahatsız olup onlardan kaçınması. 3. Kınanma endişesiyle dinî kurallara aykırı davranmaktan kaçınma.

SÖZLÜK

hayır : 1. İyilik, karşılık beklemeden yapılan yardım. 2. İyi, hayırlı, yararlı.

hidayet : Doğru yol, hak olan Müslümanlık yolu.

hikmet : 1. Bilgelik, felsefe. 2. Allah'ı (c.c.) gereği gibi bilme bilgisi. 3. İnsanı cahilce davranışlardan alıkoyan şey. 4. İnsanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi.

hurafe : 1. Sapık, doğru olmayan, uydurma, asılsız söz. 2. Akla ve gerçeğe aykırı olan, yalan haber. 3. Batıl dinlerden ve halk arasında uydurulan masallardan kalma, aslı esası olmayan inanışlar. 4. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetiyle çatışma hâlinde olan her türlü düşünce, inanç, davranış ve bidat.

huşu : 1. Allah'a (c.c.) boyun eğme. 2. Gönlü korku ve saygı ile dolu olma.

I

ırk : 1. Kalıtımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu. 2. Soy.

ırz : 1. İffet, namus. 2. Şan, şeref, haysiyet. 3. Kişinin bedeni, ruhu, övgüye değer yaratılışı, soyu sopu. 4. İnsanın ister kendisine ister soyuna sopuna isterse sosyal çevresine yönelik olsun övgü ve yergiye konu olan varlığı. 5. İnsanı insan yapan, onun toplum içinde şeref ve saygınlığının bir ifadesi olan ve bu sebeple her türlü saldırı karşısında dokunulmazlığı bulunan kişilik değeri,insanın manevi kişiliği.

ıslah : 1. İyi ve yararlı olma, düzeltme, daha iyi hâle getirme. 2. Barışma, barıştırma. 3. Dinî değerleri, inanç ve yaşama biçimini yeniden canlandırmayı, bozulan değer yargılarını tekrar Kur'an-ı Kerim ve sünnet çerçevesinde düzeltmeyi amaçlayan düşünce ve faaliyetler.

İ

ibret : Yanlış, kötü davranıştan sakınmayı sağlayan olgu veya bu gibi olgulardan alınması gereken sonuç, ders.

icabet : 1. Çağrıya olumlu karşılık verme. 2. Allah'ın (c.c.) kendisine yapılan dualara karşılık vermesi. 3. Bir anlaşmada tarafların anlaşma şartlarını kabul etmeleri.

idrak etmek : Akıl erdirmek, anlamak, kavramak.

iffet : 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Ahlak kurallarına bağlı kalarak insanın namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması.

ihanet : 1. Hıyanet, hainlik. 2. Sevgide aldatma, sadakatsizlik. 3. Gerektiğinde yardımda bulunmama, bir kimsenin güvenini yok etme.

ihtilaf : 1. Bir konudaki farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı. 2. Kur'an-ı Kerim ve sünnetin kesin bir biçimde ortaya koyduğu inanç ve ibadet konularında ayrılığa düşme, vahyin getirdiği doğrulardan sapma. 3. İslam âlimlerinin, hakkında kesin bir ayet veya hadis olmayan konularda farklı görüşler ileri sürmeleri, içtihatta bulunmaları.

ikmal : Eksik bir şeyi tamamlama, daha iyi bir hâle getirme, bütünleme.

ilahi : Yüce Allah'a (c.c.) özgü, tanrısal.

infak : 1. Karşılıksız yardım, sadaka verme. 2. Zekât. 3. Kişinin kendisi, ana ve babası, çocukları ve eşi için yapmış olduğu her türlü meşru harcama. 4. Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için insanın kendisine verilen malların şükrünün bir göstergesi olarak onun emrettiği yerlere harcama yapması, bağışta bulunması.

SÖZLÜK

irade : 1. İstek, dilek. 2. Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü.

irfan : 1. Bilme, marifet, keşif, ilham, sezgi, anlayış, kavrayış. 2. Allah'a (c.c.) içtenlikle ibadet eden insanların ilahi hakikatleri sezmesi, ilahi sırlara ve gerçeklere ulaşması ve bu yolla elde edilen bilgi.

itaat : 1. Boyun eğme, uyma, dinlenme, söz dinleme, alınan emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (c.c.) ve elçisinin ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma. 3. Dinen, ilmen ve yaş olarak kendisinden üstün olanlara saygı duyma, onların meşru isteklerine uyma.

K

kabile : Ortak bir atadan türediklerine, birbirleriyle kan akrabalığı bulunduğuna inanan, toplumsal ve ekonomik ilişkilerini geleneksel olarak uygulayan topluluk, boy.

kadir : 1. Güçlü, gücü yeter, erkli. 2. "Her şeye gücü yeten." anlamına gelen Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri.

kâhin : 1. Duyular alanına girmeyen âlemden haber verme iddiasında bulunan kimse, falcı. 2. Evrendeki sırları, herkesin bilemeyeceği bazı gizli şeyleri bildiğini söyleyen ve gelecekten haberler verdiğini iddia eden, kehanette bulunan kişi.

kavim : Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.

kayyum : 1. Her şeyi koruyup gözeten anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri. 2. Belli bir malın yönetilmesi veya belli bir işin yapılması için görevlendirilen kimse.

kelam : 1. Söz. 2. Söyleyiş biçimi, söyleme. 3. Allah'ın (c.c.) varlığını ve İslam dininin doğruluğunu konu edinen bilim.

kemal : Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik.

Kerim : "Yarattıklarını rızıklandırmayı, yaşatmayı, şefkat göstermeyi sürdüren, nimetlerini karşılıksız veren, insanların bir kısmını inkâr ve isyanlarına rağmen cezalandırma hususunda acele etmeyen, tövbeleri çokça kabul eden, cömert, ulu, büyük ve en şerefli." anlamlarında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

kin : Öç almayı amaçlayan gizli düşmanlık.

kudret : "Her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi." anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri.

kutsal : 1. Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken. 2. Tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen.

L

layık olmak : Nitelikleri, özü, hareketleri ve davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olmak, uygun olmak.

lütuf : Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik, yardım, ihsan, inayet.

M

mağfiret : Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, bağışlamak, affetmek.

mahremiyet : Gizli olma durumu, gizlilik.

mahşer : Kıyamet günü ikinci kez sûra üflendikten sonra bütün insanların diriltilerek mezarlarından kalkıp dünyada iken yaptıkları her şeyin hesabını vermek üzere toplanacakları yer.

mahvetmek : Bozup işe yaramaz duruma getirmek.

mana : Bir kelimeden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, anlam.

SÖZLÜK

manevi : Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut.
manzum : Nazım ifade şekli ile ölçülü ve uyaklı biçimde yazılmış.
meal : Kur'an ayetlerinin tam karşılıkları başka dillere aktarılamadığından, ayette anlatılmak istenileni kelimesi kelimesine değil de biraz eksiği ile başka bir dile çevirme, yakın anlamlar verme.
medeni : Kentlileşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar.
mekân : 1. Yer, bulunulan yer. 2. Ev, yurt.
Mevla : Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah.
minnet : 1. Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu. 2. Bir iyiliğe karşı teşekkür etme, memnuniyet duyma.
mizan : 1. Ölçü aleti, tartı, terazi. 2. Doğru ve yanlışın, hak ve batılın, zulüm ve adaletin, iyilik ve kötülüğün farkını bildiren hüküm. 3. Ahirette insanların günah ve sevaplarının, iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı manevi terazi.
muamelat : İslam'ın ibadetlerle ilgili hükümlerinin dışında kalan ve insanların birbirleriyle veya bireyin toplumla ya da toplumların birbirleriyle olan hukuki, idari, mali, iktisadi ve beşeri ilişkilerini düzenleyen bölümü.
mukaddes : 1. Kutsal, mübarek, temiz ve kutlu şeyler. 2. Yüce Allah'la ilgili ve manevi büyüklüğü olan; din, iman, namus, Kâbe, peygamber, melek, kitap, cami, mescit, vatan, millet, bayrak vb. dinî ve millî değerler.
musibet : Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.
mühlet : Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, vade.
mükellef : 1. Sorumluluk ve yükümlülük taşıyan kişi. 2. Akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın.
münezzeh : 1. Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, temiz. 2. Uzak.
müskir : Yenilmesi, içilmesi veya vücuda herhangi bir yoldan verilmesiyle kişiye sarhoşluk veren, aklının faaliyetlerini durduran sıvı veya katı her şey.
müstesna : 1. Benzerlerinden üstün olan, benzerleri az bulunan. 2. Kural dışı.
müşrik : 1. Allah'a (c.c.) ortak, eş koşan kimse. 2. Allah'a (c.c.) inandığını söylediği hâlde birçok tabiat olayının yaratılmasını ve idaresini Allah'ın (c.c.) dışında birtakım güçlere bağlayan ve bu güçleri kutsallaştırarak Allah'a (c.c.) ortak koşan kimse. 3. Evreni yaratma ve insanların uyması gereken kurallar konusunda Allah'ın (c.c.) iradesine sınırlama getiren kimse.
müttaki : 1. Allah'tan sakınan. 2. Allah'a (c.c.) saygıyla birlikte korku duygusuyla bağlı olan. 3. Dinî hükümlülükleri özenle yerine getiren.

N

nadan : Bilgi sahibi olmayan, cahil.
nam : 1. Ad. 2. Ün.
nankör : Kendisine yapılan iyiliğin değerini bilemeyen, iyiliğe kötülükle karşılık veren.
nimet : 1. İyilik, mutluluk, bağış, ihsan. 2. Hayırlı mal, evlat, servet, sağlık, yiyecek, içecek gibi şeyler. 3. Ekmek. 4. Allah (c.c.) tarafından insanlara, iman başta olmak üzere her çeşit iyiliğin verilmesi ve her çeşit zararın insandan uzaklaştırılması.

O-Ö

onur : Başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, gurur, şeref.
örf : Yasalarla belirlenmemiş olan, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek, âdet.

SÖZLÜK

P

put : Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne.

R

Rab : "Yaratan, olgunlaştıran, besleyip büyüten, tüm varlıkları gözetim altında tutan, onlarla ilgili her türlü kuralı koyan ve bütün varlıkların rızkını veren." anlamında, Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

Rahîm : "Yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahirette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

Rahman : "Dünyada bütün canlılara şefkat gösteren, mümin-kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

rahmet : 1. Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme. 2. Yağmur.

rıza : 1. Razı olma, hoşnut olma, memnun olma, bir şeyi kendi hür iradesiyle isteme, kabul etme, benimseme. 2. Mümin bir kulun Allah'tan (c.c.) gelen sevindirici veya üzücü her şeyden hoşnut olması, sevinçli şeylerden memnun olduğu gibi başına gelen olumsuz şeyleri de gönül huzuru ile karşılayıp isyan etmemesi.

rızık : 1. Kendisinden faydalanılan her şey. 2. Allah'ın (c.c.), tüm canlılara kendi katından verdiği yenilen, içilen, giyilen ve maddi-manevi yararlanılan mallar, çocuklar, eşler, ilim, iman vb. şeyler.

riayet etmek : 1. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme. 2. Uyma, boyun eğme.

S

sahabi : Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i (s.a.v.) çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

salih : 1. Yararlı, elverişli, doğru, erdemli, iyi. 2. Dinin öğütlerine uygun harekette bulunan.

salih amel : 1. İyi ve güzel iş. 2. Şartlarına uygun olarak Allah (c.c.) rızası için yapılan ibadet.

Samed : "Doğmayan, doğurmayan, dengi olmayan, yemeyen, içmeyen, yaratılmışların hiçbirine benzemeyen, hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve varlığının devamı kendisine bağlı bulunan, tüm var olanların başvurup yardım dileyeceği tek varlık." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

sebat : Sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme, direşme.

selamet : 1. Esen olma durumu, esenlik. 2. Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvenlik içinde olma.

Ş

şefkat : Acıyarak ve koruyarak sevme, sevecenlik.

şer : 1. Kötülük, fenalık, kötü olan şey. 2. Dinin ve aklın kötü gördüğü, zararlı kabul ettiği her şey. 3. Bu dünyada hukuki yaptırımları ve kınamayı, ahirette de cehennem azabını ve Allah'ın (c.c.) gazabını gerektiren kötü, zararlı, söz ve davranışlar.

şeref : 1. Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. 2. Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.

SÖZLÜK

şeriat : 1. Allah'ın (c.c.) peygamberler aracılığı ile insanlara gönderdiği dinî kurallar bütünü. 2. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözlerinden çıkarılan dinî kurallar. 3. Allah'ın (c.c.), Hz. Muhammed (s.a.v.) aracılığı ile gönderdiği İslam dini.

şirk : 1. Denklik, ortaklık, ortak olma, eş koşma. 2. Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme. 3. Zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konularında Allah'a (c.c.) başka bir varlığı denk görme.

T

tağut : 1. Allah'a (c.c.) isyan ederek insanların tek hâkimi ve sahibi olduğunu iddia eden ve onları kendine kulluk yapmaya zorlayan kimse. 2. Allah'a (c.c.) karşı tanrılıklarını ilan eden ve bu uğurda halkına baskı yapan krallar, firavunlar, nemrutlar.

tahkim : Sağlam, güçlendirilmiş, dayanıklı, kuşatılmış.

takva : 1. Bilinçli davranma, uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma, korkma, endişelenme, kaygılanma. 2. Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma; sünnete uyma. 3. Haramları, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk etme.

tasdik : 1. Doğrulama, gerçekliğini kabul etme, inanma, iman etme, gönülden bağlanma. 2. Allah'ın (c.c.), peygamberi aracılığı ile göndermiş olduğu şeylerin doğruluğuna kesin olarak inanma, içtenlikle bağlanma.

tavsiye etmek : Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını öğütlemek.

taziye : 1. Teselli etme, rahatlatma, baş sağlığı dileğinde bulunma, acılara karşı sabırlı ve dirençli olmayı tavsiye etme. 2. Bir yakını ölen kimseye "baş sağlığı" dileğinde bulunma.

teâlâ : Allah'ın (c.c.) yüceliğini belirtmek için isimlerinden hemen sonra bir sıfat gibi kullanılan "Yüce olsun, ulu olsun." anlamlarına gelen övgü sözü.

tebliğ : 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. "Allah'ın (c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi." anlamında peygamberlerin sıfatlarından biri. 3. Açıklanması gereken dinî bir hükmü; yerine göre örnekler vererek, yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma, etkileyici bir dille insanlara duyurma.

telef etmek : Yok etmek, öldürmek.

tesbih : 1. Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında, fiillerinde ve isimlerinde her türlü eksiklikten uzak tutma. 2. Allah'ı (c.c.) yüceliğine layık olmayan kusur ve eksikliklerden, yanlış nitelendirmelerden gerek inanç, gerekse söz ve kalp ile tenzih etme, uzak tutma, arındırma. 3. "Allah'ım! Seni her türlü eksiklikten uzak tutarım." anlamına gelen "Sübhanallah" dua cümlesini söyleyerek Allah'ın (c.c.) yüceliğini sözlü olarak ifade etme. 4. Namazlardan sonra "Sübhanallah, Elhamdülillah ve Allahü ekber" ifadelerini otuz üçer defa söyleme.

teşvik : İsteklendirme, özendirme.

tevazu : 1. Alçak gönüllü olma, kibirlenmeme, yumuşak huylu ve mütevazı olma. 2. Gösterişsiz olma. 3. Allah'ın (c.c.) emirlerine gönülden ve içtenlikle bağlı olma hâli. 4. İnsanın, kendisinin de yaratılmış olduğunu bilerek insanlara karşı büyüklük taslamaması.

SÖZLÜK

tevekkül : Bir işte başarıya ulaşmak için gerekli her türlü çalışmayı yaptıktan sonra, Allah'tan (c.c.) yardım dileyip sonucu ondan bekleme.

tövbe : İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.

U

ukubat : İslam'ın emir ve yasaklarına uymayanlara verilecek olan cezalar, hukuki yaptırımlar.

unsur : Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça, öge.

uygarlık : 1. Medeniyet. 2. Bir ülkenin, maddi ve manevi varlıklarının, fikir ve sanat çalışmaları ile ilgili niteliklerin tümü.

Ü

ümmet : Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V

vacip : 1. Yapılması gerekli, zorunlu olan. 2. Dince yükümlü sayılan insanların yerine getirmesi zorunlu olan işler, farz emirler. İslam hukuk bilginlerinin çoğu, vacibi farz anlamında kullanmışlardır. 3. İslam fıkhında, yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli olan dinî hükümler.

veba : Hasta farelerden insana geçen bir mikrobun oluşturduğu bulaşıcı, öldürücü bir hastalık, taun.

vicdan : Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç.

Y

yörünge : 1. Yürüyen bir noktanın izlediği veya çizdiği yol. 2. Bir gök cisminin hareket etmesi süresince aldığı yol.

yükümlü : Bir işi yapmakla görevli olan.

Z

zalim : 1. Haksızlık eden, adaletsiz, hukuk dışı davranan. 2. Baskı, şiddet ve işkence uygulayan, gaddar, merhametsiz. 3. Allah'ı (c.c.) inkâr eden, müşrik, kâfir.

zan : 1.Şüphe, tereddüt, şek, sanma, sanı. 2.Doğruluğu ya da yanlışlığı kesin olarak kanıtlanmayan şey.

zat : Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs.

zerre : Çok küçük parçacık.

zikir : 1. Adını söylemek, sözünü söylemek, anmak. 2. Okunması âdet olan duaları ve Kur'an ayetlerini sürekli tekrarlamak. 3. Allah'ın (c.c.) bazı isimlerini, anlamlarını düşünerek belli sayıda ve belli miktarlarda okumak.

zindan : 1. Tutuklu veya hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer. 2. Çok karanlık ve sıkıntılı yer.

ziyan : Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, zarar.

zulüm : Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, acımasızlık, haksızlık, eziyet.

züht : Ahirette mutlu olabilmek için kişiyi, Allah'ı (c.c.) anmaktan alıkoyacak şeylerden yüz çevirme; hellalleri işleme, haramları terk etme ve ibadetleri yerine getirme.

KAYNAKÇA

📖 Aclûnî. **Keşfü'l-Hafâ.** Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.

📖 Adam, Baki. **"Yahudilik."** Yaşayan Dünya Dinleri. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.

📖 Ahmed b. Hanbel. **el-Müsned.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

📖 Beyhakî. **Sünen-i Kübrâ**. Tercüme: Hüseyin Yıldız. İstanbul: Ocak Yayınları, 2012.

📖 Buhârî. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1991.

📖 **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar).** Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2018.

📖 **Dinî Terimler Sözlüğü.** haz.: Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, Ömer Akyürek, Bilal Deliser, Ayhan Baştürk, Ali Çınar, Yusuf Mavili ve Recep Toparlı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010.

📖 Ebû Davud. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

📖 Ersoy, Mehmet Âkif. **Safahat.** Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.

📖 **Hadislerle İslam.** haz.: Mehmet Görmez, Mehmet Emin Özafşar, İsmail Hakkı Ünal, Yavuz Ünal ve Bünyamin Erul. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012.

📖 Harman, Ömer Faruk. **"Musa". TDV İslam Ansiklopedisi.** cilt: 31. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2006.

📖 İbn-i Hacer el-Askalânî. **el-İsabe.** Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2008.

📖 İbn-i Hişam. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hasan Ege. İstanbul: Ravza Yayınları, 2012.

📖 İbn-i Kesir. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2013.

📖 İbn-i Kesir. **Peygamberler Tarihi.** Tercüme: Mahmut Varhan ve Hasan Ali Saygın. İstanbul: Karınca-Polen Yayınları, 2011.

📖 İbn-i Mâce. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

📖 İbn-i Sa'd. **Tabakât.** çev.: Musa Kazım Yılmaz. İstanbul: Siyer Yayınları, 2015.

📖 Köksal, M. Âsım. **Peygamberler Tarihi.** Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

📖 **Kur'an-ı Kerim Meali.** haz.: Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

📖 **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali.** haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, Ali Özek ve Ali Turgut. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

📖 **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir.** haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

📖 Malik b. Enes. **el-Muvatta.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

📖 **Mesnevi Hikâyeleri.** haz.: Mehmet Zeren. İstanbul: Nar Yayınları, 2009.

📖 Münâvî. **Feyzü'l-Kadîr.** Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2012.

📖 Müslim. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

KAYNAKÇA

- Nesâî. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Şentürk, Lütfi. Seyfettin Yazıcı. **İslam İlmihâli.** Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2005.
- Taberânî. **Mu'cemü'l-Kebîr.** Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009.
- Tirmizî. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- **Türkçe Sözlük.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.
- Ümit, Mehmet. **"Şuayb". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** cilt: 39. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010.
- Vâkıdî. **Kitabü'l-Meğâzi.** Tercüme: Musa Kazım Yılmaz. İstanbul: Harf Yayınları, 2014.
- **Yazım Kılavuzu.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Yayınevi Arşivi: 12, 13, 16, 19, 25, 35, 36, 38, 45, 48, 60, 67, 69, 77, 79, 82, 96, 97, 100, 111.

Sayfa No.	Shutterstock No.	Erişim Tarihi
9	245511742	28.09.2018
11	57436693	28.09.2018
14	257731363	28.09.2018
16	1053623726	28.09.2018
20	244878745	28.09.2018
20	416144764	28.09.2018
22	54017278	28.09.2018
22	130865630	28.09.2018
23	1101663440	28.09.2018
26	250296781	01.10.2018
40	368078240	01.10.2018
43	215482774	01.10.2018
43	183683342	01.10.2018
48	370462901	01.10.2018
53	117996589	01.10.2018
54	1090993406	01.10.2018
54	576773995	01.10.2018
56	185249147	01.10.2018
59	623475023	01.10.2018

Sayfa No.	Shutterstock No.	Erişim Tarihi
60	118198561	01.10.2018
61	211750600	01.10.2018
62	194674277	01.10.2018
62	180992297	01.10.2018
64	42873679	01.10.2018
66	131827727	01.10.2018
70	1087853960	01.10.2018
81	161216468	01.10.2018
83	171924593	01.10.2018
84	1197103018	01.10.2018
89	172282673	01.10.2018
95	627169175	01.10.2018
98	200924921	01.10.2018
101	171747647	01.10.2018
105	2153837589	02.10.2018
109	682913548	02.10.2018
113	510551062	02.10.2018
114	74434414	02.10.2018
116	332463413	02.10.2018

GÖRSEL KAYNAKÇA

Sayfa No.	Genel Ağ Adresleri	Erişim Tarihi
24	http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12228/mehmet-akif-ersoy-yili-etkinlikleri.html	30.09.2018
40	https://www.google.com/search?q=ALTIN&tbm=isch&tbs=rimg:CXgqKA6XlDY-PIjhlnNFEQ31x80rTMd-3JclL7j5dJhp918z7r6UwxTEZlixQv1bfqIPAYebMPL84r-l4783WAO0MZfCoSCWWc0URDfXHzEczVqj75nxfoKhIJStMx37clyUsROJPmO-juxCfoqEgnuPl0mGn3XzBEz3BKnN1bMtSoSCfuvpTDFMRmWEZGmNlvitG-MOKhIJLFC_1Vt-og8ARkOvsd2PvhD0qEglh5sw8vziuXhG_1XfHCYsG5FSoS-CTvzdYA7Qxl8EVmfo7FvRIdS&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwjw2YCVqq7fAhXP-L1AKHTx-BD8Q9C96BAgBEBs&biw=1920&bih=910&dpr=1imgrc=qSZvyflBUE-lu5M:	30.09.2018
107	http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/nuh-suresi-71/ayet-1/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1	30.09.2018

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE: KADER İNANCI

B — ÇOKTAN SEÇMELİ

1	2	3	4
B	D	B	C

C — DOĞRU-YANLIŞ

1	2	3	4
D	D	Y	D
5	**6**	**7**	**8**
D	D	Y	D

Ç — BOŞLUK DOLDURMA

1	tevekkül
2	kaza
3	eceli
4	iradesi
5	firavun
6	Tevrat
7	sünnetullah

2. ÜNİTE: ZEKÂT VE SADAKA

B — ÇOKTAN SEÇMELİ

1	2	3	4	5
B	C	C	B	A

C — EŞLEŞTİRMELİ

1	2	3	4	5
IV	V	II	III	I

3. ÜNİTE: DİN VE HAYAT

B — ÇOKTAN SEÇMELİ

1	2	3	4
B	C	C	D
5	**6**	**7**	
D	A	D	

C — BOŞLUK DOLDURMA

1	sünnettir.
2	aile
3	helal
4	akıl
5	din
6	Yusuf
7	güzel
8	ibret
9	kardeşleri
10	Mısır
11	Hz. Yakup (a.s.)
12	Asr

Ç — BOŞLUK DOLDURMA

Vel asr.

İnnel **insâne lefî husr.**

İllellezîne **âmenû** ve **amilussâlihâti**

Vetevâ **sav bil hakkı ve tevâsav bissabr.**

CEVAP ANAHTARI

4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) ÖRNEKLİĞİ

B ÇOKTAN SEÇMELİ

1	2	3	4	5
B	C	B	C	D

C DOĞRU-YANLIŞ

1	2	3	4
D	Y	D	Y
5	**6**	**7**	
D	Y	D	

Ç BOŞLUK DOLDURMA

1	örnektir
2	adaletle
3	Hz. Ali'ye (r.a.)
4	sabırlı, kararlı
5	Rahmet
6	istişare
7	lanetçi

5. ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ

B ÇOKTAN SEÇMELİ

1	2	3	4
A	C	C	D

C BOŞLUK DOLDURMA

1	Kadir
2	Fâtiha
3	sünnetini
4	tevhit
5	kulluk
6	Muamelat
7	kıssa